

REVISTA DEL PATRIMONI I LA CULTURA MARÍTIMA

argo

NÚM. 10 • JUNY 2011

El patrimoni festiu de la gent de mar

mestredemarina

Joan Anton Camuñas
Navegant i gestor esportiu

reportatge

Els banys de mar de
Barcelona

deviatge

El Camí de Cavalls
Voltant l'illa de Menorca

PER A NOSALTRES ÉS UN ORGULL COL·LABORAR EN
LES OBRES DE RESTAURACIÓ DE LES
DRASSANES DE BARCELONA

MÉS DE 100 ANYS REHABILITANT I CONSTRUINT
EDIFICIS EMBLEMÀTICS DE CATALUNYA

Editor

Museu Marítim de Barcelona
Avinguda de les Drassanes s/n
08001 Barcelona

Correu electrònic

argo.mmb@diba.cat

Consell editorial

Museu Marítim de Barcelona
Xarxa de Museus Marítims
de la Costa Catalana
Associació d'Amics del Museu
Marítim de Barcelona
Federació Catalana per la Cultura
i el Patrimoni Marítim i Fluvial
Federació Catalana de Vela

Consell de direcció

Roger Marcet
Elvira Mata
Miquel Martí
Manel Isnard
Santiago Alcolea

Consell de redacció

Camil Busquets
Javier Moreno
Joan Sol
Vicente García
Pere de Prada
Miquel Martí
Gerard Martí
Lurdes Boix
Enric Garcia
Olga López
Mireia Mayolas
Xavier Nieto
Eliseu Carbonell
Joan Miquel Llodrà
Antonio Roviras
Francesc de Haro

Director

Roger Marcet

Redactor en cap

Josep-Anton Trepap

Administració

Pere M. Comas

Comunicació

Susana Navarro

Secretaria i distribució

Miriam Vallbé
Isabel Díaz

Disseny i maquetació

Addenda

Impressió

Gràfiques del Foix

Dipòsit legal: 32515-2008
ISSN: 2013-0961

Amb el suport del
Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya

Imprès en paper sense clor

El patrimoni festiu de la gent de mar **22**

4 noticiari activitats

34 museuafons

El Museu de la Pesca de Palamós

36 fustadebonalluna

Alzina: així es navegava a Mallorca
fa cent anys

38 mestredemarina

Joan Anton Camuñas

46 recercaenmarxa

La subhasta «cantada» de Montgat

48 reportatge

Els banys de mar de Barcelona

51 caixademariner

Navili de 74 canons *San Carlos*

52 deviatge

El Camí de Cavalls.
Voltant l'illa de Menorca

54 rosadelsvents

Arsenal de Palerm - Museu Marítim

56 maquetisme

El *San Ramon*, de l'original
a la maqueta

58 ratadepallo

El cistell dels avis / Llibres / Cuina

Argo arriba al seu desè número; ja han passat més de tres anys. Aquest temps ens ha servit per anar millorant el contingut de la revista i per definir-ne amb més claredat els objectius i la seva relació amb el teixit associatiu que hi ha al voltant del món marítim i nàutic de Catalunya. En aquest cas, cal assenyalar l'estreta vinculació que hem establert amb la XAM – Xarxa d'Amics de la Mar del Museu Marítim de Barcelona.

Aquest número tracta, com a eix central, un tema amb arrels tan profundes dins de la nostra cultura marítima com la Festa, entesa com una manifestació del poble que reflecteix estats vinculats a les tradicions, a les creences o als fets reals. Així la defineix el professor Gil-Manel Hernández: «la festa és una síntesi dels condicionants socials dels valors i les creences, en conjunt, de la cultura i la societat, i, en la mesura que aquests canvien, s'operen transformacions en el món festiu».

La festa l'hem de considerar un dels elements més significatius del patrimoni immaterial o intangible d'una col·lectivitat, en el nostre cas de la marítima. En definitiva, s'entén —segons la definició del professor Antonio Ariño— com una pràctica col·lectiva consistent en un conjunt d'actes que es desenvolupen en un temps específic i per mitjà dels quals se celebra alguna cosa. Així concebuda, la festa és una institució social, esdevé un fet social total. Com afirma Ariño, la festa expressa i referma una dimensió clau de l'existència comunitària que posa en joc els registres de la vida social més diversos.

En el marc de la cultura marítima, la festa és un element rellevant relacionat amb les creences religioses i que també envolta el món del treball. En aquests moments, les festes vinculades a la cultura marítima queden pràcticament reduïdes a festivitats religioses, com ara la festa del Carme —arreu de Catalunya— i les processons de Santa Cristina i de Sant Elm —a Lloret de Mar, entre altres poblacions. Cada cop queden menys festes de les anomenades tradicionals, i en el seu lloc van apareixent altres manifestacions actuals, com la Festa de la Sal, a l'Escala; la Terra de Mar, de Palamós, o la festa dels pirates de l'Estartit. Hi ha festes de mar en molts pobles i arreu de la costa catalana que són una barreja de recuperació de velles tradicions i de promoció econòmica i turística.

És important recuperar les festes tradicionals i protegir-ne les actuals, perquè representen un fet social al voltant del món marítim i perquè són, per elles mateixes, un patrimoni cultural marítim important que hem de conservar.

Roger Marcet Director

Memòria oral al Museu Marítim de Barcelona: el barri mariner de la Barceloneta

MMB

Memòria oral al Museu Marítim de Barcelona: el barri mariner de la Barceloneta.

Durant el mes de març i abril, al Museu Marítim de Barcelona s'ha desenvolupat un programa d'enregistrament d'entrevistes al volant del passat i el present del barri de la Barceloneta. Els testimonis s'han escollit entre persones vinculades d'una forma o altra a la mar.

Aquesta activitat s'emmarca dins dels 3rs Tallers i Jornades de Memòria Oral que presenten conjuntament les entitats que conformen la xarxa territorial de l'Observatori per a la Recerca Etnològica a Catalunya, que és un servei de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana de la Generalitat de Catalunya.

La recollida d'aquests testimonis s'ha estructurat en cinc sessions sota els següents enunciats: «La Barceloneta, barri o poble?», «La platja, un escenari canviant», «El món del treball en un barri singular», «Mirant al port, mirant a la ciutat», i «La mirada de les dones». —MMB

Xarxa de les Drassanes Històriques i Monumentals de la Mediterrània, a la ciutat de Nàpols

El 6 de maig va tenir lloc la reunió anual de la Xarxa de les Drassanes Històriques i Monumentals de la Mediterrània, de la qual té la Presidència el Museu Marítim de Barcelona. La reunió va ser organitzada a la ciutat de Nàpols pels representants de les drassanes napolitanes.

La reunió ha servit per manifestar, una vegada més, la voluntat de les diverses institucions i entitats que gestionen aquests edificis històrics que adquireixen el valor social que mereixen i s'avanci en la doble vessant de la seva conservació i difusió. Els arsenals presents a Nàpols van estructurar diverses comissions de treball per avançar en la tasca i objectius que la Xarxa ha plantejat des dels seus inicis. Les diverses iniciatives donaran fruit els propers sis mesos a diverses accions essencialment relacionades amb aspectes de visibilitat dels diversos arsenals i amb accions encaminades al reconeixement europeu que aquests monuments històrics mereixen.

Un dels primers resultats d'aquesta reunió ha estat la constitució d'un grup de treball de les diverses drassanes de la zona napolitana i amalfitana, tant per a qüestions de recerca com per a futures col·laboracions en altres aspectes. En aquesta ocasió, les drassanes d'Amalfi s'han adherit com a nou membre de la Xarxa.

La propera reunió es farà a la ciutat de Xàvia (Creta), organitzada per aquesta

ciutat grega i el Ministeri de Cultura de Grècia. —MMB

Foto MMB

En primer terme, les instal·lacions de la Marina Militar, on es va fer la trobada.

El llaüt del foc *Lola* anirà enguany a la festa major de Sant Pere de Cambrils

Montse Granollers

El llaüt del foc *Lola* anirà enguany a la festa major de Sant Pere de Cambrils

El Museu Marítim de Barcelona serà present enguany en la festa major de Sant Pere amb el llaüt *Lola*, bé singular del catàleg del Patrimoni Cultural Català. Participarà en la V Trobada de Vela Llatina de Cambrils (24-26 juny) i en la Festa de l'Ormeig (25 juny). La *Lola* (Roses, 1906) és el darrer llaüt del foc utilitzat en la pesca a l'encesa que es conserva a Catalunya. Forma part de les col·leccions del Museu i de la seva flota d'embarcacions en actiu. —Montse Granollers

Activitats d'estiu per a infants i joves al Museu Marítim

Com cada any per aquestes dates, el MMB ha posat en marxa la programació d'activitats que es realitzaran durant la darrera setmana de juny, tot el juliol i la primera setmana de setembre. Algunes d'aquestes propostes estan destinades a casals d'estiu, mentre que d'altres s'han concebut especialment per apuntar-s'hi individualment i no en grup.

Dues de les activitats destinades a casals es faran al planetari digital. Es tracta d'«El cel d'estiu», en la qual, a través d'un conte, els nens i nenes de 3 a 6 anys descobreixen els planetes, les estrelles i les constel·lacions; i *La selecció natural*, una pel·lícula de cinema immersiu (projectada sobre tota la cúpula del planetari) sobre el viatge de Darwin a bord del *Beagle*, destinada a infants de 10 a 12 anys.

Per als grups de 6 a 10 anys, es proposa «Buscant la millor tripulació del món», una activitat que tindrà el format d'un concurs en el

qual els participants hauran de realitzar proves de diferents tipologies sobre navegació: físiques, d'habilitat, de coneixements... Per als més grans, de 10 a 14 anys, cada dimarts organitzarem «La gran gimcana pirata», en la qual, durant dues hores, hauran de competir per tal de fer-se amb el tresor pirata en un seguit de proves que es desenvoluparan entre el Museu i el seu entorn.

De manera individual, els nens i nenes que tenen entre 8 i 12 anys poden apuntar-se a l'activitat «De Museu en Museu – vacances d'estiu a la ciutat», un casal que s'organitza entre diversos museus i la Fundació Pere Tarrés, i que ja es va posar en marxa, amb molt bona acceptació, durant la Setmana Blanca; mentre que els que tenen entre 12 i 16 anys poden embarcar-se i fer una navegació de tres hores amb el *Santa Eulàlia* amb l'activitat «Travessia amb el *Santa Eulàlia*». —MMB

Exposicions temporals

«1911. Sobreviure a la tempesta»

Exposició produïda pel Museu d'Història de Cambrils que ens explica els esdeveniments que van ocórrer al principi del 1911 durant un temporal a la costa catalana. El fet va tenir gran ressò entre els mariners catalans, que van anomenar aquell any l'«Any de les desgràcies». La mostra consta de 19 banderoles amb textos i imatges que ens introdueixen en les tècniques de pesca tradicional, la formació de la tempesta, la seva magnitud i tragèdia envers els mariners catalans i, finalment, la resposta social amb els diversos actes per donar suport als supervivents. La mostra posa en relleu els pocs recursos de què disposaven per al salvament de naufrags al principi del segle xx.

Observacions: del 22 de juny fins al 28 d'agost.

«Vida aquàtica»

Aquesta mostra és el resultat de dos anys de creacions inspirades en models naturals. L'artista Raül Martínez ha intentat plasmar en els models no tan sols el moviment sinó també el caràcter i l'essència de la vida que desprenen tots els organismes del planeta. Aquest alè de vida contrasta amb els materials amb què està feta l'obra, en la seva majoria metalls i peces de rebuig. L'exposició interacciona amb els visitants a través dels moviments orgànics de les peces.

Observacions: del 8 de setembre fins al 16 d'octubre.

«Embarcacions patrimonials: navegant per un mar de dubtes». Cambados, 25 de febrer

Joan Sol

Embarcacions tradicionals de Galícia navegant per la ria de Muros.

En el marc del projecte europeu Nea 2 es van celebrar a Cambados unes jornades tècniques vinculades a la problemàtica i gestió del patrimoni marítim flotant a Galícia.

El nou projecte Nea 2 (INTERREG) ara es fixa com a objectiu estratègic el desenvolupament sostenible i coordinat de tot el sector nàutic (activitats, ports d'esbarjo, indústries, comerç i serveis) en

l'Espai atlàntic. La voluntat és la construcció de l'Espai atlàntic com un punt de referència internacional.

El projecte està coordinat pel Consell Regional de Bretanya (líder del projecte), i els socis del projecte actuen a Irlanda, South-West, Basse Normandie, Bretagne, Pays de la Loire, Galícia, Portugal i Andalusia.

La temàtica del patrimoni marítim està contemplada com un dels punts d'interès d'aquest projecte de cooperació transnacional que hereta les tasques i els objectius ja prefixats en un primer projecte Nea.

Hi ha una economia a l'entorn del patrimoni marítim flotant (material i immaterial). A Galícia hi ha unes 53 associacions dedicades al patrimoni marítim, prop de 300 embarcacions tradicionals, 22 tallers de mestres d'aixa que donen feina a unes 150 persones. Les jornades van ser organitzades per la Conselleria do Mar de la Xunta de Galicia el passat 25 de febrer al Centro Comarcal do Salnés, a la petita ciutat gallega de Cambados, sota el títol: «Embarcacións patrimoniais: navegando por un mar de dúvidas», per tal de debatre sobre les amenaces i perills del patrimoni marítim gallec.

La resposta a les jornades va ser molt bona, i hi van assistir més de setanta persones, representants de les diverses entitats i associacions de terres gallegues. Les intervencions van anar a càrrec de representants del Museo do Mar de Vigo, de la Direcció General de la Marina Mercante, de la Conselleria de Cultura e Turismo de la Xunta de Galicia, de L'Atelier de l'Enfer de la Bretanya, i del Museu Marítim de Barcelona.

Estem convençuts que la trobada va ser profitosa per al futur de les embarcacions històriques de Galícia i que no trigarem a veure'n els primers resultats. —MMB

MUSEU TORROELLA DE MONTGRÍ

Centre d'interpretació del Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter al Museu de la Mediterrània

El 13 de maig de 2010 naixia formalment el Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter. Després d'anys de lluites, prenia cos un somni molt anhelat pel territori, la protecció per llei d'un espai molt ric amb patrimoni natural i també cultural.

Gairebé un any després, el mes d'abril, es posa en funcionament el primer equipament del parc natural, el centre d'interpretació. Aquest espai està estretament vinculat al Museu de la Mediterrània, ja que es troba ubicat a la recepció del Museu i s'aconsegueix unir dos equipaments de primer ordre del territori.

Dins d'aquest centre d'interpretació hi ha dos elements que destaquen per sobre dels altres. Un és un audiovisual projectat en una pantalla de grans dimensions on es fa una introducció del parc natural. Mitjançant imatges, s'hi pot contemplar el patrimoni natural i cultural, així com el patrimoni intangible del territori. L'altre gran element és una maqueta que, a través de projeccions, ens va descobrint les diferents

Pantalla de grans dimensions on es projecta l'audiovisual d'introducció al parc natural.

Mdlm

possibilitats del parc, sobretot en matèria d'excursions de descoberta del territori. El centre d'interpretació està pensat per rebre els visitants i donar informació del parc natural. I si el visitant vol aprofundir més en el territori, té les sales permanents del Museu de la Mediterrània per endinsar-se a casa nostra.

Som conscients que des del Museu de la Mediterrània estem obrint camí en un

camp poc explorat a casa nostra, la relació entre parcs naturals i museus. Hi ha molts museus que estan dins l'àmbit d'un parc natural, però fins avui són pocs els que han aconseguit treballar conjuntament. De moment, nosaltres ho estem aconseguint, i el centre d'interpretació del parc natural al Museu de la Mediterrània és el primer pas per a un treball conjunt. —Mdlm

Via Mar, nou espai a Sant Feliu de Guíxols

Aviat trobarem un nou equipament museogràfic al port de Sant Feliu de Guíxols que explicarà bàsicament un munt de transformacions que conflueixen en l'antic magatzem portuari conegut com *el tinglado*. Aquest espai lliga la tradició de port mariner de la ciutat amb el transport ferroviari i el «carrilet» de Sant Feliu de Guíxols a Girona, i ens permet veure com amb molt esforç la societat civil posa en marxa un ferrocarril que acabarà connectant el port amb els ferrocarrils de via ampla a Girona, i com tot això dóna lloc a un traçat que amb el temps esdevé via verda, i com a partir d'aquesta via verda descobrim uns secrets, els secrets de la via verda, entre els quals hi ha l'espai Via Mar, que transforma l'antic magatzem portuari en lloc de descoberta.

Aquest nou centre, extensió del Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols, esdevindrà l'equipament d'interpretació de les vies verdes; és a dir, fer de la via verda un eix d'interpretació del territori. Podrà oferir els serveis de: punt d'informació turística, acolliment als usuaris de les vies verdes, lloguer de bicicletes, espai de restauració vinculat a alimentació saludable. I es constitueix també com un espai d'experimentació i museu, i un complement estètic dins un itinerari del port en la vessant de vitrina il·luminada de nit.

El compromís que al llarg de 2011 entrarà en funcionament començarà ara farà 10 anys, quan Ports de la Generalitat cedí a l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols un dels rafals del port —l'anomenat popularment *el tinglado*, el més proper a l'escullera del port— per convertir-lo en un centre cultural. Remarquem que el suport des de diferents administracions (Ministeri de Foment, Diputació de Girona, Generalitat de Catalunya) l'han fet possible.

El govern municipal anà adquirint material procedent de l'antic ferrocarril que uní Girona amb Sant Feliu de Guíxols des del 1892 fins al 1969, projecte que el 1892 es pogué tirar endavant per la implicació de molts accionistes guixolencs, en una època de bonança, «la xauxa surotapera», com l'anomenà l'escriptor Gaziel.

L'espai Via Mar vol posar sobre la taula que les persones, de forma individual o col·lectivament, es plantegin de fer salut d'una manera enriquidora, aconseguint un benestar fruit de la barreja de cultura-paisatge-salut, i empenent petites o grans iniciatives en favor de persones i entorns més saludables. — **Sílvia Alemany, Jordi Colomeda i Emili Mató**

Simulació en 3D del nou equipament museogràfic.

Quins eixos treballarà Via Mar?

Cultura: es troba en un espai que és també un port cultural, on la cultura marítima del passat es barreja amb l'experimentació activa dels usuaris i fins i tot la possible ampliació de continguts a través de les noves tecnologies. Un espai proper al jaciment ibèric del Fortim, al port medieval, a la Caseta de Salvament de Naufrags del s. XIX (annex del Museu) i a l'espectacle del treball de l'escar de l'empresa Carré.

Paisatge-territori: les vies verdes que, baixant del Pirineu, arriben a la mar, esdevenen un escenari de paisatges ben diversos (ja siguin els espais d'interès natural del litoral, els camins de ronda, o els paisatges submarins). Mirem amb uns altres ulls un antic mitjà de transport, menys agressiu que d'altres, i que esdevé actualment un camí tranquil entre destinacions properes, o una via d'esport.

Salut: dedicar una estona al dia a fer un exercici enmig d'uns entorns privilegiats i llocs d'aprenentatge de la història i la natura influeixen el nostre equilibri anímic i físic. La recerca i difusió en aquests àmbits de salut es relaciona amb els objectius de convenis amb la Universitat de Girona (Càtedra de Medicina i Salut en l'Àmbit Rural), amb el Departament de Salut, i amb el Col·legi Oficial de Metges de Girona. I amb un passat i present d'establiments dedicats als banys de mar i aire. — **Sílvia Alemany, Jordi Colomeda i Emili Mató**

Què veurà el visitant de Via Mar?

Mitjançant els més variats recursos, des dels objectes originals fins als més variats elements interactius i passant pels clàssics textos en plafons, farem un recorregut pel port guixolenc i ens centrarem especialment a conèixer el ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona, el popular «carrilet» que va donar servei entre el final del segle XIX i el 1969, i podrem veure una locomotora i vagonets originals, peces d'aquesta institució, fotografies, històries..., i acabarem el recorregut, com us dèiem al principi, amb la transformació del traçat d'aquelles vies en camins per anar a peu i amb bicicleta, i per adonar-nos com és de bo per al cos i l'esperit bellugar-se a un ritme més humà, un ritme per gaudir i descobrir. — **Sílvia Alemany, Jordi Colomeda i Emili Mató**

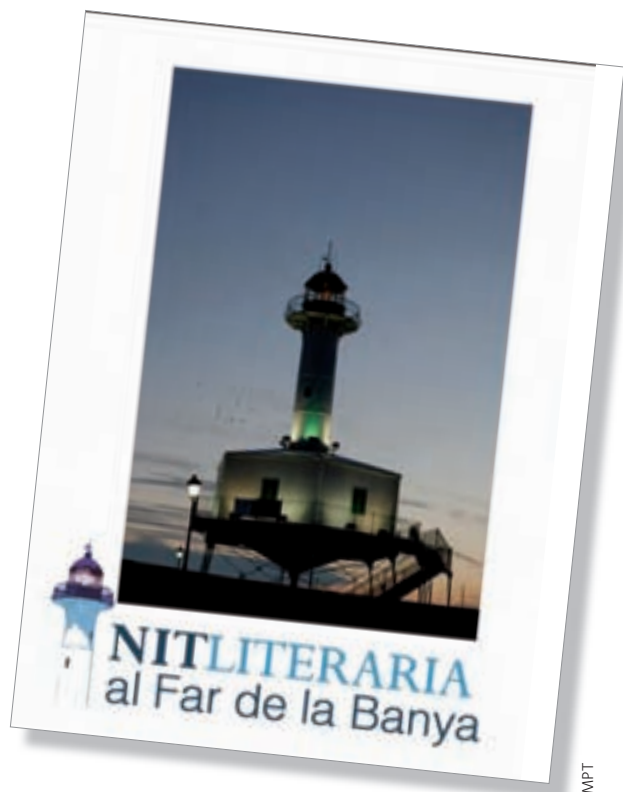
MUSEU DEL PORT DE TARRAGONA

III Nit Literària al Far de la Banya

Un any més, la Biblioteca Pública i el Museu del Port de Tarragona organitzen, conjuntament, la III Nit Literària al Far de la Banya, el divendres 1 de juliol a les 22 h. Els textos seleccionats, relacionats amb la mar, formen part d'obres de diferents autors de la literatura catalana. El col·lectiu convidat per dur a terme la lectura d'aquests textos és el Club Gimnàstic de Tarragona, atès que aquest any 2010 celebra el 125è aniversari de la seva creació, motiu pel qual al *tinglado* 4 del Moll de Costa també es pot veure, fins al 3 de juliol, una exposició sobre la història d'aquest club esportiu tarragoní. La música acompanyarà, com en anys anteriors, el desenvolupament de l'activitat literària. —MPT

Les Nits del Museu del Port de Tarragona

La programació d'estiu del Museu del Port de Tarragona compta, una vegada més, amb les activitats nocturnes «Passejant amb Apodaca» i «Llums de la mar», realitzades al Museu del Port i al Museu de Fars, respectivament. Els dimecres, des del 13 de juliol fins al 31 d'agost, es durà a terme la visita guiada al Museu de Fars «Llums de la mar»; els divendres, del 15 de juliol fins al 2 de setembre, la visita teatralitzada de «Passejant amb Apodaca» ens donarà a conèixer la història moderna del port mitjançant les explicacions d'un personatge de l'època, que ens acompanyarà en el recorregut amb «golondrina» per veure el port des d'una altra vessant. Per realitzar qualsevulla d'ambdues activitats (consulteu al web del Museu la programació en català i castellà) cal inscriure's, prèviament, al telèfon 977 259 400, extensions 4411 o 4422, i/o museuport@porttarragona.cat. —MPT

MPT

Mateu

Reproducció del Moll de Costa al Museu del Port

«Treballant al moll»

Amb motiu dels actes de celebració del 25è aniversari del Moll de Costa, com a espai lúdic i cultural, s'han programat visites teatralitzades per tal de donar a conèixer als visitants la història d'un moll emblemàtic, així com les activitats desenvolupades al llarg d'aquests anys. El recorregut s'iniciarà al Museu del Port de Tarragona i continuarà en els diferents *tinglados* del moll, on es porten a terme activitats ludicoculturals. El personatge conductor de la visita se'ns presentarà com un antic treballador del port i ens explicarà els moments més rellevants de l'activitat comercial del port tarragoní al llarg del segle xx. Les visites es realitzaran, gratuïtament, els diumenges al matí, a partir del mes de setembre (consulteu el web del Museu). —MPT

L'ofici de boter al Museu

Des de l'època dels romans fins a mitjan segle xx, pel port tarragoní s'han exportat, principalment, els productes agrícoles propis de la zona (vi, derivats i fruits secs). La urbanització de la part baixa de la ciutat o el barri de la Marina ha estat sempre vinculada al comerç portuari, on la presència dels tallers de boters va ser constant, sobretot, als carrers Reial i Lleó. Joan Ibáñez, un dels darrers boters que ha treballat per diferents empreses vinícoles, ha cedit les eines del seu ofici per tal que siguin exposades al Museu del Port de Tarragona. Per aquest motiu, estem treballant en la tematització d'un taller de boter, dins l'exposició permanent del Museu, que acollirà aquesta donació de més d'un centenar d'eines i també material audiovisual de l'ofici de boter. —MPT

Botaner

MPT988

El Museu del Port de Tarragona ja és a Facebook

Des del passat mes de maig, qui vulgui ja pot visitar la pàgina de Facebook del Museu del Port de Tarragona. Hi podeu trobar la programació de les diferents activitats, les imatges, així com els *links* d'interès. La nostra voluntat és mantenir-vos informats, puntualment, de l'actualitat del Museu, a la vegada que obrim una porta als vostres suggeriments.

«Un mar de contes. Contes des del bressol»

Contes al Museu

La Biblioteca Pública i el Museu del Port de Tarragona programen, conjuntament, «Un mar de contes. Contes des del bressol», activitat adreçada als més menuts i, també, als pares, per tal que puguin descobrir i fer seves noves maneres d'explicar contes als seus fills i filles. La mar i els contes són l'eix de col·laboració entre ambdues institucions culturals que, per segona vegada, realitzaran els diumenges d'octubre i novembre a la sala d'activitats pedagògiques del Museu.

Per participar-hi caldrà inscriure's al telèfon 977 259 400, extensions 4411 o 4422, i/o museuport@porttarragona.cat (consulteu la programació al web del Museu).

—MPT

MUSEU DE LLORET

Les aventures de la Liberada

Tots els dissabtes fins al final de juny es representarà, al Museu del Mar de Lloret de Mar, *Les aventures de Liberada*, una visita teatralitzada en format conte que vol fer passar una estona divertida a grans i petits. La protagonista d'aquestes aventures és la senyora Liberada, una dona amb molt de caràcter que va viure al Lloret del segle XIX. A partir de la seva vida, coneixerem la fisonomia de la vila fa 200 anys, el Lloret dels navegants i comerciants, les fortunes arribades d'Amèrica i el paper que tenia la dona en aquets moments, així com la particular situació en què es trobaven les «vídues joves» d'indians. Aquesta qüestió, en el cas de la Liberada, va fer parlar durant molts anys, amb ressò a la premsa de l'època, provocant grans embolics entre els ajuntaments de Lloret i Blanes. Veurem com la Liberada s'enfronta a tots aquests esdeveniments amb humor i enginy. Una vida sorprenent amb esdeveniments sorprenents. —MPT

MUSEU NÀUTICA EL MASNOU

S'ha convocat la cinquena edició de la Beca de recerca

La Regidoria de Cultura convoca la cinquena edició de la Beca de recerca local. Aquesta beca, de caràcter biennal, té com a objectiu fomentar la investigació sobre el Masnou en tots els àmbits (evolució geogràfica i històrica, aspectes socioeconòmics, aspectes socials, ecologia local, desenvolupament tècnic, festes i tradicions...). Es prioritzaran els projectes que tractin la història del Masnou des de la constitució del municipi (l'any 1825) fins a l'actualitat.

La beca, que es concedirà a un sol projecte, està dotada amb 3.000 €, subjectes a impostos. Aquest import es farà efectiu en dos lliuraments de 1.500 € cada un: el primer, en el moment de la concessió de la beca, i el segon, una vegada finalitzat el treball i després que el jurat o el personal directiu del Museu n'hagi dictaminat la qualitat. Un cop atorgada la beca, el jurat nomenarà un tutor o tutora per assessorar i supervisar el treball, i per informar l'entitat convocant de l'evolució del projecte.

Les sol·licituds es poden presentar des del dia 14 de març de 2011 fins al dia 28 d'octubre de 2011 a les 14 h, al Registre general de l'Ajuntament del Masnou. Per a informació sobre les bases, consulteu: <http://www.elmasnou.cat/>

Telèfon: 935 405 002.

Adreça electrònica: museu.nautica@elmasnou.cat

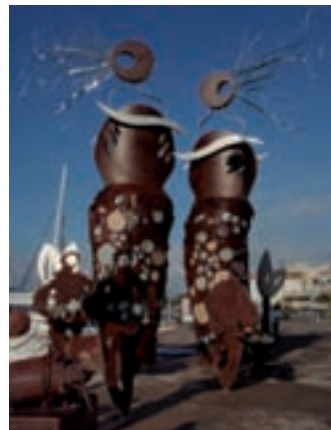
MUSEU D'HISTÒRIA DE CAMBRILS

Cambrils recorda l'any de les desgràcies

Tota una sèrie d'actes han servit per recordar el centenari dels tràgics fets ocorreguts la nit del 31 de gener de 1911, quan un terrible temporal es va abatre sobre la costa catalana i valenciana. A Cambrils varen morir 15 persones, i ara, un segle després, l'Ajuntament de Cambrils, en col·laboració amb diverses entitats locals, ha programat un cicle per fer-ne memòria, anomenat 1911. Centenari del temporal. El dia 30 de gener s'inaugurava a la torre del port de Cambrils una exposició que ha actuat de referent per a totes les celebracions. La mostra 1911. Sobreviure a la tempesta ha estat produïda per l'Arxiu Municipal de Cambrils i el Museu d'Història de Cambrils.

A partir del mes de maig, itinerarà per diverses ciutats que també es varen veure afectades per la tempesta: Badalona, Barcelona, Caldes d'Estrac, l'Ametlla de Mar i Vilassar de Mar. Els actes han estat diversos: conferències, exposicions, itineraris, presentacions de llibres, tocs de campanes, etc. Cal destacar la presentació del llibre *Fusta a la mar. Els mestres d'aixa de Cambrils*, número 2 de *Camins. Revista de patrimoni cultural de Cambrils*, on sobresurt l'article central de l'antropòleg Joan Manel Arca, fruit d'un projecte nascut del Museu Marítim de Barcelona. Però potser el moment més emotiu es va viure el passat 5 de febrer quan, molt a prop d'un dels indrets de la costa on es produïren alguns dels lamentables fets, es van encendre 15 fogueres per cadascuna de les persones mortes o desaparegudes a Cambrils aquella nit terrible.

Els actes es tancaren formalment amb la descoberta de l'escultura 1911-2011. *En el pla de les Serenes*, de l'artista cambrilenc David Callau, el passat 15 d'abril, al mig del port de Cambrils. —MHC

MUSEU DE LA PESCA DE PALAMÓS

L'Espai del Peix: un nou equipament cultural al port de Palamós

Jordi Gil —MdP.

El passat 26 de març, el president de la Generalitat va inaugurar a Palamós l'Espai del Peix, un nou equipament vinculat al Museu de la Pesca. Es tracta d'un espai de 300 m² cedit per Ports de la Generalitat, ubicat sobre la llotja del peix de Palamós.

L'Espai del Peix s'articula en tres àmbits: un centre d'interpretació, una aula gastronòmica i un taller de degustació. Aquesta nova instal·lació té com a objectius potenciar la cuina del peix fresc de

la costa; fomentar els hàbits de consum saludables i respectuosos amb el medi; fomentar el coneixement del món de la pesca per revalorar l'ofici de pescador; promoure els productes de proximitat i oferir una experiència sensorial a tots els usuaris.

És un espai pedagògic i de demostració on es difonen els valors gastronòmics, nutritius i sensorials dels productes pesquers. S'hi imparteixen cursos de cuina del peix i es programen activitats adreçades a diferents tipus de públic, tant per a escolars, entitats i altres associacions, sectors professionals com cuiners i restauradors, peixaters i pescadors, sense oblidar el segment turístic i el públic familiar. L'Espai del Peix permet la identificació d'espècies, conèixer-ne l'origen, les talles mínimes, posant èmfasi en la cuina autòctona de la mà de xefs professionals i de pescadors especialistes a fer «ranxos». És un espai de promoció i projecció gastronòmica de les espècies menys valorades comercialment, però valuoses des del punt de vista culinari, una àrea de degustació que atrau els diferents sectors implicats i el públic en general.

L'Espai del Peix és un projecte de l'Ajuntament de Palamós i la Fundació Promediterrània. Compta amb el suport institucional de la Diputació de Girona, la Generalitat de Catalunya, Ports de la Generalitat, DIPSALUT, i amb el suport de patrocinis privats. Trobareu més informació a: www.espaidelpeix.org. —MdP

«Retrats de mar», una mostra dels fons dels museus marítims

Aquesta exposició es podrà visitar de juny a setembre al Museu de la Pesca. Tant l'exposició com el catàleg que l'acompanya pretenen donar una visió del nostre entorn marítim. D'una banda vol mostrar alguns paratges excepcionals del nostre litoral, les vistes de la façana marítima de poblacions que encara conserven la seva fesomia tradicional i, de l'altra, l'activitat marítima protagonitzada per la tasca diària de la gent de mar.

La mostra, organitzada per la Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana, és fruit del treball en comú de museus i entitats, coordinats pel Museu Marítim de Barcelona, que gestionen el patrimoni i la cultura marítimes a Catalunya.

Aquesta exposició, concebuda per itinerar per totes les institucions membres de la Xarxa durant tres anys, recull una selecció d'una quarantena d'obres d'artistes locals contemporanis amb el propòsit d'evidenciar la tradició marinera que caracteritza el litoral català.

Moll pesquer (Palamós). Autor: E. Torroella. Fons: Ajuntament de Palamós. Núm. inv. 0035. Oli sobre tela.

Què t'empesques? Un joc del Museu de la Pesca per a tota la família

El Museu de la Pesca comença aquest 2011 amb l'objectiu de mantenir les activitats d'acció cultural adreçades a tot tipus de públic, i es proposa d'oferir activitats concretes per al públic familiar en el seu temps de lleure.

En aquesta línia, es crea un nou material per tal de fer la visita al Museu de la Pesca en família: un plànol-joc que hem anomenat *Què t'empesques?*

Per desenvolupar aquest joc ha estat necessari que els tècnics del Museu de la Pesca fessin equip amb un dissenyador gràfic i amb un creatiu gràfic per tal d'elaborar els materials i crear les mascotes del Museu: gall i cap.

Les noves mascotes del Museu són, doncs, dos estris de la feina quotidiana dels pescadors que interactuen per presentar als més menuts activitats, jocs i passatemps a través d'un full que es lliura a cada família quan visiten el Museu de la Pesca.

Les activitats pensades per a nens i nenes entre 6 i 12 anys són introduïdes per les mascotes gall i cap, i volen donar una altra visió a l'exposició permanent.

Des del Departament d'Educació i Acció

Cultural del Museu de la Pesca, hi ha l'interès a desenvolupar més aquest tipus d'accions amb materials específics per a les barques del peix.

Aquest material ha rebut el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

—MdP

Nou projecte de recerca sobre el patrimoni gastronòmic pesquer del Baix Empordà

¿La cuina del peix que ofereixen avui els restaurants és originària de la cuina tradicional dels pescadors? Quins són els fonaments de la cuina de bord? Quins plats la defineixen? Com ha evolucionat la nostra cuina marinera els darrers anys? Aquestes són algunes de les preguntes que vol respondre el nou projecte engegat per la Fundació Promediterrània, de la mà de la Càtedra d'Estudis Marítims i Documare, gràcies a la concessió d'un projecte ACOM atorgat per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca.

Sota el títol «Els orígens de l'oferta restauradora de peix a la comarca del Baix Empordà: la cuina dels pescadors», la recerca recrea en viu i recupera la cuina tradicional que els pescadors elaboraven a bord de les embarcacions de treball, transmesa posteriorment a les llars de la mà de les dones i els seus descendents. Convidats a cuinar a l'Espai del Peix, ranxers, dones i fills de pescadors elaboren davant de la càmera els plats més habituals de la cuina pesquera mentre n'ex-

pliquen la recepta, la seva experiència com a cuiners, els secrets i les anècdotes.

Bona part de l'oferta restauradora de peix de la Costa Brava està utilitzant el terme «tradicional» per dotar de valor afegit i autenticitat els plats de peix de les seves cartes. Però el coneixement sobre la «gastronomia marinera» procedent del llegat socioeconòmic i cultural del col·lectiu pesquer, que li atorga el valor tradicional, és encara deficient. És probable que s'estigui oferint un producte anomenat «tradicional» quan en realitat no ho és. Avui dia la cuina originària dels pescadors ja no s'expressa en les barques sinó en les llars particulars dels últims ranxers o dels descendents d'aquells que antigament cuinaven a bord de la barca. La recuperació de la tradició gastronòmica pesquera a través de l'anàlisi del seu estat i la seva vinculació amb el sector de la restauració professional permetrà distingir millor la tipologia d'oferta i evitar frauds als consumidors. —Mdp

Obertura al públic de les «Barques del peix» a Palamós

Coincidint amb la inauguració de l'Espai del Peix, el darrer 26 de març, es van obrir al públic de manera oficial les «Barques del peix». Aquest nou equipament cultural és una exposició de barques de pesca tradicional visitables, que han de servir per «embarcar» el públic vers la coneixença del món pesquer, i molt especialment per atansar-nos als coneixements i al dia a dia de la gent de mar. Els bastiments que formen part d'aquesta mostra, cedits per armadors de la vila i propietat de l'Ajuntament de Palamós, són una sala més del Museu, i, per proximitat i discurs, complementen l'exposició permanent. Aquestes embarcacions, enteses com a mitjà de transport i plataforma de treball adaptat a un medi que no és el propi de l'home, representen la concreció d'una activitat econòmica de primer ordre com és la pesca i són la màxima expressió del treball, de la lluita i d'unes formes de vida i unes identitats molt particulars.

Les barques, amarrades de forma permanent just al davant del Museu de la Pesca, representen els sistemes de pesca més rellevants que es practiquen a la nostra costa: la *Gacela*, juntament amb l'*Estrella Polar*, expliquen la pesca d'arrossegament i la d'encerclament, i, per tant, des del punt de vista tipològic i de volum de captures, són les més representatives de la pesca a Catalunya. A més, ambdues embarcacions han estat vinculades tota la seva vida útil al port de Palamós. Pel que fa a les barques, la *Gacela* és una vaca d'arrossegament de 20 metres d'eslora construïda a l'Ametlla de Mar, respon a un model característic de la nostra costa, una embarcació de mitjan segle xx. La teranyina *Estrella Polar*, de 15 metres d'eslora, fou bastida a les drassanes Cardona, el 1970, a Barcelona. Es tracta d'una de les darreres teranyines construïdes amb fusta a la costa catalana. La importància de conservar aquestes embarcacions rau en el fet que són eines construïdes amb fusta i de manera tradicional, fet que les fa molt vulnerables a la desaparició a causa del costós manteniment que requereixen i de la constant modernització de la flota pesquera que les converteix en unitats cada vegada menys competitives. Per tot això, constitueixen un bé patrimonial que cal donar a conèixer en el seu context. Tot i no sortir a la mar, embarcar-se a les «Barques del peix», equipades per sortir a feinejar, ens farà gaudir de les sensacions i de l'experiència dels pescadors. —Mdp

Presentació de la reedició del llibre *El patín a vela*

Coincidint amb la presència a Palamós de l'exposició produïda pel Museu Marítim de Barcelona sobre el patí de vela, es va presentar la reedició del llibre *El patín a vela*, de Guido Depoorter.

L'exposició, formada per textos i fotografies, fa un repàs a la història del patí de vela a Catalunya des de la dècada de 1930 fins a l'actualitat.

A més, des del Museu de la Pesca, s'ha complementat aquesta mostra amb textos, fotografies, objectes i un patí júnior per tal d'explicar la història del Club de Vela Sant Antoni, la seva relació amb aquesta embarcació tan singular i la seva presència a la Costa Brava.

El patí de vela va arribar a la badia de Palamós, de la mà de Guido Depoorter, a mitjan dècada 1960; amb el seu entusiasme i guiatge es conforma el que serà el Club de Vela Sant Antoni el 1972. Actualment és un dels clubs de patí de vela més actius de Catalunya, que, a banda de la competició esportiva, tenen molt interès en la formació de nous practicants.

El llibre, presentat en el marc d'una visita guiada a l'exposició realitzada per l'autor, és fruit de la seva curiositat i els dubtes en relació amb el perquè de la navegació en aquest mitjà, atès que no hi havia cap manual escrit per poder-ne aprendre.

No obstant això, no tan sols en va aprendre, sinó que amb els seus coneixements va poder escriure un llibre pràctic i interessant sobre la navegació del patí de vela català: *El patín a vela*, de l'editorial Hispano Europea, el qual va ser guardonat amb el premi Herakles el 1974.

Ara, 36 anys més tard, aquest manual continua sent un referent i és una eina imprescindible tant per a la iniciació com per al perfeccionament de les noves generacions de «patinaires». —Mdp

CATALUNYA

Dimiteix la junta de la classe vela llatina de la Federació Catalana de Vela

Al final d'abril dimitia la junta de la classe vela llatina de la Federació Catalana de Vela (FCV) a causa de la manca de suport al projecte de crear una infraestructura per a la iniciació i competició en vela llatina dins de la FCV, amb l'objectiu de garantir el relleu generacional. En una carta adreçada al president de la Federació, Gerard Esteva, la junta justifica la dimissió dient que «els navegants de vela llatina s'han desentès de l'aspecte esportiu de la vela llatina; també els monitors que, després de mesos de tenir el títol, no han fet cap curs de vela llatina en els seus clubs; i també els clubs, que no s'han interessat per aquesta modalitat de navegació». I això «cansa i crema», afegeixen els dimissionaris.

La carta acaba dient que, fracassada la via esportiva, «la vela llatina queda sols com un element cultural, patrimonial i folklòric. Això no atrau ni enganxa la joventut». En declaracions a l'emissora nàutica

Joan Sol

Barques de sardinal en una trobada d'embarcacions tradicionals.

360ràdio, l'exsecretari de la classe, Joaquim Soler, ratificava aquesta apreciació de la vela llatina com a fet folklòric i gairebé residual, cosa que va generar la protesta d'alguns navegants a través de les xarxes socials.

El president de la FCV, Gerard Esteva, va declarar a la mateixa emissora que la vela llatina és molt més que un fet folklòric; i va dir que «hem de fer un replantejament de tot el projecte de difusió de la vela llatina i veure com podem enfocar-ho amb vista

al futur. I més tenint en compte el compromís clar i ferm que tenim amb la vela tradicional, tant amb la Xarxa de Museus Marítims de Catalunya com amb el Museu Marítim de Barcelona, amb el qual vam firmar un conveni fa un any. Nosaltres tenim intenció de fer accions per promocionar també aquesta vela». Esteva va afegir que «l'esport de la vela llatina ens tindrà al costat per a tot allò que faci falta». De moment, la vela llatina continuarà sent una classe federada. —Joan Sol

16 de juliol de 2011, festa de la Mare de Déu del Carme

La població de Calella de Palafrugell recupera, després de 20 anys, la festa marinera en honor de la Mare de Déu del Carme

L'Associació dels Amics de la Vela Llatina de Calella de Palafrugell, conjuntament amb els pescadors de la vila i els seus descendents, es posen d'acord per recuperar aquesta diada tan arrelada en el costumari de la població. Així, fent recerca en la memòria col·lectiva, es realitzaran un seguit d'actes que culminaran al Port Bo, on les embarcacions de la població, guarnides com era tradició, sortiran en processó, navegant a la vela, el rem o motor, passejant la imatge de la Mare de Déu a bord del llaüt *Santa Espina*, per les aigües de davant de la població.

Aquesta iniciativa es pren en considerar que aquestes festivitats formen part del nostre patrimoni marítim i s'ha comprovat que estan fortament arrelades en l'esperit de la gent marinera de la nostra costa. —AVLCP

Arxiu família Josep Sabat

Port Bo 1975, processó de la festivitat de la Mare de Déu del Carme.

Darreres notícies del Viatge dels sardinals 2011

Seguint la programació establerta, al llarg de l'hivern passat, l'exposició itinerant «Viatge dels sardinals» ha visitat les poblacions de Badalona, Calafell i Sant Pol de Mar, arribant per Sant Pere a Cambrils, coincidint amb l'arribada de l'estol que aquest any navegarà en la IV edició del Viatge dels Sardinals, des de Grau du Roi (Camarga) fins a Cambrils.

En el transcurs de la navegació, els llaüts visitaran les poblacions citades, participant i recolzant les activitats que cadascuna d'elles ha previst, en funció dels seus diferents programes de recuperació del patrimoni marítim.

Les embarcacions que aquest any componen l'estol seran: *Espérance* (Grau du Roi), *Notre Dame de Consolation* (Argelers), *Sant Elm* (Cadaqués), *Santa Espina* (Calella de Palafrugell) i *Sa Xicota* (Sant Feliu de Guíxols), a més de les que s'afegiran puntualment al llarg del recorregut, acompanyant l'estol en curts desplaçaments propers a la seva localitat. —Pere de Prada

Visita de la RAECY a la base de Salvament Marítim a l'aeroport de Reus

Dins de la programació del 2011, el 29 de gener es va fer una visita a la base aèria que Salvament Marítim té a Reus (Tarragona), on es van mostrar els procediments que es compleixen des dels primers senyals de socors fins a la intervenció de les unitats aèries.

El comandant del Helimer 204, Fernando Sancho, va exposar les característiques del nou model AgustaWestland AW139, utilitzat per a aquestes tasques. És un helicòpter de mida mitjana de biturbina —condició fonamental per actuar en entorn marins— amb capacitat de transportar fins a 15 passatgers.

La unitat està preparada per a vols nocturns i condicions meteorològiques adverses, i compta amb un radar per a detecció d'objectes a distàncies mitjanes i el sistema FLIR, que permet l'obtenció d'imatges tèrmiques i la utilització de l'espectre infraroig per a la localització de persones.

Els rescatadors, R. Marcos i J. Suriaca, van ensenyar als capitans la forma d'operar amb la grua de l'aparell i les consideracions a tenir en compte durant una evacuació. Així, també van respondre a tots els dubtes sobre les maniobres, prevencions de riscos i coordinació durant una intervenció d'aquest tipus.

Salvament Marítim té com a principal tasca les operacions de recerca i rescat en coordinació amb altres efectius en les zones de responsabilitat assignades a Espanya, que cobreixen uns 7.880 km de costa amb responsabilitat marítima de més de 1.500.000 km². També té assignades altres tasques, com la lluita contra la contaminació marítima o el control del trànsit marítim. —RAECY

XIV Festa de la Sal de l'Escala

Dissabte 17 de setembre de 2011

MATÍ

11-13 h Visites guiades al Museu de l'Anxova i de la Sal i a la Casa de pescadors can cinto xuà. Informació i reserves 972 776 815 i el mateix dia a la parada del Museu a la Platja

TARDA

A la platja

17-18 h Inici de la Festa amb so de corns marins. Representació d'oficis mariners.

18 h Arribada del vaixell de la sal (*Pai-lebot Santa Eulàlia del Museu Marítim de Barcelona*). Tot seguit, s'anunciarà l'accés lliure al recinte de la platja per participar en la festa.

A la Riba Nova

19 h Presentació del Poema de la Festa de la Sal

Ballada de les danses ancestrals de l'Escala: La Farandola, el Ball del Drac i el Ball de Nyacres. Danses tradicionals de Catalunya, a càrrec del grup de danses La Farandola de l'Escala.

21 h Arribada de les barques amb les veles il·luminades

Acompanyem-los amb la llum de les candeles que es repartiran gratuïtament a la parada del Museu.

Cercabars: Cercavila de cançons pels bars i tavernes de la platja amb el Cor Indika. Sopar popular (fideuà i sardines a la brasa)

A la Riba Vella

22.30 h VII Trobada de cançons vora mar amb cremat

24.30 h Ball per a tothom

A la taverna de la festa es servirà pa amb tomata i anxoves, sardines pas-sades pel brou i fideuà, de 13-16 h i de 20-23 h.

Diumenge 18 de setembre

Al Port de la Clota

10-12 h i 12-14 h Excursions a la Cova de la Sal amb el vaixell de vela *Rafael*.

Informació

Museu:

972 776 815 / info@anxova-sal.cat

Turisme: 972 770 603

Polícia: 972 774 818

Reserves: Fideuà, excursions, visites guiades...

NOTA: L'organització es reserva el dret de modificar els horaris. En cas de mal temps la representació d'oficis es suspendrà i les actuacions musicals i el sopar es faran a la plaça Víctor Català (en cas de tramuntana) o a la Llotja del Port de la Clota (en cas de pluja forta).

mmb MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

Ajuntament de Barcelona

Diputació de Barcelona

Port de Barcelona

Empreses i institucions que aposten, decididament, per la preservació i la difusió de la cultura i el patrimoni marítim.

fundació museu marítim
Dreassanes Reials de Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial i Obres Públiques

Ministerio de Cultura

Centre Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona

acciona

Grupo Rebarsa

MARITIMAS

San Marcellino

Terminal Catalunya

AVIA LINEAS DEL GINEP

GRUP TCB

Barcelona Turisme

TRANSPORTE Y LOGISTICA

GRIMALDI

GRIMALDI

MARMEDSA Group

NADAL

SPAIN-TM

autoterminal

Funespor

CONTEMPORANEO

GRUP COMBALIA

Nou Museu Naval a Catalunya

Gràcies a la gentilesa del Ministeri de Defensa i la Comandància Naval de Barcelona, sota les ordres del CN José Luis García Velo, s'inaugurà el mes de febrer, en l'antic Sector Naval de Catalunya —actual seu de la Comandància Naval—, un petit museu propiciat per l'Agrupació d'exmariners del minador *Eolo*. Aquesta sala de la planta cinquena i annexa a la biblioteca reuneix objectes vinculats als esdeveniments de l'*Eolo*, col·leccionats per antics mariners de la seva dotació, agrupats el 1950 per iniciativa de Carles Martínez Aznar i Antoni Masip Miracle, per a gaudi no sols dels veterans, carregats d'anys i nostàlgia, sinó també dels seus familiars, amics i simpatitzants.

Aquests records, atresorats al llarg dels anys en què el vaixell tingué per base Barcelona (1948-1957), feren del minador una mena de monument tan seriós com el de l'almirall Cristòfor Colom, tots dos com a part substancial del port de Barcelona.

Per a la majoria de lectors d'ARGO, el minador *Eolo* només és un vaixell més de la llista oficial de l'Armada en la dura postguerra espanyola, treballant discretament durant 30 anys (1942-1972).

Així i tot, poques dotacions de vaixells de l'Armada han continuat, amb un especial afecte, la seva vinculació amb la institució a la qual prestaren el seu servei militar.

La història de l'*Eolo* arrenca el 1935 amb la II República Espanyola, i després de la Guerra Civil entra en servei el 1942: va ser el primer vaixell totalment nou que s'incorporava a la llavors anomenada *Escuadra Española*. Primerament desenvolupa la tasca de vaixell bressol de la Flotilla de Lanchas Torpedineras al port de Pasajes, passant després a Ferrol i Cartagena com a integrant del segon grup d'escoltes. Poc després va ser comissionat a Barcelona com a element de reforç de les forces d'ordre públic, perquè oficiosament la ciutat estava farcida de *rojos*. Habitualment, aquells anys, el seu perfil destacava al moll de Bosch i Alsina, conegut com de la Fusta. Va intervenir en episodis com el de recerca d'un trimotor *Savoia 79* de l'Exèrcit de l'Aire, desaparegut davant les nostres costes. Com a guardacostes, va capturar valuosos carregaments de contraban, com el del vapor *Condensado*, de més d'un milió de pessetes. També fou testimoni de la primera vaga a Barcelona contra la dictadura, que desconcertà el seus comandaments, generalment aferrissats franquistes.

Malgrat tot, la seva permanència en aigües catalanes fou el magma damunt del qual sorgí l'Agrupació, ja que prop de 1.400 persones passaren per cambres, cambretes i cobertes baixes, i fou un destí molt sol·licitat en tenir la base a la Ciutat Comtal.

Es va donar de baixa en les llistes de l'Armada l'any 1971, i va ser desballestat l'any següent a Cartagena.

Durant tot el segle xx cap vaixell de l'Armada ha tingut una vinculació tan estreta amb Barcelona gràcies als seus tripulants, perquè la importància d'un vaixell no ha de mesurar-se només per la seva grandària, sinó també pel tarannà de les persones que el formen. —Albert Campanera i Rovira

GALICIA

Balbina, un patexeiro a vela llatina

L'Asociación Cultural Mariñeira Os *patexeiros* ha posat en marxa la restauració de la *Balbina*, un vaixell de la tipologia *patexeiro*, ja extingida al golf Artabro i que fa anys fou molt popular. Miraculosament, la *Balbina* es va conservar fins avui des del 1944. Aquest tipus de embarcació es dedicava principalment a la pesca del *patexo* (un petit crustaci), que era utilitzat com a adob. L'embarcació anava aparellada amb vela llatina, i originalment incorporava ja un motor central, que també es conserva avui en dia en funcionament.

A més, també s'estan restaurant petites embarcacions pròpies de la zona, com

són els bots «*pulpeiro*», tots a vela llatina, organitzant més d'una lligueta de regates de vela tradicional per tal de donar-li una utilitat esportiva al mateix temps que cultural a aquest patrimoni flotant.

Un altre aspecte important és la fusteria de ribera. A la «Costa Doce» es troba situada una de les últimes drassanes tradicionals en actiu que treballa integralment en fusta, i on s'han organitzat ja dos cursos de fusteria, impartits directament per aquest mestre d'aixa.

També s'estan duent a terme treballs de recopilació de memòria popular, refranyer mariner, fotografies, col·lecció d'eines de

fusteria tradicional, d'arts de pesca, jornades de posada en valor del nostre patrimoni, festival mariner, etc.

Aquesta associació, principalment dedicada a la conservació del patrimoni marítim, neix com tantes altres a Galícia per tal de no només treballar per la recuperació de tot aquell patrimoni cultural vinculat a la tradició marinera, sinó també amb la intenció de mantenir-lo viu, mitjançant el seu ús. La idea és que aquest llegat no es quedi en un museu estàtic, sinó que es mantingui en contínua interacció amb el seu medi.

—AC Os *Patexeiros*

Galícia s'integrarà en una xarxa europea de formadors de mestres d'aixa

Personal del Centro Tecnológico do Mar (CETMO) i de la Asociación Galega de Carpintería de Ribeira (Agalcari) van prendre part a la Bretanya francesa en el primer intercanvi de centres de formació maritimopesquera, que va reunir tècnics de Galícia, França, Irlanda i Portugal, una trobada que persegueix crear una xarxa europea de formadors de mestres d'aixa a l'espai atlàntic.

A la cita també van acudir els participants d'un projecte europeu —en el qual prenen part el Regne Unit, França i Suècia— que persegueix crear una associació d'organitzacions implicades en la formació d'adults en construcció naval en fusta i a posar en valor un ofici, una professió, que a Galícia desenvolupen 147 persones, en una activitat econòmica que el 2009 va generar més de 15 milions d'euros. —Redacció

Nou vaixell tradicional per al Clube Mariño A Reiboa

El passat 16 d'abril es va celebrar l'avarada d'una *dorna de tope*, batejada amb el nom de *A Reiboa*, que és el primer vaixell propi del Clube Mariño A Reiboa. L'acte es va celebrar al nou pantalà del moll de Chousa, a Combarro, que pertany al Concello de Poio. Aquest pantalà d'embarcacions tradicionals és el primer d'aquestes característiques construït per Portos de Galicia i cedit a una entitat que promogui la cultura marítima. I és el segon a la península dedicat íntegrament a les embarcacions tradicionals, ja que el primer es va construir a Bouzas, Vigo.

Junt a aquesta *dorna de tope*, al pantalà de Chousa amarran ja els vaixells que el club té cedits de l'associació Boureante de Poio, el *galeón Luisa* i la *buceta Boureante*, així com les embarcacions dels socis del club: sis «dornas polbeiras» i una *gamela coruxeira*, la qual cosa fa que hi siguin representades gairebé totes les tipologies d'embarcacions de la ria de Pontevedra. —CM A Reiboa

La dorna de tope A Reiboa, a l'escar d'Astilleros.

BALEARS

El llaüt *Besitos* disposarà d'amarrament fix

Al principi del passat mes de maig es va signar l'acord en virtut del qual el llaüt *Besitos*, declarat «bé d'interès cultural», disposarà d'un amarratge fix al port de Ciutadella de Menorca.

El president del Consell de Menorca, Marc Pons, i el conseller d'Habitatge i Obres Públiques, Jaume Carbonero, van signar el conveni per tal que l'embarcació *Besitos* pugui disposar d'un amarratge fix a la Casa del Contramestre, utilitzada els darrers anys com a seu de l'associació Amics de la Mar de Menorca. L'autorització d'ús de l'amarratge és gratuïta, i el Consell, propietari de l'embarcació, s'encarregarà de les despeses de la instal·lació del vaixell. El *Besitos* durà a terme activitats de tipus cultural relacionades amb el patrimoni marítim. L'acord, que entrà en vigor immediatament, té una vigència de tres anys, prorrogables per períodes anuals successius. —AMM

ANDALUSIA

Astilleros Nereo continua sense tenir un futur clar

Al final d'abril es rebia a la drassana la notificació enviada pel cap de la demarcació de costes de Màlaga, Francisco Javier Bell, en la qual es comunicava que se suspenia l'expropiació iniciada el gener passat. Sembla que hi ha contribuït que la drassana fos declarada per la Conselleria de Cultura d'Andalusia com a Patrimoni Històric d'Andalusia des de l'any 2005, o que es veiés la inutilitat de demolir la drassana per realitzar la vorera del futur passeig marítim, que ja passa per davant de les instal·lacions. Segurament també ha fet el seu efecte l'alè donat des del Defensor del Poble espanyol i el Defensor autonòmic, que han admès a tràmit les queixes presentades per un incessant nombre de persones de tot l'Estat en la reivindicació que la Plataforma Ciutadana per a la Protecció dels Astilleros Nereo desenvolupa des de l'any 2003, els recursos de l'Associació de Veïns dels Baños del Carmen, el recurs de la pròpia drassana contra el rescat expropiatori, i sobretot la salvaguarda de les lleis que han de complir els que ens representen en l'acompliment d'una funció pública.

Així i tot, continua la incertesa que durant més de 30 anys ha planat sobre l'activitat artesana de les drassanes, amb amenaça de demolició des de la dècada de 1970 fins al present. Hi ha molts projectes en marxa: el bergantí *Galveztown*, les xalanes de les escoles d'«El Palo» i altres instituts que s'hi van sumar, recentment contractades, l'imminent inici de la rèplica fenícia, la terminació de la restauració de la barca de xàvega de «El Palo», la construcció de la nova barca de xàvega per a l'Escuela de Navegación La Barcaza, el normal desenvolupament dels convenis signats amb el LAMP de Sant Agustí, Florida (EUA), Universitat de Màlaga, i l'estreta col·laboració amb el Gabinet d'Arquitectura Naval del Museu Naval de Madrid i l'extraordinària persona de Francisco Fernández, així com l'ús i gaudi de les instal·lacions per part de tots els membres voluntaris de l'ecomuseu, la formació dels aprenents del barri, etc. Tot plegat afegirà una mica més d'esperança que es pugui resoldre finalment aquest llarg contenciós.

—Astilleros Nereo

Subscriu-te a la revista **argo**

Pot subscriure's a través del web <http://www.museumaritimbarcelona.cat/argo>

o bé trametent aquesta butlleta emplenada al Museu Marítim de Barcelona. Avda. de les Drassanes s/n · 08001 Barcelona

Dades personals					
Nom		Cognoms			
Adreça	Núm.	Pis	Porta	Esc./Bloc	
Codi postal		Població			
Telèfon					
E-mail					
Data naixement		DNI			
Signatura					

La revista ARGO té una periodicitat quadrimestral. Si s'hi subscriu, rebrà al seu domicili els tres números que es publicaran l'any 2011 per un preu de 15 €, per despeses d'enviament.

Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana

Per ampliar la informació de les activitats que aquí es relacionen i les seves condicions, es recomana contactar prèviament amb cada museu. Informeu-vos també de les activitats pedagògiques que organitzen.

Museu Comarcal del Montsià

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

El Museu posa a l'abast del visitant un conjunt de propostes vinculades al patrimoni natural i cultural de les Terres de l'Ebre, que inclou tres modalitats: visites guiades (al Museu del Montsià i equipaments vinculats al Museu, a la població d'Ampost, etc.), itineraris (pel Delta de l'Ebre, la serra de Montsià, rutes arqueològiques per la comarca, etc.) i tallers didàctics (sobre la fauna i la flora, els jocs tradicionals, pintures rupestres, etc.).
Més informació:
www.museumontsia.org

Museu d'Història de Cambrils - Torre del Port

EXPOSICIONS TEMPORALS

1911-2011 En el pla de les Serenes

Exposició inclosa dins dels actes del cicle 1911.
Centenari del temporal. La mostra de l'artista cambrilenc David Callau correspon a tot el treball previ a la realització de l'escultura 1911-2011 *En el pla de les Serenes*. Aquesta escultura monumental és instal·lada des del mes d'abril al port de Cambrils en record dels pescadors morts a la mar el 31 de gener de 1911.
Lloc: Torre del Port de Cambrils.
Observacions: fins al 28 d'agost.

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Ruta dels espais de la Guerra Civil a Cambrils

Ruta turística per conèixer els indrets de la Guerra Civil que es conserven a Cambrils i que ens expli-

quen aquell període convuls de la nostra història recent. La visita finalitza al refugi antiaeri del carrer Creus.
Observacions: cal concertar-ho prèviament amb el museu.

Museu del Port de Tarragona

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

III Nit Literària al Far de la Banya

Lectures musicades organitzades per la Biblioteca Pública de Tarragona i el Museu del Port.
Data: divendres, 1 de juliol, a les 22 h.

Les Nits del Museu del Port: La llum de la mar

Visita guiada al Museu de Fars, situat al Far de la Banya, per conèixer la història dels senyals marítims.
Dates: dimecres, del 13 de juliol al 31 d'agost, a les 22 h.
Observacions: amb reserva prèvia.

Les Nits del Museu del Port: Passejant amb Apodaca

Visita teatralitzada al Museu, protagonitzada per un personatge històric, l'enginyer Ruiz d'Apodaca. La visita es complementa amb un viatge en golondrina per l'interior del port.
Dates: divendres, del 15 de juliol al 2 de setembre, a les 22 h.
Observacions: amb reserva prèvia.

Museu Marítim de Barcelona

EXPOSICIONS TEMPORALS

Viatge mar enllà

Viatjar és una activitat intrínseca a les persones que des dels inicis de la història han marxat buscant nous

horitzons on viure, on comerciar, i, simplement, per visitar. Viatjar per mar implica canvi, risc, sofriment i plaer, però, sobretot, evoca aventura, llibertat i oportunitat; d'aquí la fascinació que suggereix a tothom un viatge en vaixell.
Observacions: fins al 31 de desembre de 2011.

1911: Sobreviure a la tempesta

Exposició produïda pel Museu d'Història de Cambrils sobre els esdeveniments que van tenir lloc al començament del 1911 arran d'un temporal a la costa catalana. S'hi mostren les tècniques de pesca, la formació de la tempesta, la seva magnitud i els pocs recursos de què es disposava per al salvament de naufragats al principi del segle xx.
Observacions: del 22 de juny al 28 d'agost.

Laberint de Mirades

Exposició de fotografia documental iberoamericana produïda per l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional al Desenvolupament (AECID) i la Casa Amèrica Catalunya. Està formada per un total de 546 imatges i 21 projeccions, i és

fruit del treball de 68 fotògrafs i 16 col·lectius.

Observacions: del 15 de juny al final d'agost.

ACTIVITATS DE CAP DE SETMANA

Informació i reserves: 933 429 929
reserves.mmaritim@diba.cat
A l'agost no es fan activitats.

Visita guiada a l'exposició viatge mar enllà

Activitat gratuïta prèvia inscripció a les taquilles el mateix dia. Places limitades.
Visita guiada a aquesta exposició, articulada com un conjunt de pinzellades sobre tot allò que representa viatjar en vaixell en diferents èpoques i circumstàncies.
Observacions: cada diumenge, de 12 a 13 h.

Agafa la maleta

Cada diumenge.
Horari: de 12.30 a 13.30 h.
Preu: 4 € infants i 6,50 € adults.
Activitat teatralitzada destinada a grups familiars vinculada a l'exposició *Viatge mar enllà*.
Observacions: activitat per a famílies. Cada diumenge, de 12.30 a 13.30 h.

Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana

El Museu Marítim de Barcelona va crear l'any 2007 la *Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana*. Aquesta Xarxa és hereva de *La Mar de Museus*. Des de l'any 1999, a diverses institucions vinculades amb la gestió i protecció del patrimoni marítim han estat cooperant i treballant de manera conjunta en la difusió, l'estudi, la preservació i la promoció del patrimoni marítim de la costa catalana.

Museu Comarcal del Montsià

Adreça: Gran Capità, 34
Telèfon: 977 702 954
Fax: 977 702 153
Horari: De dimarts a dissabte d'11 a 14 h
Diumenges i festius d'11 a 14 h. Dilluns tancat
Web: www.museumontsia.org
e-mail: info@museumontsia.org

Museu d'Història de Cambrils - Torre del Port

Adreça: Pg. Miramar, 31
43850 Cambrils
Telèfon: 977 794 528 / 977 361 141
Fax: 977 364 716
Horari: Dissabte d'11 a 14 h i de 17 a 20 h
Diumenge d'11 a 14 h
Web: www.cambrils.org
e-mail: mhc.cambrils@altanet.org

Museu del Port de Tarragona

Adreça: Refugi 2, moll de Costa
Telèfon: 977 259 400 ext. 4411 i 4422
Fax: 977 259 446

Museu de Fars (extensió del Museu del Port)

Far de la Banya, dic de Llevant
Horari: De juny a octubre
De dimarts a dissabte de 10 a 14 h i de 17 a 20 h
Diumenges d'11 a 14 h
Web: www.porttarragona.cat
e-mail: museuport@porttarragona.cat

Viatge amb el *Beagle*: la selecció natural

Pel·lícula *full dome* sobre el viatge de Darwin i les seves investigacions a bord del *Beagle* projectada dins l'Sphaera del Museu.

Observacions: activitat per a famílies. Cada tercer dissabte de mes, de 17 a 18 h.

ACTIVITATS ACCESSIBLES

Activitats per a persones amb discapacitat visual

Reserves a: 933 429 929

reserves.mmaritim@diba.cat

Activitat gratuïta. Places limitades.

Visita guiada adaptada: treballar, viure i sobreviure a bord

En el decurs d'un viatge, tant passatgers com navegants han d'ali-

mentar-se, tenir cura de la salut, distreure's i, de vegades, enfrontar-se als perills. Durant la visita descriptiva detectareu com es treballa, es viu i se sobreviu a bord d'un vaixell.

Data: diumenge, 3 de juliol, a les 10 h. Activitat vinculada a l'exposició temporal *Viatge mar enllà*.

ACTIVITATS D'ESTIU

Informació i reserves: 933 429 929
reserves.mmaritim@diba.cat

El cel petit

a través d'un conte, els més petits descobriran els planetes, les estrelles i les constel·lacions. La novetat d'aquest any és que el programa que utilitza l'Sphaera, el planetari del Museu, és digital, fet que confereix a l'activitat un major atractiu d'imatges.

Destinataris: grups de 3 a 6 anys.
Dates: laborables des del 27 de juny al 29 de juliol i de l'1 al 9 de setembre.

Sessions: 10 h, 11 h i 12 h.

Buscant la millor tripulació del món

El Museu ha organitzat un concurs per trobar la millor tripulació de tot el món i de tots els temps. Els grups aspirants hauran de demostrar que la navegació no té secrets per a ells: que saben governar tot tipus d'embarcacions, que poden

emprendre qualsevol rumb, que són capaços de comunicar-se amb altres vaixells utilitzant banderes... i que són grans experts en la història marítima.

Destinataris: grups de 8 a 12 anys.

La selecció natural

pel·lícula de cinema immersiu sobre el viatge de Darwin i les seves investigacions a bord del *Beagle* projectada dins la Sphaera, el planetari digital del Museu.

Destinataris: grups de 10 a 12 anys.

La gran gimcana pirata

el Museu ha organitzat una gran gimcana en la qual diferents grups d'esplai hauran de competir per tal de fer-se amb el tresor pirata. El camí no serà fàcil: caldrà passar moltes proves abans de poder aspirar a aconseguir el desitjat trofeu, digne dels pirates més temibles.

Destinataris: grups de 10 a 14 anys.

Dates: tots els dimarts de juliol.

Sessió: de 10 a 12 h.

De travessia amb el *Santa Eulàlia*

aquest estiu aprofita per embarcar-te a bord del pailebot *Santa Eulàlia*, un antic veler mercant propietat del Museu Marítim.

Al llarg del trajecte, a més d'ajudar en les tasques de navegació, s'explicarà el perfil de la ciutat des del mar, es faran proves de marineria i s'explicaran diferents conceptes vinculats a la història del vaixell i a la navegació a vela.

Destinataris: individuals de 12 a 14 anys.

Dates: dimecres 6, 20 i 27 de juliol.

Horari: de 9.30 a 13.30 h.

DE MUSEU EN MUSEU

Vacances d'estiu a la ciutat

Una ruta itinerant per la cultura a temps complet. Uns dies diferents per recórrer museus de tota mena, amb activitats específiques a cada un. La iniciativa ha estat coorganitzada pel MACBA, el MNAC, el Museu Agbar de les Aigües, el Museu d'Arqueologia de Catalunya, el Museu d'Història de Catalunya, el Museu de Ciències Naturals de Barcelona, el

Museu de la Música i l'Auditori, el Museu Marítim de Barcelona i la Fundació Pere Tarrés.

Destinataris: grups de 8 a 12 anys.

Dates: del 4 al 8 de juliol i de l'11 al 16 de juliol. Es pot escollir la versió d'una setmana o de dues.

Informació i reserves: Fundació Pere Tarrés. Tel. 934 301 606.

ALTRES ACTIVITATS CURSOS I JORNADES

Astronomia per a navegants

Una vegada al mes, el Museu obre les portes del nou planetari digital per debatre sobre l'astronomia i la navegació amb la gent interessada en el tema.

Observacions: cada primer divendres de mes (excepte agost), de 19 a 20 h.

Reserves: 933 429 929.

Música a la fresca: II Cicle de Tardes musicals d'estiu

Dimecres 29 de juny.

Dimarts 12, 19 i 26 de juliol.

Jardí del Rei a les 18 h.

Tornen les tardes musicals al Jardí del Rei. Música a la fresca a càrrec de diferents orquestres de músics joves anglesos que amenitzaran les tardes.

Els concerts, que són gratuïts, s'organitzen amb la col·laboració de Goes Travel, i comencen a les 18 h.

Programa:

Dimecres 29 de juny: St. Augustine's School.

Dimarts 12 de juliol: Hayes Field School.

Dimarts 19 de juliol: Werneth School.

Dimarts 26 de juliol: Stevanage Band.

Festa Major del Raval

Diumenge 17 de juliol

No et perdis la visita guiada a l'exposició «Viatge mar enllà» a càrrec de col·laboradors de la XAM, a les 17 h, i la sessió de cinema a la fresca amb el passí de *Capitanes intrépides* (1937) de Víctor Fleming, a les 21.30 h.

Més informació a: www.mmb.cat i a www.totraval.org

Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

Departament de Cultura

Adreça: Plaça de la Vila, 8

Telèfon: 938 140 000

Web: www.vilanova.org

Museu Marítim de Barcelona

Adreça: Av. de les Drassanes s/n.

08001 Barcelona

Telèfon: 933 429 920

Fax: 933 187 876

Horari: De dilluns a diumenge de 10 a 20 h

Web: www.mmb.cat

e-mail: m.maritim@diba.cat

Consorci el Far

Adreça: C/ Escar, 6-8.

08039 Barcelona

Telèfon: 932 217 457

Fax: 932 214 150

Horari: de 8.30 a 21.30 h

Web: www.consorcielfar.org

e-mail:

informacio@consorcielfar.org

Museu Municipal de Nàutica el Masnou

Adreça: C/ de Josep Pujadas Truch, 1A. Edifici Centre.

08320 El Masnou

Telèfon: 935 405 002

Fax: 935 407 446

Horari: Divendres de 16 a 19 h i dissabtes d'11 a 14 h

Web: www.elmasnou.cat

e-mail:

museu.nautica@elmasnou.cat

NITS TEMÀTIQUES DE NORAI

El restaurant Norai de l'MMB presenta unes nits temàtiques en les quals es podrà gaudir dels sabors de la cuina marinera, acompanyats de la millor música i d'històries teatralitzades...

La nit dels arrossos

Sessió dedicada a les paelles i arrossos, un dels plats més exquisits de la nostra terra.

Data: 2 de juliol. Per a més informació i reserves, contacteu amb el restaurant Norai al telèfon 666 919 998.

ACTIVITATS DE LA XAM

La XAM –Xarxa d'Amics de la Mar del Museu Marítim de Barcelona– és un col·lectiu per posar en relació totes les persones amb un interès comú per la mar, la navegació i la cultura marítima. Vols gaudir d'un programa d'activitats específiques al voltant del món marítim? Sortides, conferències, rutes, activitats per a grans i petits, i descomptes a l'MMB... No ho dubtis i fes-te amic de la XAM! Com fer-se amic de la XAM?

– Via web de l'MMB www.mmb.cat
– Trucant al servei d'informació i reserves de la XAM al número 934 877 860 (horari de dilluns a divendres de 10 a 14 h)

– Via correu electrònic xam@fusic.org
Informació i reserves: 934 877 860 xam@fusic.org

Totes les activitats, exceptuant-ne la conferència, requereixen inscripció prèvia.

Ruta per Vilanova i la Geltrú en la Setmana del Mar

Un passeig pel barri de la Marina de Vilanova i la Geltrú. Visitarem el Museu del Mar, el port pesquer de Vilanova i anirem caminant al llarg de tot el passeig passant per les antigues tavernes i les cases dels indians.

Data: 18 de juny a les 10.30 h.

Conferència: «Història de la navegació a vela».

A càrrec de l'analista naval Camil Busquets

Conferència sobre la història de la navegació a vela i les principals

característiques dels grans velers. Coneixerem els primers intents de navegar a vela en les civilitzacions antigues de Mesopotàmia i Egipte fins a l'arribada dels vapors al segle XIX.

Data: 11 de juliol a les 19 h.

Ruta del Mar per Mataró

La Ruta del Mar permet conèixer la vinculació de Mataró al mar: la seva història, l'entorn natural, les transformacions i modernitzacions del litoral i els personatges històrics de la ciutat que hi estan relacionats.

Data: 17 de juliol, a les 19 h.

Punt de trobada: ermita de Sant Simó (carretera N-II davant de la plaça de Sant Simó). Mataró.

EXPOSICIONS ITINERANTS

Sèrie Catalunya Marítima:

«Els grans transatlàntics»

Del 20 de juny al 23 de juliol
Biblioteca Ramon Bosch de Noya
Sant Pere, 36
08770 Sant Sadurní d'Anoia

Del 28 de juliol al 30 d'agost
Biblioteca Cal Gallifa
Pg. Gallifa, 1, 1r
08250 Sant Joan de Vilatorrada

«L'oci i el mar»

Del 31 de maig al 21 de juny
Biblioteca Tirant lo Blanc
Rda. Països Catalans, s/n
08390 Montgat

«La pesca tradicional»

Del 6 de juliol al 9 d'agost
Biblioteca Ernest Lluc
Sta. Eulàlia, 66-80
08340 Vilassar de Mar

«Barris mariners»

Del 31 de maig al 20 de juny
Biblioteca Xavier Benguerel
Av. del Bogatell, 17
08005 Barcelona

De l'1 al 29 d'agost
Biblioteca Ramon Vinyes i Cluet
Pl. d'Europa, 1
08600 Berga

Sèrie Mediterrània:

«Mar de religions»

Fins al 30 de setembre
Museu d'Història de la Immigració
Pl. de la Vila, 12
08930 Sant Adrià de Besòs

Pailebot Santa Eulàlia

Vaixell històric construït a Torrevella (Alacant), l'any 1918. Extensió a l'aigua del Museu Marítim de Barcelona, que es troba amarrat al Moll de Bosch i Alsina (Moll de la Fusta), de Barcelona.

Visita.

Horari d'estiu (fins al 29 d'octubre)
De dimarts a divendres: de 12 a 19.30 h.

Dissabtes, diumenges i festius: de 10 a 19.30 h.

Observacions: no hi haurà visita ni el 19, el 24 i el 26 de juny, per la participació en activitats en altres ports (vegeu més avall).

Dilluns tancat, i tancat del 28 de juliol al 28 d'agost per tasques de manteniment.

Navegacions cada setmana

Vine a navegar amb el pailebot *Santa Eulàlia*, els dissabtes de 10 a 13 h.
Informació i reserves: 933 429 929, reserves.mmaritim@diba.cat

Participacions en activitats en altres ports

19 de juny

El *Santa Eulàlia* serà davant les platges de Lloret de Mar, participant en la primera edició de la Fira

d'Indians de Lloret, que tindrà lloc el dissabte 18 i el diumenge 19.

El 24 i el 26 de juny

El *Santa Eulàlia* serà davant la població de Sant Pol de Mar, acompanyant el Campionat d'Europa de Patí de Vela, que se celebra a Sant Pol els dies 24, 25 i 26 de juny.

Consorci EL FAR Barcelona

EXPOSICIÓ PERMANENT

Embarcacions de la costa catalana i de les Illes Balears (segles XIX-XX)

El Consorci El Far vol recordar els seus orígens exposant al públic un patrimoni que va rebre de l'associació Barcelona Fes-te a la Mar, quan aquesta associació va finalitzar la seva activitat. L'exposició és una mostra del treball realitzat pels alumnes de la primera promoció del Taller del Patrimoni Marítim de Barcelona, dut a terme per iniciativa d'aquesta associació, amb l'aportació del Fons Social Europeu, els anys 1992-1993. S'hi ha incorporat també la maqueta de recent construcció del *Far Barcelona*.

La mostra actual, que s'agrupa en tres àmbits: fluvial, pesquer i de cabotatge, ha estat possible gràcies al patrocini de Marina Port Vell.

Horari: l'exposició és de lliure accés en horari d'obertura pública del Consorci El Far, de dilluns a divendres, de 9 a 20 h.

Museu de la Marina de Vilassar - MMVM

Adreça: Av. Eduard Ferrés i Puig 31, edifici Sènia del Relotge, 08340 Vilassar de Mar
Telèfon: 937 502 121
Fax: 937 593 001

Web: museudelamarina.net
e-mail: museumarina@vilassardemar.cat

Observacions: el Museu de la Marina romandrà tancat temporalment per realització de tasques internes.

Museu de Mataró

Can Serra - Museu de Mataró
El Carreró, 17-19. 08301 Mataró
Telèfon: 937 582 401
Fax: 937 582 402
Web: www.mataro.cat
e-mail: museum@ajmataro.cat

Ca l'Arenas, Centre d'Art del Museu de Mataró
Carrer d'Argentona, 64. 08302 Mataró
Telèfon: 937 412 930

Horari: De dimarts a divendres de 18 a 21 h
Dissabte, diumenge i festius d'11 a 14 h i de 18 a 21 h

Museu del Mar. Lloret de Mar

Adreça: Pg. Camprodon i Arrieta, 1 17310 Lloret de Mar
Telèfon: 972 364 735
Fax: 972 360 540

Horari: Juny-juliol-agost
De dilluns a dissabte de 10 a 13 h i de 16 a 20 h. Diumenge de 10 a 13 h i de 16 a 19 h
Octubre-novembre-desembre
De dilluns a dissabte de 9 a 13 h i de 16 a 19 h. Diumenge de 10 a 13 h i de 16 a 19 h

Web: www.lloret.cat
e-mail: museudelmar@lloret.cat

Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols

Seu principal:
Edifici Monestir
Pl. Monestir, s/n
Secció Salvament Marítim
Turó Guixols, s/n
17220 Sant Feliu de Guíxols
Telèfon: 972 821 575
Fax: 972 821 574

Horari: De dimarts a dissabte, de 10 a 13 h i de 17 a 20 h
Diumenges i festius, de 10 a 13 h

Web: www.guixols.cat
e-mail: museuhistoria@guixols.cat

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Programa d'activitats a bord del *Far Barcelona*. Navegació d'estiu: Barcelona – Costa Brava – Sud de França – Barcelona

Sortides de 6 dies de Barcelona a la Costa Brava, sud de França. S'aprendrà a navegar en un vaixell tradicional durant una setmana, coneixent i participant de la vida a bord. Se surt i es torna a la tarda.

Dates:

Travessa 1: del diumenge 3 de juliol al divendres 8.

Travessa 2: del diumenge 10 de juliol al divendres 15.

Travessa 3: del diumenge 17 de juliol al divendres 22.

Travessa 4: del diumenge 24 de juliol al divendres 29.

Informació i inscripcions:

ent.elfar@consorcielfar.org

Telèfon (+34) 932 241 948

Museu de Mataró

EXPOSICIONS TEMPORALS

Can Serra. Museu de Mataró

«El treball del vidre».

La donació de Cristalleries Mataró

Mostra de la donació de la Cooperativa Cristalleries Mataró a la ciutat, un recorregut històric al llarg del segle XX a partir de les seves col·leccions artístiques i documentals on es podran veure objectes de vidre de producció artesanal i industrial.

Observacions: fins a mitjan setembre.

Ca L'Arenas. Centre d'art del Museu de Mataró

Destrucció, espoli i salvaguarda del patrimoni durant la Guerra Civil; l'exemple de Mataró

Les guerres tenen un alt cost humà, social, econòmic i polític, però també patrimonial, perquè els arxius, els museus, les biblioteques, el patrimoni arquitectònic i les obres

d'art també en poden ser víctimes. Aquesta exposició ens mostra la salvaguarda del patrimoni artístic durant la Guerra Civil, en els àmbits nacional, català, i sobretot el local de Mataró. Observacions: fins al 10 de setembre.

Marta Duran. Jardí de silenci

Els jardins abandonats de la pintura de l'artista Marta Duran ens mostren una altra visió de la guerra, la de l'exili, la fugida i el pas del temps.

Observacions: fins al 3 de juliol.

Les primeres exposicions al Museu de Mataró de Jordi i Jaume Arenas (1944-1946)

En l'art mataroní de postguerra, els germans Arenas hi tenen un paper destacat amb les exposicions que, periòdicament, es mostren a la ciutat. Observacions: fins al 3 de juliol.

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Activitats familiars

Les activitats familiars dels dissabtes a Ca l'Arenas són un complement per apropar les exposicions temporals del centre al públic infantil i familiar. A partir del treball conjunt, pares i infants experimenten alguns dels conceptes artístics que s'han vist en la mostra.

– Et convido a casa!

– Mans que dibuixen, mans que parlen

– El geni del mar

– Fem una capbussada

Observacions: públic familiar i infantil a partir de 5 anys, tots els dissabtes no festius, a les 18 h.

Museu del Mar Lloret de Mar

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Observacions: cal contactar prèviament amb el Museu.

Tel. 972 364 735. www.lloretdemar.org
La durada de totes les activitats és de 50 minuts.

Somnis, aventures i viatges. Visita guiada al Museu del Mar

Per als lloretencs, la mar ha estat sempre una important via de comunicació. Arribat el segle XVIII, els lloretencs amplien les rutes marítimes i abasten cada vegada distàncies més llargues amb vaixells construïts a les drassanes de la platja. És el moment dels grans somnis, de les enormes aventures que us expliquem aquí, a Can Garriga.

Uns jardins amb vistes al mar. Visita guiada als Jardins de Santa Clotilde

La visita ens descobreix aquest jardí històric d'època noucentista inspirat en els jardins renaixentistes italians on es fusiona la vegetació amb el mar. També s'hi troben diferents punts d'interès que intenten trencar la uniformitat del jardí, com escultures de marbre i bronze, fonts i l'estany. Destaquen els busts en marbre d'estil neoclàssic i el grup de sirenes en bronze de l'escultora Maria Llimona.

El noucentisme a Lloret de Mar. Visita nocturna teatralitzada

Dates: de l'1 de juliol al 26 d'agost, els divendres a les 21 h.

Observacions: aforament limitat.

Masia de Can Saragossa

Acull el Centre d'Interpretació del Món Iber a Lloret de Mar. A la segona planta es pot visitar una exposició que reuneix una col·lecció de dibuixos i algunes obres pictòriques.

Museu de la Pesca de Palamós

Adreça: Moll pesquer, s/n

17230 Palamós

Telèfon: 972 600 424

Fax: 972 316 686

Horari:

Fins al 14 de juny: de dimarts a dissabte de 10 a 13,30 h i de 15 a 19 h

Diumenges i festius de 10 a 14 h i de 16 a 19 h. Dilluns no festius, tancat

Del 15 de juny al 15 de setembre: obert cada dia de 10 a 21 h

Web: www.museudelapesca.org

e-mail:

museudelapesca@palamos.cat

Museu de la Mediterrània. Torroella de Montgrí

Adreça: C/ Ullà, 31

17257 Torroella de Montgrí

Telèfon: 972 755 180

Fax: 972 755 182

Horari: Dilluns a dissabte de 10 a 14 h i de 17 a 20 h. Diumenges i festius de 10 a 14 h.

Dimarts tancat

Web:

www.museudelamediterrania.org

e-mail:

info@museudelamediterrania.org

Museu de l'Anxova i la Sal de l'Escala

Adreça: Av. Francesc Macià, 1

17130 L'Escala

Telèfon: 972 776 815

Fax: 972 773 268

Horari d'estiu (15/06 - 15/09):

Dimarts a divendres de

10 a 13 h i de 17 a 19 h

Dissabtes d'11 a 13 h i de

17 a 19 h

Diumenges i festius

d'11 a 13 h

Web: www.anxova-sal.cat

e-mail: info@anxova-sal.cat

Consell General dels Pirineus Orientals.

Castell Reial de Cotlliure

Chateau Royal de Collioure

Adreça: 66190 Cotlliure

Telèfon: (00 33) 04 68 82 06 43

Fax: (00 33) 04 68 82 23 55

Web: www.cg66.fr

Paratge de Polilles

Adreça: RD 914. 66660 Port-Vendres

Telèfon: (00 33) 04 689 523 40

Fax: (00 33) 04 68 82 23 55

Web: www.cg66.fr/60-le-site-de-paulilles.htm

Horari: 9 a 19 h

ques a l'oli i a l'aquarel·la del pintor Joan Llaveries a Labró (Vilanova i la Geltrú, 1865 - Lloret de Mar, 1938). Llaveries fou un mestre indiscutible en el dibuix dels animals, que caricaturitzà d'una manera amable fins al punt d'humanitzar-los, i també va destacar en el dibuix satíric, especialment aplicat a la política.

Horari: de dimarts a dissabte de 9 a 13 h i de 16 a 19 h. Diumenge de 10 a 13 h.

Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols

EXPOSICIONS TEMPORALS

El Museu com a pretext

Vuit artistes de diverses disciplines reflexionen sobre el museu com a contenidor d'art i d'història en una exposició concebuda amb la intenció de proporcionar un efecte mirall sobre la pròpia idea de l'art i la funció dels museus. Els artistes participants són: Eulàlia Valldosera, Perejaume, Jaume Pitarch, Candida Höfer, Hans-Peter Feldmann, Jordi Mitjà, Araya Rasdjarmrearnsook, Edi Hirose.

Dates: des del 18 de juny fins al 4 de setembre.

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Observacions: cal contactar prèviament amb el museu.

El monestir de Sant Feliu de Guíxols. Un monestir fortificat vora el mar

Petit recorregut pel monestir, al llarg del qual es van explicant les diferents evolucions i reformes que hi han tingut lloc. Com a complement de la visita a les restes del conjunt, podrem conèixer com s'hi vivia, tant en època medieval com moderna, i també les situacions viscudes i les relacions que hi va haver entre els monjos del monestir i els habitants de Sant Feliu.

Un dia en la vida d'un monestir fortificat vora el mar

Visita teatralitzada al monestir de Sant Feliu de Guíxols, de la mà de Jofre de

Foixà, monjo, músic i trobador del segle XII. A través d'aquesta activitat, els alumnes es vestiran amb una capel·lina i entraran com a monjos novells a descobrir els espais, treballs i horaris que a partir d'ara formaran part del seu dia a dia.

Anatomia de la mirada

Un taller que vol treballar l'ull i la visió en termes tant d'anatomia com de medicina, i finalitza amb la manipulació de diferents aparells d'oftalmologia com l'oftalmoscopi, amb el qual es pot observar el fons d'ull.

Bot a mar!

A través de la visita a la Caseta de Salvament de Nàufrags i a l'exposició permanent dels objectes que formaven part d'aquesta institució, s'explica el funcionament d'una estació de salvament marítim al final del segle XIX.

Itinerari ciutat

Itinerari per diferents punts d'interès de la ciutat, que en permeten explicar l'evolució urbana al llarg del temps i alhora conèixer alguns dels elements patrimonials d'interès de Sant Feliu: el monestir, la plaça del mercat, el passeig dels Guíxols, el Nou Casino La Constància, etc.

El jardí melangió

Visita a l'actual cementiri, que data del 1833. Hi destaquen panteons modernistes i noucentistes, les tombes d'alguns membres de la lògia Gesòria, i la del president de la Generalitat de Catalunya a l'exili, Josep Irla i Bosch.

Museu de la Pesca Palamós

EXPOSICIONS TEMPORALS

Retrats de mar

Exposició de pintura de caràcter itinerant produïda per la Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana. És un recull d'obres d'artistes locals contemporanis que es troben en els fons dels quinze museus que integren la Xarxa, amb la

voluntat d'apropar al públic una altra visió del litoral, del paisatge i del fet marítim de la nostra costa al llarg del segle XX.

Dates: del 21 de juny al 31 d'agost.

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Observacions: contactar prèviament amb el Museu al telèfon 972 600 424.

Visita guiada a l'espai del peix amb tastet

La visita inclou l'assistència a la subhasta del peix, on, a més a més, es faran tot un seguit d'explicacions sobre les diferents espècies desembarcades pels pescadors de Palamós, les seves categories, propietats, frescor i tradició culinària. En acabat, els visitants tindran l'oportunitat de fer un tast de peix fresc.

Tastets de peix

Demostració i degustació de plats de peix de la cuina tradicional, a l'Espai del Peix.

Taller de cuina del peix a l'espai del peix amb degustació

Participeu en un taller de cuina del peix tal com ho fan a bord de les barques de pesca els nostres pescadors. Curs de cuina que consisteix en la manipulació i elaboració d'alguns plats que tenen com a producte protagonista el peix i, tot seguit, degustació dels plats elaborats.

Visites guiades al Museu de la Pesca i a les barques del peix

Visita guiada a l'exposició permanent del Museu de la Pesca i a la nova extensió del Museu, les barques del peix: dues barques de pesca professional, la *Gacela* i l'*Estrella Polar*.

Programa «Viu la mar»

Visites guiades a l'exposició permanent, itineraris pel port i la subhasta del peix, taller de salaó d'anxova, tallers mediambientals, tallers de navegació amb la barca de mitjana de 1915 *Rafael*. Activitats al Centre de Documentació de la Pesca i el Mar.

Palamós, vila medieval. Itinerari guiat pel nucli antic de la vila

El port és l'origen de la vila de Palamós. Un recorregut pels indrets més emblemàtics ens mostrarà la vida dels homes i les dones d'aquesta vila marinera.

Visita guiada al poblat ibèric de Castell

El jaciment del poblat ibèric de Castell es troba en un istme envoltat per mar pels tres costats. En aquest indret hi ha documentats assentaments humans des del segle VI aC. Castell és també un dels paratges més bells de la Costa Brava.

El Palamós de Truman Capote. Ruta

Ruta en commemoració del 50è aniversari de l'arribada de Truman Capote a Palamós, que hi va passar tres temporades, buscant la tranquil·litat necessària per poder escriure la seva obra mestra *A sang freda*. El recorregut explica què hi va poder veure i viure, amb quins personatges va coincidir, on anava...

ACTES DIVERSOS

Primera nit d'estiu. Cantada d'havaneres amb el grup Port-Bo

XII edició de la Primera Nit d'Estiu amb una cantada d'havaneres popular amb el grup Port-Bo, a peu de moll, amb les barques del peix del Museu de la Pesca com a escenari. Activitat gratuïta.

Data: 21 de juny, a la nit.

Jornada de portes obertes al museu de la pesca

amb motiu de la festa major de Palamós, el dia 24 de juny al Museu de la Pesca hi ha jornada de portes obertes.

Data: 24 de juny, de 10 a 21 h.

Museu de la Mediterrània

EXPOSICIONS TEMPORALS ESPAI 1

«Illes Medes, Mediterrània viva»

Us proposem endinsar-vos en una exposició espectacular de les Illes Medes. Un recorregut per la superfície i el fons marí que ens acostarà com mai no s'ha fet fins ara a un dels tresors del nostre territori. Per a tots els públics.

Observacions: fins al 31 de desembre.

EXPOSICIONS TEMPORALS ESPAI 2

«Es ven», de Gemma Noguerols

Una reflexió al voltant del paisatge que ens ha deixat un època de construccions desmesurades, amb unes restes que ens han de fer

pensar: estructures d'edificis inacabats, economies familiars des-trossades, carrers plens de cartells amb «Es ven».

Observacions: fins al 27 de juny.

«Tànger, l'aroma dels gessamins», de Joan Carles Roca-Sant

Aquesta exposició ens vol mostrar que ningú no emigra perquè vol, sinó perquè s'hi veu obligat, i que, per deixar-ho tot, cal idealitzar l'objectiu. Això pot tenir per resultat que les expectatives molts cops són superiors a la realitat.

Dates: del 2 de juliol al 29 d'agost.

«El bisbe estirat», de Tano Pisano, Jordi Cané, Cyril Torres i Miquel Ros

El Montgrí, com a línia d'horitzó interior en un *work in progress* pictòric i de diàleg constant amb Tano Pisano, Jordi Cané i Miquel Ros.

Dates: del 3 de setembre al 17 d'octubre.

«Pintures», de Carme Sanglas

Les imatges que Carme Sanglas ha anat elaborant al llarg de les últimes tres dècades comparteixen un llenguatge propi que ens parla en paràboles d'un univers privat al qual només es pot arribar a través dels somnis.

Dates: del 22 d'octubre al 28 de novembre.

ACTIVITATS

Estiu a la fresca

El Museu de la Mediterrània ofereix a l'estiu una àmplia varietat de propostes a la fresca i per a tots els públics, que inclouen nits de cinema, poesia i música de la Mediterrània i del món. Entrada gratuïta.

Caus i coves del Montgrí

Jordi Bellapart i Narcís Arbusé

Data: divendres 15 de juliol a les 22 h.

Poesia als parcs

Carles Lapuente i Rosa Pou. Música: Xavi Llosas

Data: divendres 22 de juliol a les 22 h.

Contes japonesos

Joan Massot Kleiner i Anna Orra

Data: dissabte 30 de juliol a les 22 h.

Concert de Beth Narin

Data: dijous 4 d'agost a les 22 h.

Concert d'Azul i Nàcar

Data: dijous 11 d'agost a les 22 h.

Museu de l'Anxova i de la Sal

EXPOSICIONS TEMPORALS

El contraban marítim

La costa del Montgrí és una geografia idònia per al contraban ma-

ritim. El profund coneixement que en tenien els pescadors va fer que en èpoques de carestia el contraban estigués a l'ordre del dia. Gràcies a la memòria oral i a entrevistes fetes als últims contrabandistes hem pogut recuperar topònims i vivències irrepetibles.

Observacions: fins al 24 de juliol.

75 imatges / 75 anys del Museu d'Arqueologia de Catalunya

Exposició que commemora el 75è aniversari de la fundació del Museu d'Arqueologia de Catalunya, situat a l'antic Palau de les Arts Gràfiques de l'Exposició Internacional del 1929 a Montjuïc.

Amb 75 imatges, podem recórrer aquells primers anys d'impuls de la institució, durant el període republicà, gràcies a figures tan destacades com Pere Bosch Gimpera, el primer director, i Josep Puig i Cadafalch, fins arribar a l'actualitat i als nous reptes de futur.

Dates: del 22 de juliol fins al 28 d'agost.

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Rutes d'estiu del Museu, al mes d'agost

Observacions: cal concretar prèviament amb el museu.

Ruta marinera. Història de la pesca, la pirateria i el contraban

Una passejada en barca per conèixer la història de l'Escala, la defensa contra la pirateria des de la torre de Montgó i mil i una anècdotes sobre el contraban, que, a més, ens permetrà contemplar les meravelles geològiques de la costa del Montgrí amb noms tan suggeridors com les Cambres, la cova del Sabó, el salt de la Déua, Miladones, Papananses, fins a cala Ferriol i la Foradada.

Observacions: dilluns i dissabtes d'11.15 a 13 h.

Ruta Víctor Català. Descubrim el barri vell a través de la literatura de Caterina Albert!

Una passejada pel barri vell recorrent els indrets que van inspirar la gran escriptora de l'Escala, amb lectura de textos davant de la casa pairal, a l'interior de l'església de Sant Pere, a la font i el safareig, a la platja de l'antic port, la Punta, el jardí del Clos del Pastor, el Cementiri Mariner i Santa Reparada de Cinclaus.

Data: divendres 5 d'agost a les 17 h.

Opcional: berenar-sopar menú *Víctor Català* al Mas Conques.

Museu de l'Anxova i de la Sal. Història de la pesca i la salaó a l'Escala

Visita a l'interior del Museu, prèvia visualització d'un audiovisual introductori, per conèixer a fons la història i el procés de la salaó d'anxoves, producte pel qual l'Escala és coneguda arreu.

Data: divendres 12 d'agost a les 17 h.

Casa de pescadors Can Cinto Xuà. La vida quotidiana dels pescadors als segles XVIII i XIX

Aquesta casa conserva l'estructura de casa de pescadors típica de l'Escala, els estris de pesca i objectes de vida quotidiana que utilitzaven els seus habitants. Ens endinsarem en un temps passat per contrastar com era la vida llavors i com és ara.

Data: divendres 19 d'agost, a les 17 h, al carrer de la Torre, 35.

Sant Martí d'Empúries i la duna litoral. La fixació de les dunes d'Empúries

Recorregut pel camí forestal de l'Escala fins al poblet medieval de Sant Martí d'Empúries. Al llarg de la ruta s'anirà explicant com es formen les dunes, i el procés que es va seguir per fixar-les, i s'observarà com es mantenen actualment la flora i la fauna dunars.

Data: divendres 26 d'agost a les 17 h.

CONGRESSOS, CURSOS, JORNADES I SEMINARIS

Presentació del *Full d'Història Local: El saber mèdic a l'Escala*

Com afrontar els patiments i les malalties individuals i col·lectives pre-

ocupa tots els grups humans, que amb el temps han desenvolupat narratives i pràctiques. Les narratives de testimonis orals de l'Escala sobre els tipus de patologies i accidents patits, els remeis tradicionals i les pràctiques d'autoatenció ocuparan el proper *Full d'Història Local* de l'Escala.

Data: divendres 22 de juliol, a les 20 h.

ACTES DIVERSOS

Presentació del documental: *El territori al plat*

Vídeo Play Serveis parla de l'origen del nostre paisatge gastronòmic en el seu nou documental, on descobrim la quotidianitat del sector primari a través de quatre personatges: un arrossaire, un pastor, un pescador i una cuinera, que ens revelen les dificultats que viu aquest sector que, des de ben antic, s'ha encarregat de dissenyar el nostre paisatge i fer arribar el nostre *territori al plat*.

Data: divendres 12 d'agost, a les 20 h.

Consell General dels Pirineus Orientals Castell Reial de Cotlliure

EXPOSICIONS TEMPORALS

Els vaixells del mar Roig vistos per Henri de Monfreid

Henri de Monfreid, escriptor, aventurer i contrabandista, ha viscut al llarg de la seva vida a bord de vaixells típics del mar Roig. Aquesta exposició, que recull els seus relats autobiogràfics, se centra en la vida marítima de Monfreid i els vaixells que va pilotar.

Poemes de Louis Baills

Louis Baills narra en prosa el passat marítim de la Catalunya nord. L'exposició, consagrada als seus poemes, il·lustrarà amb imatges els textos d'aquest narrador.

Jocs tradicionals a les festes de mar.
A dalt, concurs de semals durant
una festa marítima al port de Sant Feliu
de Guixols, l'agost de 1913.
A la foto gran: versió amb ombrel·les
que en va fer l'associació La Mar d'Amics
de Palamós, amb motiu de la 14a Trobada
d'Embarcacions Tradicionals de Calella
de Palafrugell, l'any 2006 al Port Bo.

El patrimoni festiu de la gent de mar

LA CULTURA POPULAR TRADICIONAL A CATALUNYA

PER BIENVE MOYA

Festes i jocs de Baix a Mar

Un article serveix per contar coses, però no per historiar. Un article retira més a la crònica que no pas a la història. Hem llegit en alguna banda que «un historiador intenta descobrir les causes dels fets històrics. El cronista, en canvi, molt més modest, es limita a consignar els fets i els personatges dignes de ser recordats». Un article és un assaig sobre possibles esdeveniments recordats, intuïts, sospitats, que, en una altra ocasió, podrien ser ordenats si sembla oportú de fer-ho. De tota manera, com que realitat i veritat són termes no necessàriament coincidents en una mateixa imatge i individu, doncs... això: un article és un assaig possible, només possible, d'allò que hom vol explicar en un article.

Segons el registre civil, jo sóc de Vilanova i la Geltrú, però en la meva ordinària realitat vaig néixer a Baix a Mar, o a la Platja, a Mar. Temps enrere hagués nascut a la Marina, i encara més enrere a ça Lacuna, nom amb el qual es coneixia aquest indret quan Jaume I concedí als seus habitants carta de pobladors, junt amb la Vila Nova que havia nascut dins la sagrera de Sant Antoni, al camí de la Geltrú a Cubelles. Aquesta cronologia personal sembla que no hagi de dir res al lector, però no és així, en realitat vull demostrar que la circumstància litoral és conatural amb la meva biografia particular i en el meu caràcter. Miri pel cantó que miri, en el meu passat familiar el noranta per cent som gent del litoral, no necessàriament mariners, ni pescadors, però lligats al paisatge costaner, al movedís i blau horitzó sense més límits que la capacitat ocular, principal element modelador del caràcter i la geia de la gent de marina: pescadors, navegants, gent dels oficis de la platja: mestres d'aixa,

ferrers, manyans, etc., contrabandistes, antics corsaris... en fi, la xurma de marina; i que també informa el d'armadors, patrons, mercaders i comerciants.

La festa a Baix a Mar

Hi ha festes decretades, pel costum o per l'autoritat, però la festa més important dels pescadors era, i encara és, la diària festa de l'arribada de les barques. La varada de les barques era un espectacle diari de moviment, crits, alegries, que movia tota la platja: els remitgers no embarcats, les dones, la canalla, els peixaters... omplien la platja arran d'onades amb la faç girada al mar. Tot començava quan la primera nau encara era un puntet a l'horitzó i hom especulava qui seria. Tot seguit el punt esdevenia taca, les juguesques sobre l'encert de les identifications es confirmaven o recusaven. Finalment, sobre la ratlla de la mar apareixia la nau saludant el miracle diari amb crits de joia. I no era debades l'alegria, ja que més d'una vegada alguna d'elles no havia tornat mai. Per a la canalla de Baix a Mar, per a qui cada tarda era un esbarjo, anàleg al pati del col·legi, se'ns afigurava que l'embarcació venia de l'altre cantó del món. Arribats a la sorra, els pescadors, calces arromangades fins als genolls, saltaven de bord i s'ajuntaven amb tots els sense feina que, tot esperant obtenir «la part», arrimaven l'espatlla al buc i l'empenyien ajudant-se amb un enèrgic «vara, vara, vara... aiub, aiub!». La barca lliscava pel damunt dels pals untats de seu fins a quedar dipositada a la sorra. Abans, però, de varar les naus, els pescadors ja havien desembarcat caixes i coves plens dels bullents animalons del mar, i se'ls enduien per «cantar» al pes, a la llotja. Si el dia havia estat prolífic, aquella era una gran festa, els pescadors se sentien generosos, i els qui havien ajudat se n'anaven amb el mocadoret o galledeta plena de la seva part. Contràriament, si el dia havia estat dolent i havien fet *marçu*, tot eren cares llargues i pesombre; no hi havia festeigs.

Els jocs festius a Baix a Mar

Pandelís Prevélakis, autor grec, de l'illa de Creta, en la seva novel·la *Crònica d'una ciutat*, conta un costum, meitat joc meitat litúrgia, que practicaven a la platja del seu poble. El dia de

AMSG. Fons Enric Figueras. Autor: Desconegut

A l'esquerra, aplec de la Verge del Bon Viatge i processó marítima de Sant Elm, a Sant Feliu de Guíxols, cap a 1960.

A dalt, processó de Sa Reliquia, a la platja de Sant Cristina de Lloret.

1

2

Mercè Toldrà

l'Epifania, tots els habitants de Réthimno, encapçalats pel bisbe, es dirigien al port, i després de beneir les aigües, el magistrat llançava una creu al mar. Tot seguit una colla d'agosarats bordegassos (pilletts de platja els anomenàvem aquí) es llançaven darrere la creu, entaulant un ferotge combat submarí per rescatar-la i tornar-la al bisbe. Bé, no recordo que al nostre litoral, en l'actualitat, es practiquin costums d'aquesta mena, però sí que recordo haver vist jugar a treure objectes de l'aigua, llançats, precisament, com a premi per a juvenils bussejadors. Recordo també haver vist, no recordo si per Sant Pere o Sant Joan, llançar ànecs a l'aigua perquè els cacesin experts nedadors. També he vist ànecs o galls fermats per les potes a una soga que anava de banda banda d'un gussi o altra embarcació petita. En aquest cas el joc, com el seu anàleg terraire, consistia a escapar el coll de l'animaló. Fins no fa gaire —i m'hi jugaria el cap d'un dit que encara avui— era un joc habitual pels ports ebrencs. Altres jocs practicats en les festes de Baix a Mar —durant un temps mig oblidats i avui recuperats en molts ports— eren, i són, les regates de teranyines i altres embarcacions, com ara els vells i pesants bots salvavides. Aquestes regates, sobretot la dels bots salvavides, eren eminentment participades per pescadors, principals usuaris de les benemèrites naus. Avui, els terraires han conquerit la costa, i des dels seus exclusius «nàutics» s'entremeten en la majoria de les regates; poques deuen mantenir el vell esperit de mostrar, a través de la competició, la destresa de l'ofici. Potser podrien apropar-nos a les velles regates de pescadors les que anualment s'organitzen, per les seves festes majors, a Calafell, a Vilanova i la Geltrú, a Torredembarra, i un petit etcètera.

Pescadors, els últims pàries, els últims depredadors

Potser la feina del pescador, vist pel terraire, esdevingui poètica i fins i tot èpica. Però heu de tenir en compte que, per al pescador, el dia que havia fet *marçu* era dia sense part ni jornal, i si passaven uns quants dies, encara que els botiguers estiguessin disposats a donar a fiar, la gana, la misèria començaria a assetjar la casa. Perquè el pescador si no pescava no guanyava res, i, encara avui, si la mar, pel temporal o altres causes, es mostra avara en els seus fruits, els subsidis no duren tota una vida. O sigui, que, per a l'home de mar, la confirmació diària de la seva subsistència era una verdadera festa, i així ho manifestava. Heu de tenir en compte que, encara que us sembli una exageració, el pescador és l'últim depredador. El pagès sembla i cull; l'obrer, si produeix, cobra la mesada, però el pescador ni sembla ni fabrica; el pescador només recull, només confia en l'abundor i el proveïment desinteressat de la mare natura. I això forja caràcter. Per confirmar aquestes meves asseveracions, incloc en l'article unes notes extretes del bloc de «L'Hospitalet

3

Arxiu Municipal de Palafrugell. Foto Lluís Maimí. Col·lecció Família Serra

D'esquerra a dreta i de dalt a baix:

- (1) Festa Major de Llafranc (dedicada a santa Rosa) de 1925.
- (2) Festa de la Verge del Carme al barri del Serrallo de Tarragona
- (3) Festivitat de la Verge del Carme a Llafranc.

de Llobregat. Imatges retrospectives d'una ciutat», que si voleu podeu consultar a: <http://lhospitaletdellobregat.wordpress.com>. Òbviament, la cita es refereix a temps preterits: «En la playa, que está á legua y media próximamente de Hospitalet, tuvimos ocasión de observar curiosos detalles de los pescadores de la región. Hacen estos una vida completamente nómada, levantando cabañas o tiendas de esteras y maderos viejos en el punto de la costa de que han de partir, para levantarlas y trasladarlas al día siguiente ó al cabo de algunos días. Tienden las redes, pescan lo que se puede buenamente, duermen poco y mal y se marchan con la música a otra parte.

»Los viajeros del tren que pasa por la costa pueden ver, á altas horas de la noche, en diferentes parajes de la playa, largas filas de hombres y mujeres con las cuerdas de la red al hombro, formando triste y silenciosa procesión... Son estos infelices desheredados que van recorriendo todo el litoral de Levante miserables

L'any de les desgràcies, l'any dels negats

Durant l'any que corre, la celebració més important a la marina catalana serà la commemoració del centenari d'aquell mal any de 1911. Del 31 de gener al 2 de febrer la mar va xuclar la vida de 130 pescadors. Enguany, també, a la platja on vaig nèixer commemorarem un sinistre semblant, els 125 anys de l'any dels negats. El sentit èpic de la gent de mar de la meua vila ho expressa d'aquesta manera: «Ens hem reunit a la Casa del Mar: Miquel Illa, patró major del Pòsit de Pescadors; Pau Pons, expresident del Pòsit de Pescadors; Carles Batlle, president de l'Associació Gent Gran de la Mar; Domènec Bardí, armador i expresident del Pòsit de Pescadors; Eduard Escolar, president de l'A.E. Llaguts Vilanova; Josep Ayza, president del Museu del Mar; Regina Domènec, secretària del Museu del Mar; Carles Andreu, president de l'Institut Setmana del Mar, i Albert Tubau, historiador, amb la finalitat de començar a commemorar el cent vint-i-cinc aniversari de l'Any dels Negats o Any de les Desgràcies».

«El dia 9 de novembre de 1886 es va produir a la nostra ciutat la tragèdia més gran de la nostra història marinera, produïda pels efectes devastadors d'un mai vist temporal de migjorn, amb mar, vent i aigua del cel.

»No hi ha cap pescador o persona vinculada a la platja o a la vila que no hagi sentit a parlar de l'Any dels Negats o Any de les Desgràcies, que són els noms pels quals se'l recorda, i a la vegada escoltar la versió dels fets, d'un dramatisme excepcional. De com aquells avantpassats nostres, veient amb els seus ulls com la furiosa tempesta i el rompent de la mar, embogida, una i una altra vegada colpejava salvatgement les barques abocades al través, estavellant-les contra les roques, i tots els esforços per salvar els pescadors que lluitaven desesperats entre la vida i la mort eren inútils, dels quals vint-i-dos van perdre la vida i entre ells un nen de deu anys. Durant molts anys la platja i Vilanova van ser envaïdes pel dol. Famílies senceres desfetes que ja no van poder veure més els seus éssers estimats, i deixaren trenta-dos orfes i catorze vídues.»

Amb les notes, fins aquí hem volgut significar que la festa, entre els pescadors, no és diferent de la que se celebra entre la gent del litoral. Sí que devia ser-ho, evidentment, de la que se celebrava terra endins, on les raons i paisatges a celebrar són uns altres. Si el pescador fa de l'arribada diària de les barques la seva festa principal perquè, ja hem vist que era un nòmada, viu al dia i li cal celebrar, tan intensament com pot, les oportunitats, terra endins, les gran celebracions són temporals i cíclics, d'acord amb les estacions que marquen temps de sembra, de laborar, de collir, etc. En canvi, altres celebracions, les que no impliquen un temps estacional, les que en diríem socials o polítiques, eren, i són, les mateixes per als de mar que per als terraires: el Nadal, el Carnaval (al qual el litoral és marcadament afeccionat, probablement perquè els camins de l'aigua eren més diversos que els de terra), el Corpus, els sants protectors,

y andrajosos, alimentándose de moluscos y yerbajos, y ganando rara vez, después de muchas horas de trabajo, lo bastante para comprar un pedazo de pan. [Hem de considerar que l'autor es refereix al Levante espanyol, ja que la costa de Llevant català és aquella que parteix de Barcelona cap a la frontera].

És cert que la vida actual dels pescadors ja no és aquesta, però aquesta va ser fins fa ben pocs anys. És cert, també, que antany el pescador havia estat un nòmada, per confirmar-ho només cal preguntar-li per la seva família, ràpidament us anirà anomenant les platges on té parents, des d'Almeria fins al cap de Creus, i amb anterioritat fins a Marsella. En aquesta ciutat encara hi queda un topònim que recorda l'establiment de pescadors catalans.

El ball de galeres de Reus.

Mercè Toldrà

i un curt etcètera. En aquestes últimes festivitats els pescadors concorrien com l'altre veïnat, amb les seves parques possibilitats. De l'arxiu de la parròquia de Sant Antoni de Vilanova i la Geltrú, la meua amiga Paquita Roig ha extret alguns documents reveladors d'aquestes singularitats o coincidències. Primer de tot, mostrem un document d'on podem extreure les diferències apuntades, entre pescadors, mariners, navegants, i altra gent de mar. En un foli del final del segle XVIII de la Confraria de Sant Elm podem llegir: «La dita Confraria de S. Elm és governada per Mariners». I més avall diu: «la Germandat de S. Elm és administració a part, ahont euran pescadors, y altres subjectes [propensos degut a la seva indefensió] a caure en esclavitut». O sigui, hom pot interpretar, i jo interpreto, que els pescadors pertanyien a la Germandat (entitat de beneficència i socors), no pas a la Confraria —la qual era governada per mariners—, i els quals s'atorgaven, a part del govern, la direcció i representació —també religiosa i festiva— de tota la gent de mar: navegants, patrons, armadors i potser altres mestres d'oficis, gent de mar.

Festes principals participades per la gent de mar

En quines festes principals participava la gent de mar? Doncs, en la celebració dels seus protectors divins. El primer de tots i el més antic, Sant Elm (cal no confondre'l amb Telm). Posteriorment, o coincidentment, Sant Pere, més modernament, el Carne.

I de quina antiguitat parlem? Doncs, segons els vells documents de l'arxiu de Sant Antoni de Vilanova, el 1612, la Confraria de Sant Elm participava en la missa cantada del seu sant patró. El mateix any es consigna un pagament per restaurar el retaulle de Sant Elm. Alhora, i com a prova de la participació de la gent de mar en aquestes festivitats generals, podem llegir que aquest mateix any, en el llistat de despeses de la dita confraria, hi ha consignats 12 sous «per joglars [músics], el dia de Corpus».

Com eren i en quin entorn es desenvolupaven les festivitats a Baix a Mar? Doncs, l'entorn general no devia ser, salvant les cronològiques diferències, gaire diferent al d'avui, però la intensitat, i el color i la sentor del paisatge humà sí que deuen haver canviat. O si no, veieu quins elements entraven en el que avui titllaríem de *performance* de la festa: el 1614 la confraria dels mariners paga unes quantitats «per anar a cercar murtra per enramar». El 1636, es paga una quantitat «per teia per lo dia de sant Pere»; aquest

detall ens indicaria que la festa s'allargava fins entrada la nit i que calia usar llum artificial. El 1637 es gasta en «corda i rama i aiguarrós». El 1645 és paga «per ginesta i aiguarrosada».

La festa de Santa Cristina de Lloret de Mar

A Lloret de Mar, allunyada de la població, s'alça una ermita dedicada a santa Cristina. Cada 24 de juliol surt de l'església parroquial una processó fins a la platja. Des d'allí, embarcats en llaguts i transportant les enormes banderes dels vells gremis, la processó fa cap a l'ermita de la Mare de Déu de Gràcia de Sant Pere del Bosc. No cal dir que aquesta és probablement la més original i antiga de les festivitats de la gent de mar que avui encara es conserven. Després té lloc el Ball de Morratxes. Amb aquest nom es coneixen uns cantirets de vidre preciosament decorats, els quals són omplerts d'aiguarrós (aigua de roses) amb la qual es ruixa i perfuma les dones que hi participen. Com podem advertir pels vells documents de la Confraria de Sant Elm de la parròquia de Vilanova i la Geltrú, el galant costum de perfumar amb aigua de roses devia ser estès per tota, o bona part, de la costa catalana. També devia ser universal en totes aquestes festivitats l'ús de l'ornament de carrers i façanes amb olorosos brancs de murtra, ginesta i altres rams, així com l'encesa d'oloroses teies que, junt amb la murtra, la ginesta, l'espígol i més herbes d'olor, embalsamarien la nit (dit a l'estil dels nostres renaixentistes) de l'espai festiu, la concurrència amb el salabrós perfum de la mar, i dotarien la festa, potser —segurament—, d'un ambient un pèl diferent de les actuals nits de Sant Pere o del Carne, sorolloses i excessivament il·luminades pels parpellejats llums de les dites «atraccions» dels firaires.

Abans de tancar aquesta part de l'article, una última i festiva anècdota de la gent de mar. Conten a les platges de ponent que, anant sant Pere i Jesús a la barca, no bufava el vent ni per mal de morir-se. Pere, que sabia que el Mestre podia obrar miracles, es dirigí a ell: «Mestre, ventet, ventet?». I Jesús, que estava en les seves coses, que no són d'aquest món, davant la importunitat de l'Apòstol, li contestà: «Boga, boga Peret!». I, efectivament, aquell dia tragueren molta voga, peix no gaire apreciat per anar a vendre. Aquest mateix acudit es conta en versió d'un pare i un fill, però, en ser la narració més grollera, ho deixarem per a una altra ocasió.

Sobre la Cultura Popular Tradicional a Catalunya

Un futur per a la cultura popular

Arribem al principi del segle XXI, i com que Catalunya ha passat durant el XX per tumultuoses etapes en les quals —i perdonin-me el col·loquialisme— a cada bugada hem perdut un llençol, ens presentem, com al començament del XX, amb la necessitat de construir una èpica i un imaginari particular, referents de què disposen tots els pobles si pretenen ser-ne, i no l'anècdota folklòrica d'un altre. Amb aquest estat d'ànim i en la conjuntura actual, ¿recorrerem un altre cop exclusivament a les grandeses de la vella nació i els seus referents romàntics? ¿O serem prou lúcids per examinar-nos i sospesar què som realment avui i quin ha de ser, en conseqüència, aquest imaginari i aquesta èpica pròpia?

Avui, dins l'àmbit actiu on es mou la intenció d'aquest article, les manifestacions que solen conèixer-se com a cultura popular són les mateixes que determinava el romanticisme, el folklore, o la cultura tradicional. En canvi, la majoria dels mitjans de comunicació identifiquen com a cultura popular activitats com els concerts de pop o rock, les maratons urbanes, el futbol, etc.

És evident que entrem en una confusa casuística on, sota una mateixa terminologia, hom retrata activitats diferents i a vegades no coincidents: no entre els seus practicants, que poden assistir a les diverses manifestacions sense contradicció, sinó en les polítiques que puguin aplicar-s'hi. Posem com a exemple d'aquesta situació un retall del diari *Avui* on, comentant l'actuació del grup mexicà de rock Maná, l'autor de l'article diu que són «un referent de gran impacte comercial», i a continuació —i sense que l'autor de l'article adverteixi que, segons el concepte de cultura popular que es fa des de l'accepció romàntica, s'estaria contradient— afegeix «i popular»...

Tampoc aquests conceptes no estan gens clars quan hom busca en diversos textos de consulta a l'abast. Per posar un exemple senzill, a la Viquipèdia, eina a l'abast de tothom, trobem una descripció de *cultura popular* que comença acceptant la definició romàntica per a cultura popular, per, tot seguit, sense solució de continuïtat, desenvolupa una tesi que es contradiu notòriament amb la primera part. Diu així: «La cultura popular és la cultura per al poble, per oposició a una cultura elitista que només implica una part acomodada i instruïda de la població...». Fins aquí, sense contradir la visió romàntica del concepte. Però continua, ara entrant en una accepció que al meu parer fóra més indicada per a *cultura de masses*: «... Ha estat principalment en el transcurs del segle XX quan la cultura popular s'ha desenvolupat a Occident amb el cinema, i tot seguit la televisió, que ha permès a la població l'accés a la cultura de la imatge. Des de l'any 1990, s'ha dut a terme la comercialització de la cultura. El 2004, s'estima que el 40% del comerç mundial és digital. La quantitat de nous films i llibres no ha deixat d'augmentar any rere any. Així mateix, la multiplicació de canals de TV ofereix cada vegada més varietat al consumidor cultural». Dic que els conceptes semblen contradir-se, perquè

és evident que el redactor emparenta cultura popular, cultura per al poble —ha escrit al principi—, amb comerç cultural, assimilació que, a la vista del que la mateixa Viquipèdia defineix com a *cultura de masses*, sembla del tot impossible de casar. Veiem-ho: «La cultura de masses és un producte de la societat de consum al món occidental. Al principi del segle XX, la cultura, la vida privada, el pensament, etc. van començar a ser fabricats a escala massiva i venuts al mercat. La cultura de masses aconsegueix fabricar a gran escala, amb tècniques i procediments industrials, idees, somnis i il·lusions, estils personals... La cultura de masses és el desenvolupament d'un nou model en el qual es reforcen les diferències i les desigualtats amb estratègies i instruments mercadològics cada cop més elaborats. La ciència i el coneixement es posen al servei de la producció d'uns valors i símbols estereotipats». No he triat la Viquipèdia per casualitat, ben al contrari, l'he triat perquè en aquesta «obra», en principi, els seus corresponents o redactors no se senten obligats a cenyir-se a una «direcció d'obra» que

Bona part de les festes actuals incorporen sovint mostres d'oficis artesanals de tota mena.

exigeixi la màxima coherència d'aportacions, elaborant els seus textos segons les opinions més diverses.

Davant el panorama actual —que he intentat d'explicitar de forma succinta— i per tal d'entendre'l i intervenir-hi, si cal, he buscat referències d'altres situacions històriques que provarien que el fenomen que avui ens ocupa no és cosa del nostre segle sinó que ja amb anterioritat ha donat peu a actuacions de política general.

Al final del segle XVIII «[d]eseoso el Consejo de Castilla de arreglar la policía de los espectáculos, mandó a la Real Academia de la Historia... le informase lo que le constare acerca de los juegos, espectáculos y diversiones públicas usadas en lo antiguo en las respectivas provincias de España». Aquest Consejo encarregà a Gaspar Melchor de Jovellanos una *Memoria para el arreglo de la policía de los espectáculos y diversiones públicas, y sobre su origen en España*. En aquesta memòria, Gaspar Melchor de Jovellanos recull tot allò que ell creu inherent a una sèrie d'activitats que avui (la gran majoria) serien tractades sota l'epígraf de *cultura popular*, des de l'*Origen general de las diversiones i espectáculos*: caça, romiatges, jocs escènics, jocs privats, sagrats i profans, divertiments ciutadans, acadèmies dramàtiques, saraus públics, màscares, cases de conversa (cafès?), jocs de pilota, etc. Al llarg del seu treball, Jovellanos fa una sèrie de reflexions molt enraonades, una de les quals, encara que avui ja fóra difícil de tenir en compte, no per aquesta raó deixa de ser assenyada. Diu així, al principi de la segona part del llibre: «*Para exponer mis ideas con mayor claridad y exactitud, dividiré el pueblo en dos clases: una que trabaja y otra que huelga; comprenderé en la primera todas las profesiones que subsisten del producto de su trabajo diario, y en la segunda las que viven de sus rentas*». Diu això perquè, encertadament, Jovellanos creu que las classes que *huelgan*, per elles soles, ja s'ocupen dels seus divertiments i no necessiten cap mena de calendari per dur-los a terme, poden folgar quan volen ja que no estan subjectes a unes obligacions temporals. En canvi, les classes que *subsisten del producto de su trabajo diario* sí que necessàriament han d'organitzar els seus divertiments en un calendari, un calendari universal que serveixi per a tots els sectors que *subsisten del*

Festa de la sal de l'Escala. Fotografia: Miquel Bataller. Arxiu Històric de l'Escala.

producto de su trabajo diario. Aquest és un element, el del calendari, que sol obviar-se quan parlem de cultura popular i, en canvi, a la vista del que opina Jovellanos, ja al segle XVIII estaria a la base de la democràcia de l'oci cultural i també en la de qui confecciona els productes a consumir i qui té capacitat per produir-los. No és tant què es fa per definir la cultura popular, sinó com i quan es fa, i qui ho fa.

Per acabar

Actualment, al meu parer, allò que podríem i potser hauríem d'entendre i proposar com a cultura popular podria integrar-se, per un cantó, amb els coneixements que aconseguí transmetre'ns el món de l'economia agrària, fixada avui, per obra dels folkloristes, amb l'equívoc epítet de *tradicions nacionals*; crec que, ara per ara, seria infructuós pretendre prescindir barrejant d'aquest concepte romàntic de cultura popular, ja que en l'actualitat, i a causa d'anys de presentar-la sota aquest discurs, es troba ben interioritzat dins un important sector de la societat, i no em refereixo només a aquells que hi intervenen directament. Però aquestes pràctiques d'oci cultural cal poder-les formular distanciant-se de la lectura i aplicació merament comercial (turistitzant) del «parc temàtic», advertint que, ara com ara, aquest esperit de parc temàtic alena fortament dar-

La festa a l'espai públic

La festa al carrer o a l'espai públic, la denominem *tradicional*, però més aviat caldria denominar-la «de creació i domini popular», ja que és principalment entre aquests sectors de la societat on neix, o cal que neixi, perquè la denominació s'acordi amb allò que es duu a terme (la festa popular). Aquesta festa neix com un resum i adequació al medi d'apropriacions que els sectors populars fan d'espectacles i altres esdeveniments de l'art escènic professionalitzat. Alhora, aquest art escènic professionalitzat extreu de les «transformacions» o apropiacions populars elements per als seus espectacles professionals amb la creença que són produccions «netes» del món popular. És a dir, que ambdues activitats s'alimenten i sempre s'han alimentat. És en aquest panorama on entra la feina dels qui treballen en aquest camp, un camp que, salvades mínimes excepcions, els elements que hi juguen són els mateixos per a unes que per a les altres. Però, i el però és summament important, cal sempre saber i comprendre en quin camp s'està jugant, perquè ambdues activitats, si bé comparteixen formes i estructures organitzatives, difereixen molt en els objectius.

Mentre la festa popular és efímera, desinteressada, la posada en escena sol ser més important que el resultat, perquè part de la festa ja és la mateixa posada en escena (l'organització preliminar de l'esdeveniment); els protagonistes, com més anònims siguin més assegurin l'èxit col·lectiu de la festa. En canvi, en l'espectacle professional és ben bé tot el contrari: cal que duri com més millor; els agents són assalariats, ja que en viuen; l'important és el resultat que es derivi de la posada en escena, i l'organització i els protagonistes, com més notorietat arribin a prendre, més ajuden a l'èxit.

Gegants mariners del barri del Serrallo de Tarragona.

Miquel Bataller. Arxiu Històric de l'Escalade

Els gegants de l'Estartit en una trobada de gegants a l'Escalade.

rere algunes suspectes propostes dels «mercats medievals», que tant d'èxit tenen, o de la reconstrucció de festes de la sega o de la verema, etc., sense negar que, honestament escenificades (sense falses visions folkloritzades o purament turístiques i, per tant, comercials), les manifestacions d'aquest caràcter poden arribar a comprendre valors pedagògics no contradictoris amb una exposició decorosa del vell món agrari i poden assumir un remarcable interès dins la pràctica de l'oci cultural. Tota aquesta matèria, més la que ens ha llegat el món dels antics i exhaustius «divertiments» populars urbans, més propers a les arts parateatral, com ara les festivitats públiques, de les quals són hereves ben manifestes l'actual teatre de carrer, o el denominat *nouveau cirque* a França, o també la pràctica dels esports no comercialitzats; més les que ens han arribat fins a nosaltres procedents del món preindustrial. La suma de totes aquestes activitats, matisades per una voluntat crítica de constant actualització disposada a evolucionar i abandonar allò que hagi estat construcció ideològica funcional, coalitzades en un calendari (recordem l'opinió de Jovellanos anotada més amunt sobre aquells que són, i aquells a qui no els cal ser-ho, usufructuaris de la cultura popular), que les faci absorbibles i competitives amb la contemporaneïtat. La suma d'aquests estadis, dic, és la matèria sobre la qual caldria actuar, matèria sobre la qual caldria aplicar una salvaguarda (no pas una protecció museològica) per fer-la compatible i alhora defensable davant la pretensió de la cultura de masses proposada per la indústria cultural, per la mercadologia com a única virtut a tenir en compte, en un mercat lliurat a uns valors i símbols banals i profundament estereotipats.

Final

Si estiguéssim en disposició de fer-ho —amb la prudència necessària—, proposaríem, com a política a seguir en aquest camp, que la cultura popular encetés un altre camí diferent del que ha emprès fins avui. Aquest camí, sens dubte, hauria de seguir atenent les realitats de la cultura popular que avui es practica i es genera des del món de l'associacionisme popular, moltes activitats de la qual, per efecte del camí que s'ha seguit fins avui, es faran difícils de corregir. Caldria, però, contemplar tot aquest material amb els ulls posats en l'evolució futura de les necessitats del lleure o l'oci cultural de tots els sectors populars de la societat catalana contemporània. Proposaria treballar en la contínua reinvençió de la cultura que genera l'associacionisme d'arrel popular i la indiscutible creativitat individual. Proposaria atendre el que aquí anomeno divertiments populars: teatre de carrer, esport no comercial, velles aportacions culturals que complementin i ajudin a recuperar allò que de mediterranisme hagi pogut perdre la cultura catalana al llarg d'anys de folklorisme oficial. I, sobretot, i com un exemple flagrant, proposaria treballar en les formes del cant i la música tradicional, gènere que, des del principi del segle xx, un abús de culturalisme i captivament per formes tradicionals del «feliç nord europeu» (i actualment per l'anglosaxó) ha dut la música popular catalana del Principat a un continu assaig —mai plenament assolit— per retrobar-se en un so, avui extraviat, que ens acosti als lògics sons de la resta de la Mediterrània, civilització a la qual indubtablement pertanyem i de la qual sí que disposen encara les Illes i el País Valencià. Cal treballar en el camp de l'educació (no tan sols l'escolar), en el camp del lleure, juvenil i adult, de l'oci cultural, de l'associacionisme d'arrel popular, amb esperit obert, o tot allò que passa al nostre entorn, a partir, però, categòricament i sense complexos, de la seguretat que proporciona ser dipositaris d'una rica tradició festiva i cultural que conté tots els elements, tots, de què disposen les cultures dels pobles que ens envolten, des de Grècia fins al Magrib. El mestissatge ha estat des de sempre la barra de salvament de la cultura popular. El mestissatge, però, no és la «mescladissa que pot compondre's dins d'un estudi d'enregistrament», és alguna cosa més seriosa i més difícil d'aconseguir. El mestissatge és allò que s'aconsegueix a partir d'una rica seguretat del punt de partida de cadascú (els coneixements culturals que cal suposar que té cada individu), i és allò que no s'aconsegueix amb combinacions i aliatges calculats. El mestissatge no s'aconsegueix si un no és capaç de situar cada sentiment propi al seu lloc, i tots ells en el lloc dels sentiments. I tampoc no s'aconsegueix, evidentment, a partir de barbolaires i in-substancials proclames cosmopolites. 🌸

Bienve Moya (Vilanova i la Geltrú, 1944)

Pràcticament, tot el seu dia a dia gira al voltant de la dinamització de la cultura popular. És, amb totes les lletres, i en majúscules, un activista cultural, la qual cosa li va ser reconeguda l'any 2009 amb el Premi Nacional de Cultura, en la categoria de Cultura Popular.

Durant una colla d'anys va estar vinculat al teatre, sobretot amb la companyia Els Joglars. Ha estat director del Teatre Principal de Vilanova i la Geltrú i iniciador de la Xarxa de Teatres Públics de Catalunya i promotor del «Trapezi», fira del circ. Dins el món de la música col·labora amb el Taller de Músics.

A l'Ajuntament de Barcelona i també al de Vilanova i la Geltrú, ha treballat en la recuperació de festes populars. Imparteix cursos de cultura popular i teatre. Ha escrit un grapat d'articles a la premsa, ha fet guions per a la ràdio, entre els quals el del programa *Imaginari, rondalles i llegendes catalanes* de Catalunya Ràdio, pel qual obtingué el Premi «Càmera» del Consell Audiovisual Mundial (París). Ha publicat llibres sobre cultura popular, a més de narrativa de ficció i reculls de contes. El seu darrer llibre es titula *Una mà de sants. Les divertides històries de Sant Pere, Sant Antoni, Sant Medir, Sant Jordi, Sant Cristòfol, i Santa Àgata*.

Hem anat a Lloret per conèixer la festa de Santa Cristina

Salvador Palaudelmàs

Obrer major de l'Obreria de Santa Cristina

Josep-Anton Trepal

Situada entre Blanes i Lloret, Santa Cristina és dels pocs llocs de la costa on encara es pot dir que s'ha respectat bastant l'entorn. L'Obreria, presidida pel Salvador Palaudelmàs, es manté ferma en aquest privilegiat baluard sobre el mar i en té cura. L'entorn de l'ermita és un jardí que, certament, en dies assolellats d'hivern convida a deturar el temps llegint un bon llibre. L'interior és, a més d'un lloc de culte religiós, un museu d'exvots i records de la gent de mar al qual val la pena dedicar atenció, i gaudir-ne sense presses. Tot l'entorn dóna sensació de pau. Ben diferent ha de ser, segurament, el 24 de juliol, data de la festa gran de Lloret de Mar i de la regata «S'Amorra amorra».

La festa de Santa Cristina és el 24 de juliol. Com comença?

Comença la vigília, el 23 de juliol, amb «la passada», un cercavila que es fa pels carrers més cèntrics de Lloret en què participen els quatre obrers, és a dir, els quatre administradors de Santa Cristina, i que els últims anys s'ha potenciat incorporant-hi, també, moltes de les tripulacions que l'endemà han de participar en la regata «S'Amorra amorra». També hi van els músics... Això de «s'amorra amorra» ve de l'amorror la barca a la sorra. El fet d'atracar, arribar a la sorra, és l'amorror. La «s» és el característic salat mariner de la costa, d'aquí ve el «s'amorra amorra».

Quin any arrenca la festa?

Tenim una mena de protocol, per dir-ho així, que són escrits d'un capellà que hi havia aquí a Lloret, en Felip i Gibert. Estan datats entorn del 1560, quan ja es feia la festa, però no sabem del cert la data exacta en què va començar. L'ermita, evidentment, ja hi era, perquè el primer document que hi ha a l'arxiu episcopal és de 1354 i ja diu que es permetia recaptar almoines per reparar l'ermita. Si calia restaurar-la, vol dir que ja era vella. De la festa no hi ha cap document; el primer és aquest de la darrereria del segle XVI.

Com ha evolucionat la vostra festa?

En Joan Amades va fer alguna referència al «ball de plaça» en els seus escrits, i nosaltres hem intentat ser tant fidels com ha estat possible al que es feia abans. Sabem que hi havia algun pas de ball que actualment no s'ha recuperat, que actualment no es fa, però sí que podem dir que el darrer segle es manté la mateixa dansa, com l'hem anat fent any rere any. És l'única festa d'aquest tipus que continua viva a Catalunya.

Quin paper representa el mar en la festa?

La mar es troba en els orígens mateixos de Santa Cristina, com la devoció a santa Cristina. Era una santa d'origen italià que va néixer a Bolsena, una ciutat amb la qual estem agermanats des de 2007. Fruit del comerç marítim al Mediterrani, de les costes catalanes amb Itàlia, ens va arribar aquesta devoció cap a santa Cristina. Aquesta processó és molt probable que s'hagués importat d'acord amb el costum d'Itàlia, perquè nosaltres mateixos hem tingut ocasió de veure allí processons marítimes molt semblants a la manifestació que fem aquí a Lloret. Segurament, aquesta vinculació marinera es troba en els mateixos orígens de Santa Cristina, com la mateixa ermita, que es va construir com a manifestació de fe a una verge

que els navegants i els mariners van convertir en la seva patrona.

Parleu de processó marinera. En què consisteix?

El 24 de juliol se surt en processó pels carrers de Lloret fins a la platja. Allà esperen un seguit d'embarcacions particulars i les que es dediquen a dur turistes per la Costa Brava, que aquell dia, de manera desinteressada, col·laboren en la festa. Arribem a desplaçar més de dues mil persones. Quan passem una mica de Fenals i des del mar s'albira el campanar de Sant Pere, un santuari que està a l'interior, la processó s'atura i es canta la Salve. Les embarcacions de rem, com a mostra d'homenatge, posen els remes en posició vertical, i quan s'acaba el cant de la Salve es dóna el tret de sortida de la regata «S'Amorra amorra». Hi participen nou vaixells, que representen diferents clubs de rem —les antigues confraries o gremis que hi havia a Lloret— i arriba a la platja de Santa Cristina. Darrere de la regata esportiva, arriba la comitiva religiosa i la resta de barques... Es puja en processó fins a l'ermita i s'hi fa la missa, la veneració de la relíquia, es canten els goigs a la santa i, a la sortida, a la plaça del Pi, que és a tocar de l'ermita, es fa un estofat

Interior de l'ermita de Santa Cristina.

mariner que és reminiscència del xai que es donava com a premi a l'embarcació que guanyava la regata. Actualment no hi ha premi, és una cosa honorífica, però s'ha mantingut la tradició de fer un estofat mariner. Un cop degustat l'estofat, es reprèn la marxa en processó fins a la platja de Santa Cristina, i per mar fins a Lloret.

La regata és tan antiga com la festa, o ha estat posterior?

Hem de pensar que antigament, i parlem de fa cent anys, les barques eren l'únic mitjà de transport, i totes a rem. Hi havia barques que duïen el capellà, altres els músics, les obreres... Suposo que el fet d'anar així cap a l'ermita va promoure el tema de la regata. Això es va perdre quan van aparèixer les embarcacions a motor, i ara fa uns trenta anys es va recuperar el costum de fer la regata. Tenim nou clubs de rem i, per tant, aquest és el màxim nombre d'embarcacions que hi deixem participar, per un tema d'organització. Altrament no hi hauria ni espai físic a la platja. Gràcies al rem, la vila de Lloret és la ciutat d'Espanya que té més llicències de federats de rem.

Les festes de mar, com la de Sant Elm o la de la Verge del Carme, hi tenen cabuda, a Lloret?

La Verge del Carme no se celebra, i la festa de Sant Elm es desplaça del dia que hauria de ser, al 26 de juliol —que en realitat és Santa Anna—, però aquí a Lloret en diem sant Elm. Per què? Doncs perquè de sempre, també, el ball de plaça, que és la manifestació que es fa a la tarda, la dansa cerimonial vinculada a la nostra entitat, que es balla el dia de Santa Cristina, es torna a repetir el dia de Sant Elm. Les obreres surten a la plaça acompanyades dels obrers de sant Elm.

Ho feu per tenir contents a tots dos sants?

Correcte. Més o menys és així. No és pas un invent. Hi està ben arrelat des de fa dècades.

En una ciutat com Lloret, turística del tot, com hi encaixa una festa com aquesta?

Això és el que crec que és destacable, que la gran transformació que ha sofert una població de mariners i rural com ho havia estat el Lloret d'abans de 1950, hagi sabut i hagi aconseguit mantenir aquestes arrels amb l'antigor, malgrat aquest gran creixement de tot tipus: urbanístic, de població... Estem parlant d'un Lloret de 3.600 habitants i de l'any 1950, davant d'un Lloret de quaranta mil habitants de 2011 i integrat per una munió de cultures. Per a nosaltres és un repte que aquestes cultures, amb diferents ètnies i orígens, coneguin, s'apropin i estimin aquesta manifestació que és pròpia d'aquest lloc que han triat per ser-hi, i que tinguin l'oportunitat de viure-la amb la mateixa intensitat que els nadius. Hi ha un fet simptomàtic, com és que amb les llibertats actuals d'horaris i d'activitats no es pot obligar que els comerços tanquin aquest dia, però la realitat és que molts locals i negocis de Lloret tanquen el dia 24 de juliol malgrat que estiguem en plena temporada estival i que s'hagi de fer calaix. Aquest sacrifici vol dir que la festa és viva i que la gent d'aquí se l'estima.

Des del punt de vista de la gent de fora de casa vostra, creieu que hi pot haver el sentit de veure en la festa una cosa carrinclona, de l'antigor, que en una societat del segle XXI no té ni solta ni volta?

Evidentment hi pot haver tots els punts de vista, i són respectables i s'han d'escoltar, però entenem que és absolutament a l'in-

revés. És molt important que mantinguem les identitats i la forma de fer-ho és mantenir les arrels i les manifestacions que hem heretat del passat i que hem de ser capaços de transmetre al futur. En absolut és un tema carrincló, ni que sigui ranci, perquè és ben viu, i el seu mèrit és aquest nervi, aquesta vida que té aquesta activitat.

Comentàveu que a Lloret hi ha gent molt diversa. Fins a quin punt us heu plantejat incorporar altres tradicions foranes dintre de la festa? Ens podem imaginar per un moment, per exemple, incorporar una *batucada* brasilera a la festa i proposada per gent que viu a Lloret? On és el límit?

Està molt clar i el tenim molt clar. Nosaltres estem administrant un espai que és aquest, el de Santa Cristina, i aquí hi té cabuda tota mena de cultures, d'actes i manifestacions, però entenem que si és el dia de la festa de Santa Cristina, la desvirtuariem si provéssim d'afegir-hi altres elements o manifestacions. Aquest dia la festa és aquesta i s'ha conservat precisament per l'autenticitat, tal i com l'hem rebuda. No ens plantejem d'introduir-hi canvis d'aquest tipus, però sí que estem oberts i receptius a poder rebre aquí qualsevol altra manifestació en qualsevol altra data.

Com va entrant la gent jove en l'organització de la festa? Ells potser hi poden aportar altra mena d'interessos, altres maneres de fer la festa. A mesura que es vagin incorporant a l'organització, poden aportar-hi altres elements.

El jovent és importantíssim que s'integri i participi i ho visqui. Això ho aconseguim per dues vies independents: per la participació en el club de rem de l'Obreria, on hi ha més de vuitanta nens que remen i voguen. És un planter de gent jove, de saba nova que entra a l'entitat. D'altra banda, hi ha aquesta festa tan pròpia, tan nostra, tan genuïna, que és el ball de plaça. El ball de plaça el fan quatre noies, quatre obreres que cada any han de ser diferents i que segons el reglament han de tenir entre 16 i 22 anys i que són obreres de santa Cristina durant l'any, i el dia 24 i 26 ballen el ball de plaça. Hi ha moltes sol·licituds, i enguany crec que n'hi havia 38. Això fa que el jovent visqui, participi i conegui el que és l'entitat, i s'integrin en la festa. I no solament s'integren amb aquesta activitat, sinó que també ho fa en altres tipus d'activitats que s'organitzen dintre del calendari de tot l'any.

Què representa ser obrer? Com una noia pot ser obrera de santa Cristina?

Encara que les paraules siguin les mateixes, no és el mateix ser obrer que ser obrera. Les obreres s'han de preocupar que l'ermita

ta, per dins, estigui en bones condicions, que estigui neta i habilitada, i representar l'entitat tot ballant. La seva funció es limita bastant a això. Els obrers, en canvi, són administradors de l'ermita i del patrimoni de la finca i són els qui tenen l'obligació de transmetre aquesta tradició i aquestes activitats. Els obrers, que són quatre, els escull una assemblea de socis, i el càrrec dura quatre anys. Què significa ser obrer? Moltes coses. És un acte de servei al poble de Lloret a través de l'Obreria de Santa Cristina, i és un honor i un privilegi poder ser escollit per a aquesta funció. És un càrrec absolutament honorífic, sense compensació material de cap mena, i la gent que el fa obté una satisfacció personal de poder-lo fer.

I les obreres com s'escullen?

Hi ha un reglament que diu que a les acaalles de l'any s'ha d'adreçar una carta a la junta de l'Obreria demanant-ho, i exposant les raons per les quals volen ser obreres de Santa Cristina. Acabat el termini, habitualment el mes de gener, es reuneix la junta, formada pels quatre obrers, el rector del poble en delegació del bisbe i un representant de l'ajuntament de Lloret, que normalment és l'alcalde. Aquestes sis persones, per votació sobre les cartes rebudes, trien les quatre obreres en votació secreta.

Com que parlem d'una festa religiosa, la condició *sine qua non* ha de ser que siguin creients, oi?

No, en absolut; això no figura en la normativa, com tampoc en l'origen. No han de ser pas de Lloret. Hi ha gent que no és d'aquí, que només hi passa els estius, i han ballat. Noies d'origens diversos, d'altres indrets de les terres d'Espanya han ballat el ball de plaça com una noia de Lloret més. Nosaltres no hem volgut tancar aquest aspecte. Això sí, han de ser noies solteres i han de tenir un màxim de 22 anys. No hi ha altres condicions.

Suposo que, en altres temps, les obreres havien de ser persones creients, tenir una posició i una vida...

La història ens diu que, en dècadesafortunadament ja passades, només podien ser

Les barques participants en la «S'amorra, amorra», a la platja de Santa Cristina.

de famílies benestants, perquè era una mena de posada de llarg. I qui es podia permetre un dispendi d'aquest tipus? Doncs famílies d'un cert perfil, i s'ho passaven de les unes a les altres. I això fins fins no fa pas gaire anys. Per sort, ara ja no és així. Tenim moltes sollicituds i un reglament.

Com és el ball de plaça?

Actualment, la dansa consisteix a voltar la plaça. El noi i la noia s'agafen de la mà i van fent uns passos molt cerimonials, avançant per la plaça. Es descansa uns minuts i es fa una segona volta sense donar-se la mà. El noi du l'almorratxa a la mà, i la noia un vano per ventar-se. Acabats aquests dos passos, es fa l'homenatge a les autoritats, es trenca l'almorratxa i es fa el segon pas de la dansa, que és absolutament diferent del primer, molt més festiu, amb molt de ritme: el «toquen a córrer». Els nois que ballen amb les obreres són amics, companys, i són elles qui els escullen lliurement.

Qui ensenya el ball?

Hi ha una comissió de socis de l'Obreria que l'han ballat en algun moment de la seva vida i l'ensenyen a les noies i els nois que han de ballar-lo. També hi ha un altre element que s'ha de destacar: el dia 26, el dia de sant Elm, el ball de plaça no solament el ballen les quatre parelles, sinó tots els infants del poble que volen ballar-lo. Van al darrere de les quatre parelles. I això és una cosa molt popular.

Hi ha una essència de la festa que dieu que no canvia. Si fem futurisme, podem dir que serà sempre així?

Pel que fa a l'esquema de la festa, hi hem de ser fidels, hem de seguir amb el que tenim, i penso que ens equivocariem si algun dia volguéssim canviar alguna cosa. Canvis se'n van fer quan es va introduir la regata de llaguts, que no es feia. Per què es va fer? Perquè vam recuperar una tradició antiga. Sempre l'anomenàvem la regata «s'amorra amorra», però és clar que no era una regata. Les barques arribaven a motor, respectant un ordre, i per tant no era una regata. Ara sí, ara hi ha un desplaçament ordenat, però en un moment determinat la processó s'atura i passen a tenir preferència els nous llaguts, que surten abans, i fins que no arribin no podem fer-ho la resta. Són canvis que obeeixen a uns orígens anteriors. Aquest és un patrimoni immaterial que forma part d'aquesta vila, i la nostra obligació és mantenir-lo, cuidar-lo i, per damunt de tot, no podem perdre aquesta autenticitat. 🌻 Josep-Anton Trepal

El ball de plaça en la dècada de 1920 i en l'actualitat.
Fotografies: Arxiu Obreria de Santa Cristina.

El Museu de la Pesca

PER MIQUEL MARTÍ LLAMBRICH

MdP

El Museu de la Pesca, inaugurat el 2002, té més de mil metres quadrats dedicats a l'exposició permanent, on es mostra el passat i el present del sector pesquer a Catalunya.

A Palamós, el treball de l'home a la mar esdevé espectacle als ulls del visitant: a mitja tarda, l'arribada a port de les barques d'arrossegament, la descàrrega del peix i la subhasta ofereix un quadre de moviment i color inigualable. Aquest món pesquer no s'acaba a peu de moll, sinó que té continuïtat i agafa un valor especial al Museu de la Pesca, inaugurat el 2002 amb més de mil metres quadrats dedicats a l'exposició permanent, on es mostra el passat i el present del sector pesquer a Catalunya i es reflexiona sobre el seu futur.

El camí ha estat llarg. L'any 1999 es va signar un conveni de col·laboració entre Ports de la Generalitat i l'Ajuntament de Palamós pel qual se cedia el rafal del port per dedicar-lo a usos museístics. Fins aquell moment, el Museu comptava amb una seu, la casa Montaner, ubicada a l'eixample de Palamós, on es troben els serveis centrals del Museu i des d'on s'assumeixen les funcions de conservació, restauració, documentació, administració i direcció i del Servei de Patrimoni Municipal, a la vegada que hi trobem el Centre de Documentació de la Pesca i el

Mar (Documare), inaugurat el 2006, i la seu de la Càtedra d'Estudis Marítims (2000), una instància universitària de la Universitat de Girona i l'Ajuntament de Palamós que vol ser una plataforma d'estudi, reflexió, projecció i divulgació de tot allò relacionat amb el món marítim.

El *tinglado* del moll és un espai recuperat que no trenca amb les dinàmiques de l'activitat humana que es desenvolupa al port, un espai per a la cultura i l'oci que posa en escena el llegat cultural de la nostra gent de mar, i fa de l'oferta cultural de Palamós una proposta única i diferent.

Aquí es va arribar després de donar un pas decisiu: municipalitzar l'antic Museu Cau de la Costa Brava, un museu creat l'any 1920 per un grup d'aficionats a l'art i la cultura. A partir de la municipalització d'aquest fons el 1989, es va procedir a l'inventari i documentació, i es va redactar el projecte museològic i, posteriorment, el museogràfic, aprovat per l'Ajuntament l'any 1995. Des del punt de vista museològic, es va plantejar un museu que tingués a veure amb la mateixa vida de la població, amb la seva memòria i la seva identitat. La pesca com a activitat

econòmica ha estat relativament important en la història de Palamós.

Arribats en aquest punt, cal dir que es varen establir unes directrius bàsiques que s'ha intentat mantenir com a referents fins al moment i que poden resumir-se en:

1. El Museu no s'esgota en l'àmbit expositiu i es proposa anar més enllà, tot creant i desenvolupant una sèrie d'àmbits d'educació, investigació, documentació, divulgació i, en definitiva, de dinamització cultural.
2. El Museu, tot i dedicar l'exposició al món de la pesca, vol anar més enllà i vol servir de plataforma per treballar altres temes relacionats amb la mar, en totes les seves activitats i problemàtiques, des d'una perspectiva àmplia i multidisciplinària.
3. El Museu havia i ha de vincular-se estretament amb les institucions més rellevants de l'àmbit de la cultura, la recerca i l'educació per aconseguir millor els seus objectius. Amb aquesta finalitat, i des del primer moment, el Museu va establir convenis de col·laboració amb la Universitat de Girona,

amb el Museu Marítim de Barcelona, amb el Centre de Promoció de la Cultura Tradicional i Popular Catalana, amb la Direcció General de Pesca i Afers Marítics, etcètera.

4. El Museu ha d'estar estretament vinculat a la realitat del propi sector pesquer del territori, amb el qual comparteix interessos i espai físic. El Museu havia de néixer amb el sector sentint-lo com a propi i no només des del punt de vista de la memòria històrica o de la identitat, sinó com un instrument més al seu servei per tal de desenvolupar millor els seus projectes i fer-los arribar a la resta de la societat.

En aquest sentit, es van institucionalitzar diverses activitats relacionades amb la recuperació de la memòria col·lectiva, com són les «Converses de taverna»; la divulgació de coneixement en l'àmbit educatiu, a través del programa pedagògic «Viu la mar», adreçat a tots els nivells escolars; treballs d'investigació dins els programes de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya, així com activitats relacionades amb la promoció del sector pesquer (edició de llibres, exposicions temporals, conferències...) i activitats específiques de suport científic al sector pesquer (Jornades de pesca i ciència).

L'exposició permanent

L'orientació, les claus i els continguts de l'exposició permanent van ser el resultat del treball conjunt entre l'equip humà del Museu, l'antropòleg i professor de la Universitat de Girona Joan Lluís Alegret, i l'arquitecte i museògraf Dani Freixes. El disseny i direcció del projecte museogrà-

fic va anar a càrrec de l'arquitecte i interiorista Dani Freixes - Diversos Arquitectes.

Cíclicament s'obren les portes d'entrada al Pròleg, primer espai del recorregut del Museu. És un muntatge audiovisual i escenogràfic que ens mostra el present de la pesca i que es proposa posar de relleu la importància del peix en l'economia, en la nostra alimentació i en la nostra cultura. El visitant es troba que, darrere un plat de peix, hi ha tota una tècnica, uns coneixements, unes habilitats, unes organitzacions, un esforç i una llarga història per compartir. A través d'aquesta complicitat, la veu reflexionarà sobre tots els factors que intervenen en els canvis econòmics, culturals i mediambientals del món de la pesca per tal de provocar una actitud responsable respecte aquests temes que ajudi a entendre, conservar i protegir la pesca com un bé cultural.

Quan acaba la projecció, el públic comença el recorregut pel segon bloc de l'exposició, de recorregut lliure pel que fa al temps, que es distribueix a partir dels següents àmbits que interroguen al visitant amb preguntes:

Què es pesca; On i des d'on es pesca; Qui és qui en el món pesquer; Com es pescava i com es pesca.

Un darrer bloc que funciona com a Epíleg vol provocar la reflexió del visitant al voltant del futur del sector. És el final del recorregut museogràfic, és una última reflexió que vol obtenir la complicitat del visitant. Cal comptar amb tothom per ajudar a fer de la pesca un bé cultural i també per defensar el patrimoni natural i social que avui en dia representa la pesca al nostre territori.

Més enllà de l'exposició permanent, el Museu de la Pesca té, a més a més, un conjunt de serveis i productes relacionats amb el món de la mar i de la pesca. Així ubicat i concebut, el Museu de la Pesca es converteix en un pol dinàmic per a visites guiades, orientades a escolars, famílies, gent gran, grups i empreses. També proposa tallers per a escolars i públics familiars; itineraris pel port pesquer, per les cales i les platges del litoral i rutes marítimes amb una embarcació tradicional. L'obertura del nou equipament Espai del Peix ens obre un nou horitzó en què el peix i la seva cuina és el protagonista.

✿ **Miquel Martí Llambrich.** Director del Museu de la Pesca

Museu de la Pesca

Edifici del Tinglado. Port de Palamós
Moll pesquer, s/n
17230 Palamós
Tel.: 972 600 424
Fax: 972 316 686
museudelapesca@palamos.cat
www.museudelapesca.org

Pep Botey, MdP

Alzina: així es navegava a Mallorca fa cent anys

La puresa en les línies de navegació a vela traçades pels darrers mestres d'aixa mallorquins té la seva millor representació en l'*Alzina*, un llaüt construït fa dos terços de segle i recentment restaurat que, amb el seu aparell llatí, solca de nou les aigües balears per al gaudi dels qui el contemplen o hi naveguen.

PER JAUME ROSSELLÓ

En el moment de posar els peus sobre la coberta d'un vaixell com l'*Alzina* ens traslladam gairebé cent anys enrere, quan la construcció dels bastiments com el que ens ocupa era totalment artesanal, tant pel que fa a les tècniques com als materials i eines emprats. Navegar amb aquest llaüt de 42 pams d'eslora (8,45 metres, aproximadament) representa, com diem, un autèntic viatge en el temps. Seria, concretament, l'any 1945 quan els gabellins Joan i Bartomeu Alzina Amorós, de malnom Putxos, feren l'encàrrec de construir aquesta barca al mestre d'aixa Miquel Rosselló, *Pollenci*, que la va construir al seu taller de cala Ratjada, localitat marinera del llevant mallorquí. La família de pescadors dedicà la barca a la seva tasca, la pesca artesanal, alternant l'ús de xarxes, nanses i palanques, segons l'època de l'any.

Testimoni viu d'aquella època

Precisament un dels primers mariners que es van enrolar a l'*Alzina*, Josep Pastor Flaquer, *mestre Pep es General*, ens

conta algunes de les seves vivències i records d'aquells anys, a més d'alguns detalls interessants pel que fa a la navegació amb aquesta barca: «L'*Alzina* arborava un pal mestre, un trinquet i una mitjana. En rumb oberts i sempre que el vent acompanyés, navegàvem amb els tres aparells a l'hora. L'eixàrcia era molt senzilla: el pal major portava una trossa i les estrelleres. No el descollàrem mai, però a la resta de l'arboradura sí. Ho desmuntàvem tot i deixàvem el botafora, els pals i les antenes per damunt coberta perquè no portàvem forques».

Mestre Pep va acompanyar els germans Alzina i el seu pare, Bartomeu Alzina Puig, durant quatre o cinc temporades a la pesca de la llagosta. Partien de cala Ratjada els diumenges per arribar a Algaiarens,

al nord de Menorca, abans que no es fes de nit. Allà se passaven la setmana fent la seva feina. Per passar les nits feien fons a la propera cala de Ses Fontanelles, i dormien a bord o a la platja. La dieta gairebé diària d'aquests homes: arròs, peix i, de tant en tant, alguna de les llagostes que el mateix Pep no havia pogut vendre a Ciutadella, on anava a diari a despatxar les captures amb una bicicleta que el patró havia llogat a aquest efecte. A mitjan matí del dissabte, després de tres o quatre hores de navegació, si el temps acompanyava, arribaven a cala Ratjada, on «després de repartir les parts, cadascú partia cap a ca seva amb el jornal —ens continua narrant Mestre Pep—, però el diumenge a migdia ja havíem de començar a estibar tot el que necessitàvem per passar la setmana i arribar així a Menorca abans que no es fes fosc».

L'*Alzina* a la V Trobada Nàutica del Port d'Alcúdia, navegant a l'orsa llarga.

Primera restauració

Al final de la dècada de 1980, quan l'*Alzina* havia de ser desballestat pel fet d'haver estat ja retirat de la pesca, quatre amics llucmajorers —Lluc Tomàs, Toni Catany, Maties Salvà i Ignasi Barceló— salvaren el bastiment i el compraren per trenta mil pessetes el mateix dia que havia de ser cremat. Entre l'any 1990 i el 1991 procediren a restaurar-lo, convenientment assessorats per alguns mestres d'aixa com són ara els reputats Antoni Munar, d'Es Portitxol, o en Jaume Cifre, de Portocolom. Els treballs foren, bàsicament, el canvi del folre de l'obra viva i la coberta, i la reparació o substitució d'alguns elements danyats.

L'aventura sevillana

Probablement, una de les anècdotes més cridaneres de la vida d'aquesta barca va ser la seva participació en l'Exposició Universal de Sevilla, l'any 1992, presidint el pavelló de les Illes Balears. El més destacable és, però, que la travessia entre Palma i Sevilla es va fer navegant, fet que no deixa de tenir el seu mèrit tenint en compte l'embarcació de la qual parlem. Per a aquell viatge, Vicente García Delgado va dissenyar el pla vèlic de la barca basant-se en un dibuix d'un llaüt mallorquí obra de l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, la vinculació del qual amb l'illa és tan coneguda com intensa. Aquest disseny incloïa major, trinquet, mitjana i floc —en aquests moments, l'*Alzina* només aparella major i floc—. El mateix Vicente així ens ho conta: «La meua col·laboració en el projecte va consistir en el disseny de l'aparell i el velamen dels tres pals que la barca havia arborat des dels seus inicis. Gràcies a un treball de camp realitzat alguns anys abans, fotografies de l'època i el gravat de l'arxiduc, vaig poder dissenyar un pla vèlic adaptat a les formes i dimensions de l'*Alzina*».

En Toni Catany, n'Agustí Salvà, en Miquel Cirera, en Miquel Janer, en Damià Tomàs, en Jaume Martí i n'Antelm Tomàs van ser els responsables del trasllat de l'*Alzina* fins a Sevilla. Antelm Tomàs fou l'encarregat de la navegació: estudi de les condicions meteorològiques, cartes nàutiques necessàries i quatre detalls de caràcter mariner. Ell mateix ens en fa cinc cèntims: «Es va decidir aprofitar les calmes de gener per fer el transport, i la sort va ser que foren puntuals. Tan sols hi va haver estopeig al canal de Mallorca. Les singladures s'establiren d'unes setanta milles, de tal manera que férem una mitjana de deu hores de navegació diàries, que per al mes de gener ja n'hi ha prou. Per començar, al mig del canal de

El resultat és una embarcació pura, amb les línies de navegació a vela típiques dels llaüts mallorquins del principi del segle passat. A coberta no s'ha descuidat ni el mínim detall. Fotografies: Jaume Rosselló.

Mallorca es va formar una mica de mar, que per a un llaüt era prou sobrat. Aquest fet ens va decidir a amollar una mica abans un esbart de coloms missatgers que ens havien estat confiats per uns columbòfils per fer un experiment. Més tard, ja a la vista de Tagomago, la maror ens va espenyar una agulla del timó i perdérem la pala, essent impossible recuperar-la. Armàrem un timó de fortuna amb un rem i arrumbàrem a cala Llenya, on col·locàrem el timó de reserva. L'arribada a Eivissa es va fer sense maldecap».

Llevat d'aquest ensurt, la resta del viatge fou relativament tranquil. La darrera etapa, l'arribada a Sevilla remuntant el Guadalquivir, «era per a mi la més interessant —continua contant Antelm—: des de la badia de Cadis fins a Sanlúcar de Barrameda i llavors Guadalquivir amunt fins a Sevilla. Com ja he dit, aplegàrem les calmes de gener, i per això Sanlúcar ens rebé amb una boira que no ens deixava veure el nas. El darrer entrebanc el tinguérem a la resclosa perquè el "missus" que hi havia deia que estàvem fora d'horari. Una estona de estira i amolla va fer possible que a la fi poguéssim arribar a Sevilla».

La segona restauració

Després d'aquest viatge, l'*Alzina* va romandre de nou mig abandonat, i la seva

existència tornava a estar en perill quan els membres de l'Associació d'Amics del Museu Marítim de Mallorca es van adonar de la situació i es van preocupar de rescatar-lo. Amb un conveni amb el Departament de Medi Ambient del Consell de Mallorca, es va començar la segona restauració de l'*Alzina* als tallers de l'Escola de Mestres d'Aixa, que depèn d'aquesta institució. Val a dir que la tasca realitzada ha estat, aquest cop, extraordinària. Jaume Cifre, el mestre d'aixa que ja es cuidà de la restauració de la barca de bou *Balear* (vegeu *Argo* núm. 9), n'és el responsable. El resultat és una embarcació pura, amb les línies de navegació a vela típiques dels llaüts mallorquins del principi del segle passat. Pel que fa a l'eixàrcia i cabulleria, cal dir que no se n'ha descuidat ni el mínim detall, gràcies a la tasca de l'artesà nàutic Jaume Amengual, qui se n'encarregà de la confecció. El drap: de cotó, com manen els cànons.

És l'herència directa, aquest bastiment, de la saviesa i el bon saber fer dels antics mestres d'aixa mallorquins. Per tot això, l'*Alzina* fou declarat, l'any 2008, Bé d'Interès Cultural pel Consell de Mallorca. Per tot això, l'*Alzina* s'alça avui com un element emblemàtic del que és el nostre patrimoni marítim.

✿ Jaume Rosselló

FITXA TÈCNICA ALZINA

Tipologia: llaüt mallorquí

Any i lloc de construcció: 1945.
Cala Ratjada, al taller del mestre Miquel Rosselló, Pollenci

Eslera total: 42 pams (8,45 metres)

Mànega de traçat: 2,8 metres

Puntal de construcció: 1 metre

Aparell: vela llatina. Major i floc

Joan Anton Camuñas

Navegant i gestor esportiu

PER JOSEP-ANTON TREPAT

No li agrada gaire que li facin fotos —només ho tolera amb simpatia—, potser perquè durant una colla d'anys ha estat el centre de molts objectius. Les seves responsabilitats al capdavant de la Federació de Vela o de la Secretaria General de l'Esport de la Generalitat l'han dut a presidir actes de tota mena, des de repartiments de premis a inauguracions. Les satisfaccions de dur el timó de totes dues institucions esportives han anat de la mà de moltes hores de feina silenciosa i, sovint, de menys temps destinat a la família, un sacrifici de vegades més gran del que hauria volgut. Se sent, per damunt de tot, un navegant, una persona que s'estima el mar.

Fem un repàs. Heu estat set anys president de la Federació Catalana de Vela i Secretari General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya. A la Federació, set anys de president i, abans, vuit com a vicepresident.

I vaig ser el secretari de la classe Estel, Laser i Hobi Cat. En el càrrec de secretari general de l'esport vaig estar tres anys.

Amb aquest bagatge, us ha de ser fàcil dir-nos de què pateix la nàutica a casa nostra, si és que pateix d'alguna cosa.

Al món, la nàutica és un fenomen en expansió. Cada vegada hi ha més països que s'incorporen a la nàutica i de formes més variades. Però a casa nostra té un problema que jo diria que és bastant greu i complex. Jo diria que és un problema sociològic, bàsicament, un problema d'imatge, fins i tot de concepció de la pràctica esportiva. Moltes vegades s'ha associat la pràctica dels esports nàutics, i en particular de la vela, a classes econòmicament molt potents, i això ha allunyat molta gent de la pràctica d'aquest esport. Fa anys, quan jo era nen,

recordo que els clubs nàutics eren llocs absolutament tancats i restringits als seus socis. I molta gent que vivia en zones de mar i de costa, per a la qual l'esport nàutic hauria estat ben natural, es veien molt poc convidats a fer aquesta activitat. Això encara es nota en l'actitud de molta gent quan compra una embarcació. Als països del nord d'Europa tenir l'embarcació que et puguis permetre i que t'agradi és una cosa natural. No és un objecte d'exhibició ni un objecte de luxe. Aquí, en canvi, l'embarcació encara és considerada un objecte de luxe que dóna imatge d'estatus i de poder adquisitiu, fins i tot per a Hisenda.

Això ho hem sentit a dir tota la vida i no s'ha fet res per canviar-ho. Per què?

Sí que s'està fent. Per exemple, jo recordo que arran dels Jocs Olímpics celebrats a Barcelona es va fer una campanya molt forta per acostar la ciutat de Barcelona al mar. Això va donar com a resultat la creació del Centre Municipal de Vela. Hi havia clubs que ho consideraven competència directa, però era una competència sana. Al Centre, més de deu mil persones s'han iniciat en la vela, i n'hi ha que continuen i d'altres que no. També hi ha una altra història: si comptes les poques hores que navega una embarcació, el cost per hora és altíssim. Per això vam inventar allò de l'«abonament a flota», que volia dir que es pagava pel temps que s'utilitzava. L'impacte econòmic era molt baix. Per molts pocs diners, es podia navegar en una embarcació perfecta, ben mantinguda i amb unes condicions òptimes. Tot això va fer que molta gent s'acostés a la vela.

Tota aquesta gent que passa per aquesta escola, després els perdem.

N'hi ha que sí i n'hi ha que no. Nosaltres calculàvem que si ens quedava un deu per cent dels que hi passaven, ja ens podíem donar per molt satisfets. Jo crec que més o menys aquesta va ser la taxa, o més alta. I això es veu al litoral, perquè és segur que hi ha més vaixells ara que fa vint anys, tot i que encara és una proporció molt baixa.

Aquí tothom reconeix que fa anys que hi ha un malalt, però ningú no hi posa remei. Ens podem permetre tenir al llarg de la costa un seguit de pàrquings d'embarcacions, com són els ports?

Jo crec que no. I molts ports són un pàrquing d'embarcacions en venda. Si passeges pels ports, veuràs que són plens de cartells amb el «es ven». És una cultura de país. Els ports han resultat caríssims per a l'usuari, i això hi ha dificultat molt l'accés. Els ports no són públics, en el sentit que no tenen tarifes públiques que permetin a un usuari disposar d'un

Arxiu JAC

Navegant en l'Estel, al Club Vela Canet, al començament de la dècada de 1980.

«Moltes vegades s'ha associat la pràctica dels esports nàutics, i en particular de la vela, a classes econòmicament molt potents, i això ha allunyat molta gent de la pràctica d'aquest esport.»

amarrament a un preu raonable. Són extensions de negoci. Jo recordo que l'any 1992, quan es van acabar els Jocs de Barcelona i es va obrir la concessió del Port Olímpic, molta gent comprava o deia que comprava amarraments —de fet no es compren perquè és una concessió per un període de temps limitat—, convençuts que feien una bona inversió, i després es revenia una i altra vegada. És el mateix que es va fer amb els «xiringuitos» del port, que van passar per tres o quatre mans abans d'arribar a l'esplotador definitiu, i sempre amb un increment del cost. Molta gent es va picar els dits perquè l'increment esperat no es produïa, i a més el període d'amortització de la concessió anava corrent. Hi ha una mala praxi derivada d'una mala comprensió de la situació a tots els nivells. Una altra cosa és la complexitat administrativa que afecta el sector nàutic. Totes les administracions hi estan afectades, totes! En nàutica, complir i estar al dia de tots els requisits legals és enormement difícil, i caríssim. El despatx de l'embarcació pot sortir per uns preus abusius per a persones que moltes vegades fan un ús ocasional de l'embarcació. Tot això fa que no acabem d'arrencar.

Des del vostre punt de vista, què s'ha fet malament?

Hem fet malament moltes coses. Sempre que s'ha intentat popularitzar l'esport nàutic

ens hem trobat amb resistències: persones que han pensat que tot estava bé com estava i que no calia que hi entrés ningú més, i que si s'hi afegia més gent, ells ja no estarien tan còmodes. Aquesta posició ara és molt minoritària, i la major part de la gent vol una expansió de la nàutica, però no sabem com fer-ho perquè hi ha molta dificultat. Te'n adones quan parles amb qui ocupa llocs claus per poder fer canvis importants. Les administracions, per exemple, encara consideren la vela com un àmbit on poder fer pressions fiscals. Una persona comentava l'altre dia al Comitè del Saló Nàutic que moltes de les persones que van comprar una embarcació l'any passat en aquests moments estan sent sotmeses a inspeccions fiscals fortes. Per què? Doncs perquè l'Estat o l'Administració considera que si aquesta persona s'ha pogut comprar una embarcació, vol dir que té diners i que cal veure si els té tots declarats. És fàcil anar per aquí.

Darrere de la compra d'una embarcació també hi ha hagut molta picaresca, oi?

N'hi ha hagut casos. Però hi ha molta gent que es compra una embarcació i no té un apartament, i és més car un apartament que una embarcació. Segurament no es coneix prou la nàutica, i aleshores es confon tot i tot va al mateix sac. Jo recordo el cas d'una persona que era el comodor d'un club de

Arxiu JAC

Navegant amb el seu fill Joan. A la costa de Menorca, davant el far d'Artrutx, i a Workum (Holanda).

costa i que no tenia ni pis propi. Tenia un pis de lloguer i l'embarcació, en què vivia quan era fora de Barcelona. Durant dos anys va tenir un inspector al darrere, fins que es va convèncer que ell no tenia apartament, ni finques, ni res de res, que tan sols tenia una embarcació d'onze metres per viure-hi, una embarcació que tenia una colla d'anys però que estava ben cuidada, i aquell era el seu apartament.

Segurament des del punt de vista d'Hissenda era una rara avis si ho comparem amb qui té casa a Barcelona, dos cotxes, segona residència... i una embarcació, que, com que la utilitza poc, sembla una batea de musclos, aparcada al port corresponent i amb l'obra viva plena de caragolins.

Aquesta és una mica la imatge que hi ha. Però hi ha altra gent que viuen a la seva embarcació, de manera absolutament senzilla, austera i amb uns ingressos moderats. La persona que realment s'estima el mar i a qui li agrada viure en una embarcació, habitualment no té grans ingressos ni grans apetències. Com he comentat moltes vegades, la gent de mar és enormement austera, gasta poquíssim, no té vicis i, a més, moltes de les coses ja els la dona la natura. Pesquen, surten a mar, prenen el sol, llegeixen...

La vela, sobretot quan hi ha Jocs Olímpics, sempre és —diuen— la «gran esperança», ja que tradicionalment és l'esport que ha obtingut millors resultats.

I quan no n'hi ha, de medalles, tothom et mira. Jo recordo que el 1996 hi va haver medalles, no tantes com el 1992 a Barcelona, però Sydney va representar una davallada, i recordo que quan vam tornar —jo ja era secretari general de l'Esport— tothom m'escribava com si tingués la culpa dels resultats, i ens preguntaven què havíem fet els de la vela, fins i tot des del Govern. Hi havia gent que havia guanyat campionats del món, que havia fet un esforç enorme i no se'ls valorava; com si fos d'allò més natural, i no aconseguir una medalla era una mena de desastre. No és just, però és al que està acostumat el país. Treure una medalla en vela és molt difícil, i cada vegada ho serà més, perquè hi ha més països, i més gent.

Coneixent com coneixeu la idiosincràsia dels clubs, diríeu que actualment fan de portes d'accés a la nàutica?

No en tinc una imatge directa, perquè fa uns anys que no sóc a la junta de la Federació, i actualment les meves visites als clubs són com a usuari. Ara bé, jo diria que els clubs han fet un gran canvi, que tenen ganes i voluntat de donar facilitats i promoure l'esport nàutic, sobretot pel que fa a la vela. Per exemple, al Reial Club Nàutic, que és un dels clubs importants de Barcelona, hi ha molts regatistes que són socis però no paguen quota: estan totalment subvencionats pel club perquè puguin fer activitat esportiva. I això passa en molts clubs, que es dona facilitats a qui vol parti-

«La persona que realment s'estima el mar i a qui li agrada viure en una embarcació, habitualment no té grans ingressos ni grans apetències. La gent de mar és enormement austera, gasta poquíssim, no té vicis i, a més, moltes de les coses ja els la dona la natura.»

cipar en regates. Ara bé, si algú diu que vol tenir la seva embarcació aquí i seure a la terrassa, li diran que això s'ha de pagar. Però pel que fa a la pràctica esportiva, el que he vist al llarg dels anys és que els clubs la promouen, perquè per al club és un estímul tenir bons regatistes.

També dependrà de si el club té embarcacions pròpies per als socis o no en té. Creieu que hauria de ser obligatori que els clubs tinguessin embarcacions pròpies de lloguer, a disposició dels socis?

Si n'hi tenen, perfecte, però si no és així però hi arribes amb la teva embarcació i permeten que la hi tinguis gratuïtament i, a més, gaudeixes dels serveis que dona el club i tens ajuda de tècnics si cal... Aquest club té embarcacions per a l'escola de vela. En el moment que deixes l'escola, has de buscar-te la vida.

I llavors és quan es tanca la porta

Aquí és on hi ha més dificultats, sí. El que passa és que hi ha embarcacions, fins i tot de creuer, que repartit el preu entre els quatre o cinc tripulants i comprades amb rènting, surten molt bé de preu. Parlo d'embarcacions tipus First.

Aquesta és una història que tampoc no va funcionar

Ho vaig intentar, sí. Em vaig trobar, l'últim any meu a la Federació, l'any 1999, amb una oferta de Beneteau de Firts Class 8. Havia convençut les federacions autonòmiques i clubs per comprar-ne algunes, per tal de crear flotes potents, però Beneteau va deixar de promocionar el Firts Class 8 i va entrar el Beneteau 25, que ara és el Platoo com si diguéssim, i no es va poder concretar l'operació.

cions per poder competir en les regates classificatòries per a uns jocs olímpics. Això va passar quan el Tornado, per exemple, va deixar de ser olímpic. S'hauria de ser molt més prudent.

El tema de la competitivitat diríeu que ha matat el fet de navegar i ha fet que hi hagi menys gent amb ganes de competir?

Un exemple ben clar de tot plegat és el Laser. Recordo el Laser quan no era una embarcació olímpica, hi havia unes flotes fantàstiques. En tenien molts clubs de Catalunya. Molta gent, quan marxava de vacances, posaven el Laser a la baca del cotxe per navegar. Era una embarcació que tenia un preu raonable. Però tan bon punt passa a ser olímpica, es dispara de preu. I això n'impedeix la compra a moltes persones; és un fre.

Inici del Centre Municipal de Vela, al Port Olímpic de Barcelona. D'esquerra a dreta: Albert Batlle, regidor d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona; Joan Clos, alcalde de Barcelona; Joan Antoni Samaranch, president del Comitè Olímpic Internacional; Joan Anton Camuñas, president de la FCV, i Fidel Sust, secretari general de l'Esport.

Any 2007, a València, durant la celebració de la Copa Amèrica.

Quan s'ha intentat crear una flota molt potent, adoptant un monotipus arreu de l'Estat, no ha quallat; només al Port Olímpic, on hi havia una flota prou gran.

Aquest va ser l'esforç que va fer la gent que volia navegar en Firts i se'ls va donar tot el suport possible per tal que poguessin fer-ho, però la drassana ha substituït aquesta embarcació i s'ha evolucionat cap a un altre tipus. Les polítiques de les drassanes i les esportives a vegades dificulten les coses. Quan, per exemple, la Federació Internacional canvia les classes olímpiques, es pot carregar la feina de vint anys d'una federació o d'un club, ja que obliga a canviar les flotes, i orienta les prioritats cap a una altra embarcació, i de vegades les mateixes drassanes no poden atendre prou bé tota la demanda. De la seva banda, la federació ha de córrer a preparar tripula-

Pel que fa al creuer, amb el qual la gent sortia a les regates amb el seu vaixell, també ha passat alguna cosa semblant. Si no dus unes veles de competició, ja ni es plantegen prendre-hi part.

Sí, perquè has d'anar a una regata molt de costellada o molt d'amics i tens molt poques possibilitats de competir. És bo que hi hagi la Fórmula 1 del mar, però també hi ha d'haver altres tipus de fórmules, sobretot de promoció. Hi ha d'haver la possibilitat que una persona o una família pugui sortir a fer una regata amb la mateixa embarcació que surt a passejar. Jo sempre he pensat que la regata és un element de la cultura d'un país. I això teòricament s'ha de diferenciar d'altres esports. La regata no és simplement una cursa a l'aigua; és alguna cosa més: una vivència, una experiència. És un contacte amb el mar, és gaudir del vent, de l'em-

barcació; sentir l'aigua sota la quilla de la teva embarcació. Això és el que per mi és una regata. I si a més la guanyes, doncs molt bé. Però això moltes vegades es perd en el moment en què la regata passa a ser només un element de competició absoluta on el més important és guanyar-la. Quan transformem el mar en un circuit com el de Montmeló, alguna cosa ens hem deixat pel camí.

Segur que l'educació hi juga un paper important

Hi ha molts nens que no han estat educats correctament en la vela i se'ls ha fet regatistes abans que navegants. Abans de formar un regatista hem de formar un navegant. Ha de respectar el mar, l'embarcació, que valori aquest conjunt de coses i que després sigui un magnífic regatista. Estic convençut que qui abandona no és un bon navegant. És un regatista que l'han posat aquí com el podien haver posat dalt d'una moto, o sobre uns esquís. Si aquesta persona no sent la muntanya, no sent què és el descens per una pista, i si només té al cap guanyar, córrer més que l'altre, no és un esquiador; és un corredor. Un navegant l'embarcació del qual no és la més ràpida, la que més corre i que el dia que queda segon es queda fotudíssim i ho vol deixar, no ha gaudit de la regata... No és un navegant, és un corredor.

Segur que coneixeu alguna família que ha col·locat un dels seus fills dalt d'un Optimist, i que potser l'han canviat cada any perquè sigui competitiu... Perquè a casa no es va guanyar res fent regates...

I el nen ha de guanyar per força! Però d'altra banda hi ha famílies extraordinàries i nens que des de molt petits, quan tenien dos anys, sortien amb el creuer amb els seus pares i estaven tot el dia a l'aigua, saltant, pujant... Gaudien del mar. D'aquests nens,

n'hi haurà de regatistes i d'altres que no, però segur que seran navegants. Són persones que estimen la mar, i això comença per l'embarcació mateixa. Hi ha nens i adults per als qui tenir cura de la seva embarcació és part de l'activitat, i molts altres mai no l'han cuidada. La duen a revisar, a no sé què, però mai no han sabut masillar, pintar, rascar, netejar, polir... Quan visites Holanda, Dinamarca o Suècia i veus els nens que estan amb el seu Optimist, polint, rasant o cosint la vela... aquella és la seva embarcació; és una prolongació d'ells mateixos. Hi va haver un moment que tenir un Optimist a la platja era com un pecat mortal, perquè hi havia sorra, i aleshores van anar als ports, perquè no es rasqués... Si un nen no és capaç d'arrossegar la seva embarcació per la platja..., malament. Ara potser seré una mica derrotista, però el que sí estem perdent és l'ensenyament de tot això. Si no som molt curosos amb la formació dels formadors, aquí també podem perdre pistonada.

I això potser és degut al fet que qui està fent ara de formador no ha tingut una bona formació prèvia. Si tenia molt la mentalitat de competir, això és el que està transmetent.

Una de les coses importants que ha de fer l'Escola Catalana de Vela o l'escola allà on sigui és que els formadors tinguin aquests principis. L'altre dia, per exemple, un gran esportista sortia per televisió descalç en una embarcació; una persona extraordinària i gran navegant, però anava descalç. Sempre he pensat que el primer dia que pugen a una embarcació has de dir als nens que no poden anar descalços, perquè s'hi deixaran un dit. Si ets un gran regatista i aquell nen et veu, pensa que si tu ho fas, està bé fer-ho. És com si veus el Fernando Alonso pel carrer conduint sense el cinturó de seguretat. Crec que els regatistes i els navegants han de ser models vivents, perquè al capdavant, com a persones, imitem les nostres icones.

Vau descobrir la nàutica el dia de la Primera Comunió quan us van posar el vestit de mariner?

No. Jo vaig descobrir la vela quan tenia 22 anys. Estava fent els quatre mesos de milícies a Gijón. Allà hi havia un club nàutic i tenia possibilitat d'anar-hi. Ells tenien una flota d'Snipes. El primer contacte va ser

«Hi ha molts nens que no han estat educats correctament en la vela i se'ls ha fet regatistes abans que navegants. Han de respectar el mar, l'embarcació, que valorin aquest conjunt de coses i que després sigui un magnífic regatista.»

anar de tripulant en un Snipe. És una embarcació duríssima i una gran escola de navegar, i per a aquell mar era excel·lent. Em vaig enamorar de la vela. En tornar cap aquí vaig anar al 420, perquè l'Snipe s'acabava.

I amb el 420 on vau començar?

A Canet de Mar, al club de platja. Eren embarcacions de fusta, es reparaven, es polien...

I a contar «les tres maries» per tal de sortir bé de platja?

Exacte. I tant! A mi m'encantava tornar a la platja i fer l'última planejada amb el vent de garbí, que t'agafa per l'aleta de babord, i aleshores entrar damunt l'onada. Fèiem competició per veure qui deixava l'embarcació més amunt de la sorra. Era fantàstic. Havies de treure l'orsa i el timó en el moment oportú per no trencar res o quedar-te aturat... Aquest càlcul era una de les aventures de la jornada. Érem molts, potser trenta o quaranta embarcacions. Això era als anys setanta, que és quan es crea aquest club amb aquesta flota. Llavors hi havia dues flotes importants, una era la de Canet, i l'altra la de Cabrera. Després ho vaig deixar, i cap als anys vuitanta vaig començar amb una embarcació de la classe Estel, que era una mena de Laser barat. Era una embarcació feta aquí per l'empresa Roga.

Hi havia flota?

A Andalusia, a Sevilla, el club nàutic tenia una flota molt nombrosa i grans navegants, i a Cadis també. A Catalunya n'hi havia a Canet, on vam crear una flota d'unes quaranta embarcacions, el club Bétulo de Badalona... Al campionat d'Espanya potser érem setanta o vuitanta embarcacions. Era molt agradable. Era una embarcació barata, que no tenia cap complicació, que podies aparellar en dos minuts i sortir de platja. No tenies cap problema.

I de l'Estel vau passar a una altra classe?

No. Després vaig fer una mica de creuer, però poc. La navegació en creuer ha estat de plaer i no pas de competició. Ara fa anys que no tinc un creuer. El que faig és llogar-lo quan vull i on vull, i navego.

Diuen que és una bona pensada

És la més econòmica, encara que sembli la més cara. El que passa és que no és teva, i moltes de les coses que podries fer-hi, no les fas, com cuidar-la, estimar-la... No tens aquesta relació amb l'embarcació. Amb una de lloguer tan sols la tens els quinze dies que l'has llogada, però és una relació molt diferent.

I un dia decidiu canviar viure els temporals al mar per viure'ls en un despatx apuntant-vos a la Federació Catalana de Vela

Això són coses que no les penses quan et passen. Les fas i, després, quan mires enrere, et dius: «on m'he ficat!». Jo, per exemple, i això és cert, vaig començar la vida federativa perquè em van demanar que em fes càrrec de la secretaria de la classe. Jo era el més gran, tenia trenta anys. Deien que necessitaven un «tipus seriós» i que la classe havia de buscar el reconeixement de la Federació Espanyola, el de les federacions territorials... I van dir: el Camuñas. I ja està. Va anar bé. Vaig intentar que la classe fos reconeguda per la Federació Catalana, amb la qual cosa vaig haver de convèncer en Josep Maria Roig, que llavors era

Acte a l'Estadi Olímpic, poc abans de marxar els regatistes que participarien en els JJ.OO. de Sydney.
D'esquerra a dreta: Neus Garriga, Sandra Azón, Joan Anton Camuñas, Segimon Obradors (FCV), Josep Maria Van der Ploeg i Natàlia Via Dufresne.

el president, que es tractava d'una classe fantàstica i que teníem flota. I quan hi havia la Setmana Catalana de Vela ens deia que hi haviem d'anar. «Quantes embarcacions vols?» —li deia, «Com a mínim vint» —em responia. Nosaltres n'hi dúiem cinquanta.

Aquesta va ser la vostra entrada a la Federació

Com a secretari de classe, sí, però jo sempre pensava que hi seria una temporadeta i que ja hi entraria un altre. No era el meu objectiu quedar-m'hi. I la meua sorpresa va ser que al cap de tres anys de ser secretari de classe, en Josep Maria em demana que sigui vicepresident de la federació. Jo no ho entenien. Per què jo? La veritat és que tampoc no vaig trobar arguments per negar-m'hi, i vaig fer dos mandats amb ell com a vicepresident, i els recordo com una època fantàstica. Jo em deia que mai no seria el president.

Però arriba un dia que se us proposa ser-ho

En acabar els Jocs Olímpics de Barcelona, l'any 1992, en Josep Maria duia vint-i-un anys com a president de la Federació Catalana i em va dir que ja no podia més, que havia de deixar-ho, i em va demanar que fos jo qui agafés el timó. I jo vaig tremolar. Allò interferia en la feina, en la vida familiar, i a mi m'agrada navegar i no pas el despatx. Però tampoc vaig veure cap altra sortida. Em vaig dir que ho parlaria amb la meua dona, amb el convenciment que em diria que no, i tema solucionat. En vam parlar, i al final vaig proposar fer un mandat, i al final en van ser dos. Va ser una època fantàstica en què vaig pensar com un animal, i també em va interferir en coses de la meua vida.

El tema familiar va ser dur

Hi ha una cosa que per mi ha estat molt dura. El meu fill no navega, i no navega perquè segurament jo he estat president d'una federació i perquè he estat president d'un club. Jo el duia al club quan era un nen i li deia que sortiríem a navegar. Jo li deia que vingués, i ell encantat. Però quan entrava per la porta del club... que si les dutxes no funcionen, que si un soci ha fet un desgavell... Arribar fins a l'embarcació era una cursa d'obstacles, i el meu fill em deia que això de «navegar» era molt avorrit. Segur que al final això li va influir bastant, i em dol moltíssim.

Vau assumir la presidència després dels jocs de Barcelona

A mi em va tocar posar en marxa el Centre Municipal de Vela, en què la direcció la volia l'ajuntament. Nosaltres, des de la Federació, només havíem de gestionar els monitors, però durant dos anys vam estar bata-

Liurament de premis de la Barcelona Sailing Week, celebrada al Port Olímpic de Barcelona, l'any 1994.

llant per assumir-ne la gestió completa, fins que ho vam aconseguir. Va ser força dur i vam patir, perquè el Port Olímpic havia d'haver estat un port per a navegants i es va transformar en un restaurant. Hi havia 50.000 metres quadrats de terrassa que havien de ser per a embarcacions i que han acabat sent per a bars i restaurants. Per tant, és un port que es va malmetre, potser per pressió econòmica. Això no ho discutiré mai, però la part de servei a la ciutat es va limitar al Centre Municipal de Vela. Després es va treballar en el Port Fórum...

Però això està aturat, no?

Ja en parlarem després. El Port Olímpic va ser una llàstima perquè l'esforç de la Federació i la crida que vam fer a les administracions es proposava tenir un port a la ciutat que permetés navegar fàcilment, que fos el retorn de la ciutat de Barcelona a la seva cultura marítima i a l'esport de la nàutica. I ens vam trobar no diré que amb un engany, però sí amb una política migrada per part de l'ajuntament envers l'esport de la vela. Hi havia el projecte del Centre Internacional de Vela, el Centre d'Alt Rendiment, que és el que ara s'ha fet al port del Besòs. Teòricament nosaltres havíem projectat i parlat amb l'ajuntament per fer-lo on hi ha l'anomenada «caixa negra», al carrer de la Marina, a continuació dels hotels i de la Torre Mapfre. Sota aquella explanada hi ha uns hangars en què hi ha, d'una banda, port, i de l'altra platja. És aquí on havia d'haver anat el Centre Internacional de Vela de Barcelona, el Centre d'Alt Rendiment. I això avui en dia encara està... No ens van deixar fer-ho.

Això és el que es vol posar ara en el Port Fórum, oi?

Està fet i acabat. És un tema que el du el president actual. Hi ha un tema econòmic que es veu que és important. Però el centre és preciós. Està molt bé. Però això havia d'haver estat al Port Olímpic, i el nom de Port Olímpic té moltes connotacions. Aquí

«La regata no és simplement una cursa a l'aigua; és alguna cosa més: una vivència, una experiència. És un contacte amb el mar, és gaudir del vent, de l'embarcació; sentir l'aigua sota la quilla de la teua embarcació.»

es van fer els Jocs i jo sempre insistia a dir en aquella època que l'únic esport de l'Olimpiada que no es podia tornar a repetir al cap de cinc anys d'haver-se celebrat era la vela. Tota la resta dels esports encara conservaven les seves instal·lacions, però el Port Olímpic ja no podia acollir unes regates, perquè la zona d'avarada d'embarcacions es va transformar en un pàrquing. Ara no es podria fer un campionat d'Espanya o d'Europa, i tampoc una Setmana Internacional de Vela. S'ha fet un port turístic, però un port turístic de terra.

Qui va posar els diners volia treure algun benefici

Qui va posar els diners va ser l'Administració. Va ser després que es va donar en concessió. El port no va costar ni un euro a la ciutat; es va finançar... Quan es va fer aquest port hi havia unes obres d'enginyeria civil, els col·lectors de Barcelona, que ja estaven previstos pel Ministeri. Només restava fer el tancament i em sembla que els diners per fer-lo van sortir de les obres del cinturó del litoral. D'aquí va sortir tant la Vila com la part de port. A l'Administració no li va costar pràcticament res. Després es va donar la concessió per als amarraments i els panyols, i la companyia que la va agafar, POBASA, sí que té uns costos i ha de buscar un rendiment. És evident. Això sí.

Arxiu JAC

Més de 200 Optimist en un campus de vela a Qingdao (Xina).

Després d'aquest temps a la Federació, us truquen i... cap a la plaça Sant Jaume!

En Josep Lluís Vilaseca, que era el secretari general de l'esport, també feia molts anys que ho feia... Jo en aquells moments compadía el pobre senyor Vilaseca! «No té dissabtes, no té diumenges, no pot fer vida de família, no pot practicar la seva activitat esportiva... Ha de ser a tot arreu. No és un esport, són cinquanta i escaig esports!». I quan jo feia aquestes cabòries, em demanen que m'hi impliqui. L'any anterior ens havien donat un premi com a federació millor gestionada a Catalunya, i això i algunes altres coses que van situar la federació molt amunt, com la gestió del Centre Municipal de Vela, amb un creixement de llicències espectacular, suposo que va contribuir a una certa bona imatge.

No té res a veure amb estar ben «relacionat»? O simplement estàveu al lloc adequat en el moment adequat?

No. L'únic factor era la connexió a la vela, no pas qüestions personals. Les meves connexions del moment tenien a veure amb el càrrec de president de la Federació Catalana de Vela. I jo vaig intentar situar la vela en el nivell màxim que vaig poder, perquè creia que això ajudava que el nostre esport fos conegut.

Que la Direcció General de l'Esport recaigui en l'esport de la vela potser és una mica insòlit, atès com està la vela. Altres esports més populars —per dir-ho així— potser ho tenien més fàcil

Segur. És un càrrec polític i administratiu. Però m'ho van demanar i m'ho vaig estar pensant molt durant dos o tres mesos, perquè em costava molt deixar la federació. Tenia projectes que volia tirar endavant...

Què va perdre la Federació amb aquest canvi en què vostè deixava el càrrec?

Acabar el mandat amb el Centre Internacional de Vela. Vaig treballar molt aquest tema amb la Direcció General de Ports per tal d'assegurar que al Besòs no ens tornés a passar el que havia passat al Port Olímpic, assegurant que la concessió, es fes a qui es fes, reservés els metres necessaris per poder fer l'Escola de Vela i un Centre Internacional de Vela. Vaig dir als membres de la junta que acceptaria la Secretaria General de l'Esport si ells es comprometien a continuar tirant endavant el projecte. I recordo que els dos vicepresidents van estar disposats i contents de continuar endavant.

Com a Secretari General encara teníeu més força per aconseguir el Centre Internacional de Vela

Més força directa no, però indirecta potser sí. Directa no, perquè no era competència meua, sinó de la Conselleria de Política Territorial que era de qui depenia el tema de ports. El resultat és que es va fer, afortunadament. En el títol concessional es diu explícitament que la Federació Catalana de Vela disposarà d'un nombre determinat de metres, que són exactament els que hi ha ara en concessió, i amb una finalitat molt determinada. I el concessionari això no s'ho pot saltar. Per molta pressió econòmica que hi hagi o interessos, això s'ha de respectar. Al Port Olímpic no ho teníem lligat així; era un pacte. No figurava en el títol concessional. Les pressions van anar disminuint els metres i va quedar el que va quedar.

Per tant, al Port Fórum el tema està assegurat

Sí. Aquesta és l'expressió. Durant els anys que durí la concessió hi ha d'haver aquests metres per a la Federació. I s'han respec-

tat. Ni un metre més ni un de menys. Quan ho decidíem jo pensava: bé, que es destinin els metres que siguin necessaris, però vam fer bé d'especificar els metres. Jo n'estic molt agraït al director, que en aquells moments era l'Enric Ticó, perquè va ser la persona que ens va donar el pla signat. I gràcies a això hi ha el centre, que pot tenir les dificultats que sigui, però està bé, i funcionarà bé. Tinc el convenciment que serà un punt de referència per a moltes coses relacionades amb la vela.

Com dèiem, vau passar de navegar en una sola federació a fer-ho en més de cinquanta

Una flota, sí. Jo pensava que tan sols era això, federacions. I amb això ja em veia amb cor. El meu predecessor en el càrrec, en Pere Sust, em va dir que no pensés que tan sols tractaria amb federacions. Em va dir: «Saps quants alcaldes hi ha a Catalunya? Doncs els tindràs tots trucant a la porta». I, efectivament, el que més veia era alcaldes, perquè molts dels equipaments esportius són municipals i són importantíssims per a un municipi. I era l'època en què es va fer una convocatòria de subvencions per a equipaments esportius.

Per a la Federació de Vela, que fóssiu el secretari de l'esport, havia d'anar bé

Sí i no. Tothom sabia que jo venia del món de la vela, i això vulguis o no genera una imatge. Però d'altra banda has de ser molt més curós de no generar cap tipus de tracte de favor a l'esport del qual vens. I jo potser sóc massa curós. Vaig ajudar-los tant com vaig poder.

Hi ha hagut poca gent que hagi introduït l'esport de la vela a l'escola, oi?

Això va ser una de les coses que vam iniciar els anys noranta amb el crèdit variable de

Aquí es van fer els Jocs i jo sempre insistia a dir que l'únic esport de l'Olimpiada que no es podia tornar a repetir al cap de cinc anys d'haver-se celebrat era la vela. El Port Olímpic ja no podia acollir unes regates, perquè la zona d'avarada d'embarcacions es va transformar en un pàrquing.

vela. Vam començar, i continuem, amb l'IES Icària aprofitant l'avinentsa del Centre Municipal. Hi ha més dificultats en escoles o instituts que estan allunyats del mar, però em consta que s'ha continuat en moltes poblacions. Això ho estic intentant fer a la Xina.

Com ho feu?

Amb els infants de Quingdao, una ciutat de vuit milions d'habitants... És com tot Catalunya! Si aconseguim que hi participés un deu per cent... El que passa és que allà les famílies xineses tan sols tenen un fill i les famílies hi dipositen totes les esperances. I el que volen és matemàtiques, física, enginyeria... I l'esport no els agrada. Diuen que és molt important que hi hagi bons esportistes, però no ho volen per al seu fill. Quan he plantejat a l'ajuntament de Xindao fer vela a classe, m'han dit que ha de ser el cap de setmana. No es pot fer d'una altra manera.

I com els penseu convèncer?

No ho sé. Encara hi estic pensant. Vull dur allà doctors en física i en matemàtiques, que són navegants i que els poden fer veure que fer vela no vol dir no ser un bon estudiant. Moltes vegades són millors estudiants els qui naveguen que els qui no ho fan.

Quin és el pitjor temporal als despatxs que recordeu

A la Federació? No n'hi va haver. Ho recordo com una etapa fantàstica. Vaig tenir la sort de seguir esportistes des dels seus inicis,

D'esquerra a dreta: signant en el llibre d'honor del Museu Olímpic de Quingdao. Amb Zhai Aiming, alcaldessa de Quingdao durant els JJ.OO. de 2008, i ara última responsable del desenvolupament de la vela a Quingdao. Xerrant amb l'alcalde de Quingdao a l'International Sailing Week d'aquella ciutat.

fins i tot amb el seu pas al creuer. Hi ha gent que continuen sent grans amics meus, gent ben preparada. L'Anna Corbella, per exemple, que ara ha fet la volta al món, jo la conec potser des que tenia set o vuit anys quan navegava en Optimist. El grup de noies de 420... Eren gent enormement generosa, eren navegants abans que regatistes. Malgrat les dificultats, han continuat navegant.

I a la Secretaria General?

És una altra història; res a veure. És administració pura i dura i no pots moure't amb la tranquil·litat amb què ho fas a la Federació. Sempre tenies la sensació que havies de nadar i guardar la roba, mentre que a la Federació podies anar a pit descobert. En el món de la política no hi pots anar. Però, dit això, va ser una experiència fantàstica perquè coneixes tots els esports i tenies una visió de totes les etapes a partir de l'esport escolar. També veus l'esport com a eina d'inserció social. Hi ha moltes coses que no sospites i que des d'allà pots conèixer. Als barris marginals de Barcelona es feia una gran feina amb l'esport.

Ara sembla que en el món del creuer estiguin revifant o ressuscitant les embarcacions clàssiques

Si. És el que també es va fer als anys noranta amb el desig de recuperar la vela llatina. Hi va haver moltes iniciatives, el Consorci el Far amb el tema dels oficis, o recuperant patrimoni marítim, copiant o fent com altres països, creació de flotes de vela llatina, trobades... És retrobar una mica les essències de la navegació. Per mi està molt bé. És recuperar patrimoni, és recuperar cultura, revifar el sentiment de la navegació, més que el de la competició pura i dura. Que una part dels navegants es dediquin a això és bo.

El vostre fill, en Joan, ara que ja sou fora de la primera línia de la gestió esportiva, finalment ha agafat alguna embarcació?

Ara no. Fa altres esports, però espero que algun dia ho faci. Espero que algun dia li piqui el cuc. Encara tinc expectatives. Jo no

he volgut mai forçar-lo. Hauria estat molt agradable navegar amb ell.

Quin paper juga el mar a la vostra vida?

És important. Quan no tinc el mar a la vora ho noto. Per a mi hi ha una cosa que ho resumeix tot: quan ets a terra, pots estar envoltat de problemes i dificultats, pensant en els cinquanta mil temes que has de resoldre abans d'arribar a casa, però quan agafes una embarcació i vas una mica endins, ja no hi ha cap problema. Això és el que et dona el mar. Allà ets només tu, i no les circumstàncies de quan ets a terra. Al mar ets tan gran o tan petit com tu ho siguis, i res més. I tot depèn de tu i només de tu. Tu ets fort i el mar és fort. Aquest sentiment per mi és dels més importants que he tingut al mar. I de les coses que més m'han ajudat. El mar m'ha donat fortalesa mental. ☀

Joan Anton Camuñas Feijoo

Barcelona, 1942

Llicenciat en ciències empresarials i màster en direcció d'empreses per ESADE. Llicenciat en Psicologia per la Universitat de Barcelona i doctor en Dret per la Universitat de Montpeller (França). Des de 1985 és professor associat de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials de la Universitat Autònoma de Barcelona.

En l'actualitat és president de CRS Sport & Culture, empresa de consultoria i de gestió, enfocada als sectors de l'esport, el turisme i la cultura, i molt centrada en la República Popular Xina.

Forma part del Comitè Organitzador del Saló Nàutic Internacional de Barcelona des de l'any 1993.

Imatge cedida per la família Matons

PER LAIA ALEIXENDRI GARCIA I NÚRIA FERNÁNDEZ LLOBET

Subhasta del peix a la Llotja de Montgat, juliol de 1975

La subhasta «cantada» de Montgat: documentar la comercialització tradicional del peix

A Montgat es continua fent la subhasta cantada del peix, una tradició que es manté viva i que se celebra de dilluns a divendres, tan bon punt les campanes de l'església marquen la una en punt del migdia

L'origen del poble de Montgat es remunta a mitjan segle XVIII, quan els pescadors, procedents del poble interior de Tiana, i que rendien culte a la Mare de Déu de l'Alegria, començaren a construir les seves cases més a prop del mar, precedint una nova parròquia i la creació del «Pòsit de Pescadors». Hi ha documents que certifiquen que la Confradia de Nostra Senyora de l'Alegria existia ja l'any 1732. Aquesta ha precedit a l'actual Confradia Verge del Carme, la qual engloba tres pobles del Baix Maresme, Montgat, el Masnou i Premià de Mar, on la comunitat pescadora és encara viva.

Aquesta tradició pescaire ininterrompuda és l'objecte de la nostra recerca; en especial una de les seves manifes-

tacions més significatives: la subhasta cantada del peix. A la Llotja del Peix de Montgat es continua subhastant de la forma més tradicional. L'esdeveniment té lloc cada dia, de dilluns a divendres, a la una en punt del migdia. Es tracta d'un veritable ritual que es manté viu en un petit poble veí de la gran ciutat, envoltat de dinàmiques de vida vertiginoses que li són totalment alienes.

El nom popular d'aquesta subhasta és el «Rotllo de Montgat», ja que, anteriorment, quan es venia el peix es feia una rotllana al voltant del pescador i dels co-ves. Ha tingut lloc tradicionalment a la platja o a les places del poble, i des de fa aproximadament quaranta anys a l'actual emplaçament, construït pels mateixos pescadors. Les seves principals característi-

ques són que el peix es ven directament als consumidors mitjançant la subhasta a la baixa, coneguda també com a l'holandeses, i que els pescadors són els encarregats de subhastar, a viva veu, el peix pescat per ells mateixos cada matí.

Les subhastes de peix del nostre país són, actualment, informatitzades. La despersonalització es presenta en cada comandament, en cada pulsació, en les cintes transportadores de goma i en les pantalles digitals. No s'hi sent ni una veu,

no hi ha comunicació entre el peixater, el venedor i el comprador. Com a testimoni únic d'una tradició de segles, tan sols ha sobreviscut la petita llotja de Montgat, on els pescadors pesquen curosament els peixos del Mediterrani amb tècniques artesanals que no perjudiquen el medi, on el peix es ven pràcticament viu, on la comunicació entre el pescador i el consumidor és clara i directa.

El seu valor testimonial ha estat un dels motius que va fer prendre consciència de la necessitat de comprendre i protegir aquest element comercial, reconvertint-se, gràcies al seu caràcter únic, en patrimonial, la qual cosa s'ha realitzat a través d'un projecte final de màster de Mediació i Gestió del Patrimoni a Europa. A partir d'aquest s'ha pogut dur a terme el primer pas indispensable per tirar endavant qualsevol procés de posada en valor del patrimoni, la documentació d'aquest hàbit clàssic de comercialització del peix, mitjançant un programa de recerca-documentació IPEC (Inventari de Patrimoni Etnològic de Catalunya) del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana de la Generalitat de Catalunya. Aquesta recerca s'ha dut a terme des de la Fundació Promediterrània per a la conservació, l'estudi i la difusió del patrimoni marítim, sota la coordinació d'Alfons Garrido Escobar.

Detectades un seguit de necessitats en aquest costum tradicional de venda del peix, íntimament relacionat amb la pesca artesanal, i agraïnt profundament a les institucions implicades l'oportunitat brindada de poder deixar-ne constància, els propers objectius que es pretenen assolir i en els quals continuarem treballant són els següents:

1. Conscienciar la comunitat de l'existència, importància i protecció del Patrimoni Cultural Immaterial.
2. Difondre la importància de l'etnologia marítima i del patrimoni marítim i pesquer de forma local i regional.
3. Mantenir viu un sistema de comercialització del peix típic de la costa catalana.
4. Fomentar la memòria històrica d'una regió.
5. Reforçar les senyes identitàries d'unes persones que són part del motor econòmic i alimentari d'un país.
6. Impulsar l'ofici de pescador a la costa del Baix Maresme i l'ús d'arts artesanals de pesca.
7. Fomentar el consum de peix *low cost*.

✿ Laia Aleixendri Garcia i Núria Fernández Llobet

Subhasta del peix a la llotja de Montgat, actualment. Fotografies: Núria Fernández Llobet.

Platja dels banys i Casino de Sant
Sebastià a mitjan segle xx.

TEXT MERCÈ TATJER MIR • FOTOGRAFIES MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

Els banys de mar de Barcelona

Les primeres notícies documentals de la regulació de l'ús de la platja de Barcelona daten de l'inici del segle XIX, amb edictes i bans de l'autoritat militar i municipal

Els inicis de les activitats de bany arran de mar

El 1856, les ordenances municipals de Barcelona regularen, en el títol XVII, l'ús de la platja, la seguretat i la moral dels banyistes, amb la corresponent separació de sexes.¹

Les cases de banys de mar en pica s'obren els primers decennis del mateix segle, fora de la porta de Santa Madrona, als soralls de les hortes de Sant Bertran, al peu de Montjuïc; és probable que anys abans ja funcionessin a la Barceloneta, al final del carrer Maquinista, els banys coneguts com de Can Soler o de la Casa de Caritat.²

Aquests establiments estaven, d'ençà el 1823, a càrrec de la Casa de Caritat i de la seva Junta de Dames, que n'havia obtingut el privilegi de l'explotació i que, regentats per la iniciativa privada, en rebia rendes anuals. Es coneix també l'existència, des de la dècada del 1820, dels

banys de Benet Trull, situats a la vessant de Montjuïc. Tots ells desapareixerien en la dècada del 1860, mentre que els de la Barceloneta foren enderrocats vers el 1861 en instal·lar-se en el seu lloc la Maquinista Terrestre i Marítima.³

En substitució d'ells s'obriren, el 1856, a la Barceloneta, les cases de banys de l'Astillerio (la Drassana), al final del passeig de Joan de Borbó, i el 1862 els de Sant Miquel, al carrer del mateix nom, segons projecte d'Elies Rogent. En aquests anys existien, també, uns banys surants situats en aigües del port, coneguts com la Roqueta o l'Ondina.

Tenim referències que la reina Isabel II, durant la seva estada a Barcelona, l'any 1844, prengué banys de mar en un indret proper al cementiri,⁴ i que, el 1872, l'Ajuntament de Sant Martí establí espais de banys separats per a homes i per a dones, i fixà l'ús de robes adequades.⁵ D'aquests anys són les dues primeres

Berenadors i casetes-vestidors a la part de la platja d'accés lliure de la Barceloneta en la dècada de 1960

Grup de banyistes a la platja lliure el juliol de 1942

propostes de banys al litoral del Poblenou. Una, del 1869, del mestre d'obra Jaume Sust i Bosch, era un conjunt d'una sola planta amb façana de trets neoclàssics entorn a un pati enjardinat; projectat pel mestre d'obres Antoni Terri i Caballé, no es va construir. L'altra, presentada per Pere Serra, el 1874, projectada també per Antoni Terri i Caballé, s'aixecaria al final del carrer de Vidal i Valenciano.

La majoria d'aquestes cases de banys solien ser d'una sola planta i tenien forma rectangular. Amb una distribució simètrica, responien al model neoclàssic, compost per dos cossos separats, l'un per a homes i l'altre per a dones, amb piques distribuïdes al llarg d'un passadís; als extrems de l'edifici se situaven les instal·lacions de servei.⁶ L'aigua per a banys de pica era conduïda des del mar fins a uns dipòsits i escalfada mitjançant calderes de vapor. Alguns establiments disposaven a l'estiu tendals i casetes mòbils, amb banyadors que atienien els banyistes, i llogaven vestits de bany i altres estris (tovallols i barnussos).

Aleshores, la pràctica dels banys era ben lluny de l'actual, ja que era més mèdica que d'esbarjo, amb normes precises gairebé «clínicas» (horaris, temps de permanència dins el mar, formes d'entrar i sortir) dictades pels metges.⁷

Els primers establiments de banys d'onatge

Aviat, però, apareixeran les seccions d'onatge de caràcter fix. Els banys Orientals, oberts el 1872 a la Barceloneta, en un gran conjunt d'estil neoàrab, fou el primer a instal·lar-ne en completar el 1876 la seva secció de banys de pica i de piscines amb una estructura fixa arran de mar dotada d'estructures de fusta endinsades al mar, cordes i elements penjats per gaudir de l'aigua de mar sense perill; al Poblenou, s'instal·larien, el 1881, a la platja els banys d'ona de la Martinense.

Tots aquests banys eren arran de l'aigua. D'ells sortien estructures de fusta endinsades al mar amb cordes i subjeccions, separades les de cada sexe i els de família per tal de mantenir-ne la privacitat i la decència. L'èxit d'aquesta pràctica donà lloc que se situessin a l'estiu casetes de fusta en totes les platges.

En la dècada del 1880 diverses línies de tramvies arribarien als banys de la Barceloneta —la zona millor equipada, amb grans establiments (la Sirena, Triton, Junta de Dames, Sant Miquel, Astillero, Sant Sebastià...)— i als del Poblenou. A la Marina de Sants, malgrat algunes propostes per tal d'ubicar-hi banys i d'un fracassat projecte de gran

1. Ayuntamiento de Barcelona: *Ordenanzas Municipales de la ciudad de Barcelona, Barcelona*, Imprenta Nueva de Jaime Jepús y Ramón Villegas, 1857.
2. Sobre aquests primers establiments de bany, de Tatjer Mir, M.: «La construcción del espacio costero, siglos XIX-XX. Del mundo portuario al mundo del ocio», a Guimerà, A.; Romero, D. (eds.): *Puertos y sistemas portuarios (siglos XVI-XIX)*, Madrid, Ministerio de Fomento, 1996, p. 372.
3. Tatjer, M.: *Burgueses inquilinas y rentistas*, Madrid, CSIC, 1988, p. 171.
4. Arxiu Històric del Poblenou: *Nou viatge a Icaria*, Barcelona, 1989, p. 48.
5. Mirri, T.: «L'oci en el Poblenou de la segona meitat del segle XIX», *Icaria*, Papers de l'Arxiu Històric del Poblenou, núm. 1, 1996. I sobre els banys del Poblenou: Tatjer, M.: «Els banys al Poblenou: oci marítim i espai industrial», *Icaria*, Papers de l'Arxiu Històric del Poblenou, núm. 7, 2003, p. 4-19.
6. AMDSM. Expedient 561.
7. Monlau, P. F.: *Higiene de los baños de mar o instrucciones para uso puramente higiénico así como terapéutico o curativo en las muchas enfermedades contra las cuales tiene probada eficacia, y manual del bañista*, Madrid, Imprenta Rivadeneyra, 1869.

complex lúdic entorn al balneari La Perla del Mediterráneo, funcionaren alguns establiments (Colón, 1893; la Zoraya o la Zoraida, 1904, i Espanya, 1906).⁸

Els felços anys vint: la popularització i expansió dels banys de mar

La dècada del 1910-1920 es produïren importants canvis. L'helioteràpia i el naturisme popularitzaren les pràctiques a l'aire lliure i la valoració del cos, que juntament amb el bronzejat impulsaren la freqüentació de les platges, i, lentament, vers la dècada del 1930, l'ús de moderns i atrevits vestits de bany.

Barcelona impulsà les activitats de turisme i oci per mitjà de la Sociedad de Atracción de Forasteros, tot volent convertir-se en la «Perla del Mediterrani», una veritable estació de banys que competís amb les del Mediterrani francès.⁹

Per aquesta raó, el 1918 es projectà un passeig marítim del Besòs al Llobregat amb balnearis, casinos, restaurants i centres científics (Institut Oceanogràfic a la Barceloneta¹⁰ i Aquari a la platja de la Mar Bella¹¹).

A la Barceloneta es bastí Banys i Casino de Sant Sebastià, projectat per l'arquitecte Antoni Millàs, que s'inaugurà el juny del 1928; comptava amb dues piscines de grans dimensions, trampolins, un luxós cafè-restaurant, sales de ball i concerts, i garatge per a automòbils. Els banys de la Barceloneta esdevingueren aleshores els més freqüentats, i fins i tot, arran de platja, l'Ajuntament de Barcelona hi aixecà, el 1922, la reconeguda Escola del Mar.

A la platja del Poblenou, el 1922, els dos històrics establiments esdevindrien el de la Mar Bella. Tanmateix, en no realitzar-se el projecte de passeig marítim,

les platges del Poblenou i les de Can Tunis començaren a entrar en desús tant a causa de les implantacions industrials com per la competència no solament de les de la Barceloneta, sinó també de les de les rodalies de Barcelona. Badalona i Montgat, Gavà, Viladecans i, en especial, Castelldefels (on funcionava vers el 1930 un notable balneari) oferien llocs d'esbarjo als quals s'arribava fàcilment amb tren. Precisament a les platges de Gavà i Viladecans es proposava la «Ciutat de Repòs i de Vacances» (1931 i 1935), projecte cooperatiu d'esbarjo popular i obrer, dissenyat pel GATCPAC.¹²

Les platges de Barcelona des de la postguerra als Jocs Olímpics (1940-1992)

Després de la guerra civil, al Poblenou continuà funcionant un establiment de banys, que acabà per tancar, vorejat de barraques en una platja convertida en abocador de residus i malmesa pels temporals.

Al contrari, a la Barceloneta, els històrics establiments seguiren amb força públic fins a la dècada del 1970. Tot i així, la construcció, el 1956, del primer tram del passeig marítim enderrocà una part dels banys Orientals, i, de mica en mica, l'escassa atenció municipal envers les platges i la difusió de l'automòbil, que acostava els banyistes a platges més netes, en portà a la desaparició; el 1972, un bloc de pisos ocupà els banys de l'Astiller, una clínica els de Sant Miquel; Sant Sebastià i els Orientals foren enderrocats arran dels Jocs Olímpics del 1992.

Només dos nous complexos esportius (Sant Sebastià, a la Barceloneta, i Mar Bella a la platja del Poblenou) recorden, ara, els antics banys de mar dels segles XIX i XX.

✿ Mercè Tatjer Mir. Universitat de Barcelona

Vista general de la platja i del port en les primeres dècades del segle XX. En primer terme hi ha la part d'onatge dels banys de l'Astiller, dels Orientals i de Sant Miquel; al darrere, s'identifiquen els edificis de banys de pica de l'Astiller i de Sant Miquel, amb la xemeneia i la caseta de la caldera de vapor que escalfava l'aigua (foto ca. 1934)

Secció d'onatge dels banys Orientals a l'inici del segle passat, amb les característiques estructures de fusta i la tanca de separació entre els diferents establiments de banys de pagament

8. Tatjer, M.: *op. cit.*, 1996, p. 376-377.
9. Tatjer, M.: «La Perla del Mediterráneo. Publicacions de la Sociedad de Atracción de Forasteros 1908-1935», *La Veu del Carrer*, Barcelona, núm. 5, març 1992, p. 10.
10. Tatjer, M.: *op. cit.*, 1988, p. 258.
11. Tatjer, M.: *op. cit.*, 1996, p. 381 i ss.
12. Sobre aquestes instal·lacions a les rodalies de Barcelona: Tatjer, M.: «En los orígenes del turismo litoral: baños de mar y balnearios marítimos en Cataluña», *Scripta Nova, Revista de Geografía y Ciencias Sociales*, Universidad de Barcelona, vol. XVIII, núm. 296 (5), 1 d'agost 2009.

Navili de 74 canons *San Carlos*

PER AGUSTÍ MARTÍN I MALLOFRÉ

Peça

Model de vaixell

Constructor

Josep Pedra

Data:

2 de febrer de 1781

Dimensions:

Eslora: 3,7 m
Mànega: 0,6 m
Puntal: 0,48 m

Col·lecció:

Facultat de Nàutica de Barcelona

El 2 de febrer de 1781, la Junta de Comerç de Barcelona reconeixia que l'obra estava enllestida amb les dimensions i condicions acordades.

Després que l'Escola Nàutica passés per diferents localitzacions, el navili San Carlos va ser la font d'inspiració per als arquitectes Adolf Florensa i Josep Vilaseca, que projectaren el preciós edifici d'estil neoclàssic al Pla de Palau, lloc que avui encara ocupa. Aquest edifici és solament la part davantera del projecte, el qual incloïa dues ales, una a cada costat i en direcció a la Barceloneta, i un cos posterior, a l'extrem d'aquestes. El cos existent fou projectat en forma de marc per al model del navili *San Carlos*.⁴

Durant la Guerra Civil Espanyola, l'Escola Nàutica es convertí en una institució cultural de la Generalitat i allotjà la seu de l'anomenat Comitè de Lluita Antifeixista, que poc després canvià el nom pel de Comitè de Seguretat Interior, i el museu que hi havia va ésser traslladat a les Drassanes Reials. El navili *San Carlos*, que havia de ser traslladat, mai no es va moure del seu vestibul.

Des de llavors, el navili *San Carlos* s'ha convertit en un dels símbols de la Facultat de Nàutica de Barcelona.

✿ **Agustí Martín i Mallofré.** Vicedegà de Relacions Institucionals i Promoció. Facultat de Nàutica de Barcelona

Al centre del vestíbul de l'actual Facultat de Nàutica de Barcelona s'alça l'espectacular model del vaixell *San Carlos*, un navili de 74 canons que va ser encarregat, amb el suport de la Junta de Comerç de Barcelona,¹ per Sinibaldo Mas i Gas,² impulsor i creador de l'Escola Nàutica de Barcelona.

Aquest model tenia una finalitat educativa i no decorativa; al voltant seu, diverses generacions de capitans i pilots varen aprendre nomenclatura i maniobra.

Segons la tesi doctoral de Juan José Ríos Delgado,³ el model del *San Carlos* es va encarregar al mestre d'aixa Josep Pedra, i es va construir a Catalunya.

El model, de dotze peus anglesos, té una eslora de 3,7 m, una mànega de

0,6 m i un puntal de 0,48 m, i està acompanyat de fragata.

Per construir-lo es varen utilitzar els plànols del vaixell *San Damaro*, que s'havia construït i armat a Cartagena.

El contracte per a la construcció del *San Carlos* es va signar el 17 de juliol de 1777 i va entrar en vigor una vegada transcorreguts 30 dies des de la rubrica. L'11 d'octubre de 1780, Josep Pedra reconeixia que no havia pogut acabar el vaixell, per la qual cosa va sol·licitar uns dos-cents pesos per sufragar els costos restants. El 14 de gener de 1781, Sinibaldo Mas lliurà un informe a la Junta de Comerç de Barcelona en el qual ratificava com a satisfactori el treball realitzat per Josep Pedra.

1. La Real Junta Particular de Comercio, més coneguda com a Junta de Comerç, va ser una institució rectora de l'activitat comercial i industrial catalana. Fou creada a Barcelona el 1758 i substituïda el 1847 per la Junta Provincial d'Agricultura, Indústria i Comerç.

2. Nat a Torredembarra el 19 de juny de 1735, i mort a Barcelona el 31 de juliol de 1806.

3. *El funcionamiento de los primeros años de la Escuela Náutica de Barcelona bajo la dirección de Sinibaldo Mas y factores socio-económicos que motivaron su creación.* Barcelona, abril de 2009.

4. Carbonell Relat, Laureà. *La Facultat de Nàutica de Barcelona dels orígens fins al 2007.* Barcelona, 2007.

El Camí de Cavalls

Voltant l'illa de Menorca

TEXT I FOTOGRAFIES:
COORDINADORA CAMÍ DE CAVALLS

A dalt, caminada de celebració del camí obert, a s'Hort des Lleó. A baix, nova senyalització del Camí de Cavalls.

Diversos autors situen l'origen del Camí de Cavalls vers l'any 1331, relacionat amb la institució de les cavalleries per Jaume II de Mallorca, el 1300, que obligava a mantenir un cavall armat per a la defensa i custòdia de l'illa, i que: «va originar l'obertura d'un camí de circumvalació de Menorca que de bon principi no tenia altra indicació que els portells oberts en les parets dels llocs pel lliure pas dels cavallers encarregats de vigilar la costa».

Entre els segles XVII al XIX es construïen al llarg de la costa menorquina talaies i torres de defensa costaneres per a la vigilància i la defensa de l'illa de les incursions pirates o militars contràries. Aquestes torres, doncs, són posteriors a l'inici del Camí de Cavalls, encara que moltes es van construir prop del camí per poder arribar-hi amb facilitat. La majoria són del segle XVIII.

L'any 1736, durant la primera dominació anglesa, el governador Richard Kane considerà el Camí de Cavalls com un «Camí Reial» i ordenà de mantenir-lo net i transitable «com sempre s'havia fet».

Als diferents arxius municipals i històrics de Menorca hi ha moltíssims documents, tant civils com militars, sobre el Camí de Cavalls i el seu ús públic. La majoria són a partir del segle XVIII, i per això alguns autors, mancats d'altres docu-

ments, deien que els anglesos o francesos van fer el Camí de Cavalls, quan aquests només realitzaren una reconstrucció i rehabilitació del vell camí. Així ho argumentà també en Francesc Hernández Sanz. I l'alferes Bernat, el 1683, diu que el Camí de Cavalls ja l'empraven els seus avantpassats.

La reivindicació

L'any 1989, el grup de joves de Santa Eulàlia de Maó aconseguí reunir 3.000 signatures i el suport de 85 associacions a favor del Camí de Cavalls. També s'inicià, aquest any, la declaració de l'expedient com a Bé d'Interès Cultural (BIC), que finalment l'administració va deixar caducar, i que només garantia el pas públic uns dies al mes.

A partir de la dècada de 1990 és quan podríem dir que apareixen els primers conflictes seriosos per seguir emprant lliurement el Camí de Cavalls. Alguns particulars afectats pel traçat tradicional del camí tanquen algunes barreres, pareden qualque portell i posen obstacles als habituals excursionistes i usuaris per passar pel camí. I tot això, a més, amb el consentiment o desenteniment de les administracions, que no fan res per garantir l'ús públic i lliure de l'immemorial camí.

L'any 1996 es constitueix la Coordinadora per a la Defensa del Camí de Cavalls per reclamar el dret de poder passar

Portell restaurat a can Duc.

Camí dels Alocs, a la Vall.

sense problemes per l'antic camí dels nostres avantpassats.

Més de 90 associacions, entitats, grups i col·lectius donen suport a la Coordinadora, la qual realitza diverses campanyes de conscienciació, recollides de signatures, festivals de música, exposicions i —sobretot— excursions.

El procés per aconseguir el lliure pas —efectiu— per al Camí de Cavalls s'inicia amb l'aprovació de la Llei l'any 2000, la Delimitació l'any 2002, el Pla Especial l'any 2003, i l'expropiació de la servitud de pas l'any 2008, que no deixarà possibilitats de dubtes sobre el dret de pas.

El camí

El Camí de Cavalls és una camí que oscil·la entre 0,5 metres d'ample i els 2 metres segons els trams, però s'han expropiat 5 metres d'ample per poder transitar i descansar tranquil·lament a les vores del camí (això no vol dir que ara tot el camí tingui 5 metres d'ample). Cal tenir en compte que si sortiu d'aquests 5 metres (i no sou dins la zona marítime-terrestre) podríeu tenir problemes amb alguns propietaris pel fet d'envair la propietat privada.

Està prohibit el pas de vehicles de motor (motos). El seu ús és per a senderistes, cavalls i bicicletes.

Segons quins trams, dels 185 km de camí, són més fàcils o no per anar-hi amb bicicleta.

Per exemple, el tram de Cala Morell —Faro Nati— Cala en Blanes té massa pedreny i és una mica dur per anar amb bicicleta.

Actualment, el Consell Insular de Menorca ha netejat el camí (alguns trams que no s'empraven gaire i ho necessitaven) i marcat tot el recorregut amb fites de llenya cada 25-50 metres, amb la inscripció «Camí de Cavalls», i ara també «GR223», el tercer sender de gran recorregut que tenim a les Illes Balears.

L'acampada en tendes és un tema complicat, ja que quasi tot és de propietat privada.

Hi ha més opcions amb les cases de colònies, que podeu trobar al llistat d'Injove. ☀

RECOMANACIONS

- Si feu ruta a l'estiu, tingueu en compte que de juny a setembre sol fer molta calor. Procureu organitzar-vos per planificar bé les rutes i els llocs d'avitallament i aprofitar les hores de menys calor.
- Sigueu respectuosos amb l'entorn, els animals, la flora i la fauna. Recordeu que la amabilitat amb la gent del camp sempre ha estat una característica de respecte.
- Planifiqueu-vos l'excursió. Comenceu d'hora i deixeu prou temps per tornar abans del vespre.
- Consulteu la previsió meteorològica i observeu els senyals de la natura.
- Dueu sempre l'equipament adequat: barret i ulleres de sol, protector solar i repel·lent d'insectes a l'estiu, així com abundant aigua i menjar. I a l'hivern abundant roba d'abric per a la pluja i el vent. Porteu també el calçat adequat.
- Tingueu una bona ruta descobrint i assaborint l'encant del Camí de Cavalls.
- Dueu el mòbil per a qualsevol imprevist.
- Recordeu que el número d'emergències és el 112.

NORMES DE CONSERVACIÓ

- Recordeu que el camí és per a senderistes, bicicletes i cavalls.
- Deixeu sempre tancades les barreres que us trobeu al camí per evitar que el bestiar pugui sortir.
- Deixeu el camí com us agradaria trobar-lo: endueu-vos les deixalles, fins i tot les orgàniques, i tireu-les als contenidors específics.
- Eviteu qualsevol risc de foc. Les fogueres estan absolutament prohibides. No tireu burilles de cigarret durant el recorregut.
- Queda prohibit transitar pel Camí de Cavalls amb qualsevol tipus de vehicle motoritzat, excepte en els casos d'interès públic previstos en l'article 8.2 de la Llei 13/2000.

Més informació:

<http://coordinadoracamidecavalls.blogspot.com>
<http://www.menorca.es/>
www.injovemenorca.com

Arsenal de Palerm – Museu Marítim

PER PIETRO MANISCALCO

Arsenal de Palerm Museu Marítim

De vegades els somnis es fan realitat. Al llarg de la meua vida laboral vaig tenir sort dues vegades: la primera va ser quan, cap a finals de la dècada de 1980, junt amb un grup de cèlebres mariners de Palerm, vam decidir recuperar amb molls flotants l'antic port de la Cala, així que, des de 1990 i gràcies a la nostra ajuda, els habitants de Palerm i els turistes poden gaudir de les vistes sobre un dels ports més antics de la Mediterrània. L'altre somni es va concretar el setembre de 2008 quan, després d'un compromís que va trigar a fer-se realitat deu anys, es va inaugurar la planta superior i la façana de l'Arsenal que va reformar la Soprintendenza ai Beni Culturali e Ambientali de Palerm amb l'ajuda de fons europeus.

Les activitats que es van engegar durant aquesta dècada, encara que limi-

tades a causa dels migrats recursos financers, van ser possibles gràcies als voluntaris del Comitè, els quals, mitjançant la seva professionalitat, van contribuir de manera notable a assolir resultats increïbles fins i tot a nivell internacional, com ho demostra el fet d'haver pogut incloure l'Arsenal de Palerm en la xarxa d'Arsenals Històrics de la Mediterrània, amb seu a Sevilla, i a l'Associació de Museus Marítims de la Mediterrània, amb seu a Barcelona.

Història del monument

El *tarzanà* (d'*arzenal* —de l'àrab *Dar-al-sarrac*— i del llatí medieval *Tarsianatus*/*Tarcianatus*) significa «casa de la nau».

L'Arsenal de la Reial Marina Borbònica es va construir perquè, segons el pla polític de la monarquia espanyola d'aquella època, la intenció era convertir en auto-

suficients —no tan sols en l'aspecte defensiu, sinó també en la construcció de naus militars— els centres militars més importants de la corona espanyola.

La idea de construir l'Arsenal no es deu al virrei Francisco de Castro, sinó, segons Villabianca, a Diego Pimentel, general de les galeres de Sicília. La primera pedra, beneïda pel cardenal Doria, la va llançar la virreina el diumenge 24 de gener de 1621, en temps del virregnat del comte Francisco de Castro i del pretor de Palerm Antonio Raquesens, comte de Buscemi. El projecte es va acabar el 1630, durant el regnat de Felip IV d'Espanya i III de les Dues Sicílies, quan era virrei Francisco Fernández de la Cueva, duc d'Albuquerque.

L'Arsenal està situat al final de l'actual Via Cristoforo Colombo, limita a l'est amb la seu de la constructora naval Fincantieri i a l'oest amb l'esplèndida vila dels marquesos De Gregorio. L'edifici es va construir entre 1621 i 1630, segons un projecte de l'arquitecte de Palerm Mariano Smiriglio, un dels més importants representants del manierisme italià.

Actualment, l'Arsenal està gestionat pel Comitato pro Arsenale Borbonico, i des de 1999 és la seu del Museu Marítim.

El recorregut expositiu, que permet visitar el monument sencer, inclosa la planta superior recentment reformada, està subdividit en:

- Secció històrica (Canons borbònics 1781-1785).
- Secció fotogràfica (*antigues reproduccions fotogràfiques de la Via del Molo*).
- Secció de les tradicions marítimes i objectes del mar (*nansa per pescar, sirena de boira, llanterna...*).
- Secció dels motors marins (*motor mari FIAT del submarí Medusa, 1909*).
- Secció de les maquetes navals (*xabec militar sicilià, galera capitana de Sicília, etc.*).
- Secció dedicada als pirates barbarescos.

✿ **Pietro Maniscalco.** President de l'Arsenal de Palerm - Museu Marítim

Esclaus destinats a la construcció del xabec

Exposició «Il Genio di Leonardo da Vinci 2010». Sala del vol i del vent

Museu l'Arsenal de Palerm

Via dell'Arsenale, 134-142

90142 Palermo - Italia

Tel. +39 091 361 309

+39 33 56 10 23 79

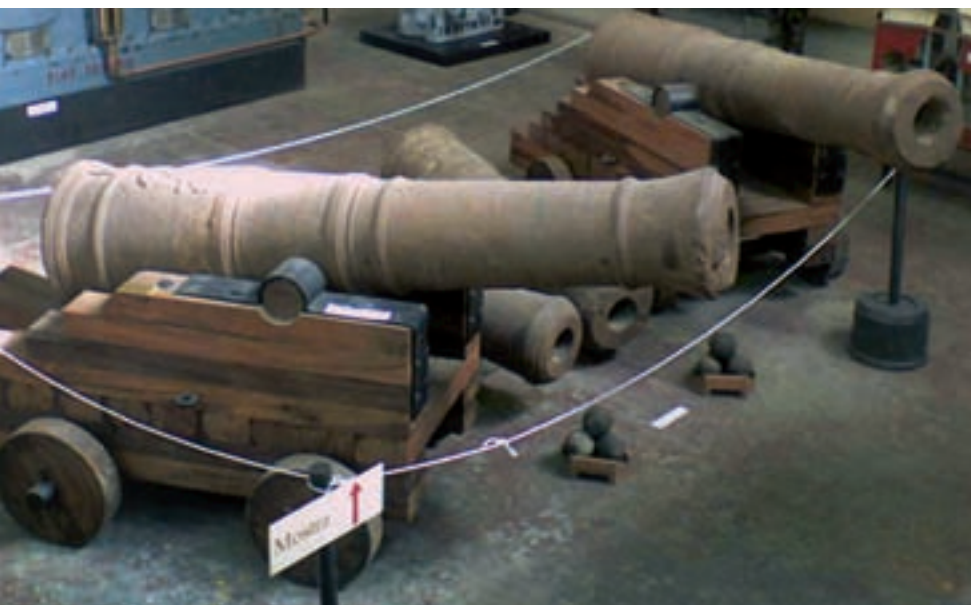
Fax: +39 091 361 309

C/e: peterman@tin.it

Internet: www.arsenaledipalermo.it

De dimarts a diumenge,
de 9.30 a 12.30 h
Dilluns tancat

Visites guiades per a grups: amb
reserva prèvia

Canons borbònics

El *San Ramon*, de l'original a la maqueta

TEXT I FOTOGRAFIES: ISIDRE OLIVERAS I PARERA

Aquest és un estudi orientat a la construcció de la maqueta del *San Ramon*, de Lluís Rovira, en què es descriuen les característiques del quillat valencià.

Per construir qualsevol maqueta és necessari conèixer tant la història de l'embarcació com els detalls de la seva construcció, situant-la en el seu lloc d'origen i coneixent les tasques que feia i en funció de les quals havia estat dissenyada.

En propers articles ens esplaiarem entorn de les tècniques, els plànols i el treball de camp que s'ha fet per fer-ne la rèplica en maqueta. En aquest sentit, hem d'agrair les atencions rebudes dels responsables del *San Ramon*, que ens han facilitat aquesta tasca.

El quillat valencià és una embarcació de treball ràpida, apta tant per a la pesca com per al cabotatge. Comparteix algunes característiques amb la barca de bou i el llaüt mallorquí, per la qual cosa no ens allargarem gaire en detalls que poden ser reiteratius.

Malgrat que se solen anomenar *quillats* totes les grans embarcacions amb molt puntal, gens llançades i de quilla pronunciada, el quillat valencià té unes característiques que la individualitzen i que fan

que no el confonguem amb altres embarcacions, com les mallorquines, els bous o les actuals embarcacions de pesca de motor.

L'època concreta en què era utilitzat és difícil de definir perquè sovint hi ha hagut confusions entre les embarcacions esmentades abans. No obstant això, podem afirmar que morfològicament és una embarcació més evolucionada que l'original bou de parella, i que no podia existir quan les embarcacions s'havien d'avarar a la platja cada dia, ja que tenia la roda i el codast verticals, i per manca d'escues, ateses les seves dimensions.

Sembla que van substituir les embarcacions de fons pla amb escues i orsa, però de la mateixa forma que els quillats, alhora, foren substituïts per les actuals embarcacions de pesca a motor i mecanitzades, de formes molt llançades.

El quillat és una embarcació valenciana, però també abundava a la costa catalana, tant a la de ponent —n'hi havia a Tarragona, Tortosa i Sant Carles de la

Ràpita—, com a la costa de llevant —per Blanes, Lloret, Roses i Cadaquès.

La seva construcció es caracteritza bàsicament per ser de línies i secció molt fines, cosa que li proporciona més velocitat. La roda i el codast són verticals, formant angle recte amb la quilla, de manera que el seu puntal és molt més gran que el d'un llagut. A causa de l'augment de l'obra morta, és més alt de bord i té una quilla molt pronunciada que li permet tallar millor l'aigua. La coberta és correguda, molt convexa transversalment per facilitar el desaiguat pels embornals i donar major altura a l'espai interior. Per facilitar el pas per la coberta hi havia una plataforma de fustes transversals que feia disminuir el seu pendent. Té dues escotilles, una a proa, per accedir al ranxo, i una a popa per posar-hi la càrrega. Entre les dues hi ha el pal mestre i, al costat de l'escotilla de popa hi ha el balou.

El seu aparell és el llatí, amb un pal central i un botoló per la cara d'estribord de la roda. La vela mestra era de tres ris-

sos per al bon temps i de dos per a l'hivern i ambdues podien ser substituïdes per una d'intermèdia (vela bastarda) o per una «treu» per als grans temporals.

El pal major tenia una sèrie de burdes que li proporcionaven reforç: les que anaven a les bandes s'anomenaven cúrries de brandar, i la que anava de l'espiga del pal fins davant del balou s'anomenava corona. A part, també hi havia una burda volant que facilitava les feines de càrrega i descàrrega.

Si bé al començament els quillats eren embarcacions a vela, certament foren de les primeres embarcacions de pesca que acoblaren motors auxiliars entorn de la dècada de 1920, i també de les primeres a substituir la vela pel motor.

Els quillats podien fer-se a la mar gairebé sempre, fins i tot amb maregassa, gràcies al major calat. L'estructura dels quillats proporciona una excel·lent inèrcia, que els donava la potència necessària per a la pesca d'arrossegament. Així doncs, ens trobem amb una embarcació que pot navegar gairebé tots els dies de l'any, malgrat tots els imprevistos de Llevant i

Ponent, o durant les calmes, perquè pot córrer amb poc vent.

Els quillats valencians, a causa de les seves òptimes característiques de navegació, s'usaren tant per al tràfic del cabotatge com per a la pesca de rossegall. La pesca de rossegall que practicaven els quillats a vela, fins al primer terç del nostre segle, era exactament com la que practicaven els bous de parella, tant per la tècnica com per detalls sobre la tripulació, repartiment de guanys, etc.

Un fet important és que entorn de la dècada de 1920, i al costat de la introducció del motor, s'introduïren les portes, inicialment fetes de fusta i després de ferro, que són unes grans peces que ajuden a mantenir les xarxes obertes al fons marí, de manera que el ròssec pugui ser practicat per una sola embarcació, equipada amb els més avançats aparells de navegació i arts de pesca. Pel que fa al tràfic de cabotatge, es troba totalment en desús a causa dels avenços dels mitjans de transport de mercaderies.

✿ Isidre Oliveras i Parera

Maqueta
del San Ramon

1a Mostra de modelisme naval Club Nàutic Garraf

TEXT: JOSEP MARÍN

FOTOGRAFIES: CARLES POVEDA

El passat mes d'abril, organitzat per l'Associació d'Amics del Museu Marítim de Barcelona i amb la col·laboració del Museu Marítim de Barcelona, es va celebrar la primera Mostra de Modelisme Naval a les instal·lacions del Club Nàutic Garraf.

La mostra va acollir 49 models en miniatura de vaixells de totes les èpoques realitzats per modelistes de cinc agrupacions d'arreu de la província de Barcelona, a més d'una exhibició a l'aigua de submarins comandats per radiocontrol a càrrec de l'Agrupació de Sabadell.

L'acte inaugural va ser presidit per Jordi Baijet i Gerardo Pombo, alcalde de Sitges i president de la Federación Española de Vela, respectivament.

La mostra, que inicialment es va programar per als dies 16 i 17 d'abril, es va haver de prorrogar fins al dia 24, atesa la bona acollida i l'afluència de públic.

El Club Nàutic Garraf ja està mantenint converses amb l'Associació d'Amics, amb el propòsit de repetir anualment aquest esdeveniment que tan bona impressió ha deixat a la comarca del Garraf, ampliant, si escau, les activitats desenvolupades durant la mostra. ✿

EL CISTELL DELS AVIS

Pesca amb cabrer

Font

Inventari del Patrimoni Marítim i Pesquer de la Costa Brava.

Espècie objectiu

Cabra (*Maja squinado*); boc, cabrot (*Maja cripata*).

Tecnologia emprada

Bot, mirall, cabrer.

Temporada

Primavera, principalment abril i maig.

Horari

Pesquera esporàdica.

Àmbit de treball

A bord del bot, en fons bruts sobre les roques.

Descripció

El cabrer és un senzill giny de pesca armat, habitualment, sobre una estructura esfèrica de jonc de la qual penjaven hams vells o trossos de xarxa, tot ple-gat lligat a una sirga. Tenia per objectiu enganxar o enredar l'animal. Per això, el pescador s'armava d'un mirall amb el qual escorcollava els fons, sempre a poca profunditat i en fons roquers. Quan localitzava una pressa, feia descendir el cabrer fins col·locar-lo sobre l'objectiu. Normalment, la cabra hi quedava enganxada per les potes. Llavors, el pescador tensava la sirga i la llevava a bord, desclavava la pressa i tornava a repetir l'operació.

La pesca de la cabra era una pesquera auxiliar, complementària a la feina del pescador artesanal i que aprofitava el període reproductiu de l'animal, quan s'acostava més a terra. Aquest crustaci va ser molt abundant a la costa catalana. Avui és una espècie amb poc valor comercial i gairebé totalment desapareguda. —MdP

CUINA

Amanida de patates i arengada

Ingredients:

- 4 tomàquets verds
- 2 cebes
- 1 kg de patates
- 1 pebrot vermell
- 2 pebrots verds
- 4 arengades
- Oli
- Sal

Elaboració:

Bulliu les patates amb pell, peleu-les i tal·leu-les a rodanxes.
Talleu totes les hortalisses a tires.
Barregeu les patates amb les verdures i poseu-hi per sobre l'arengada feta a filets sense pell ni espina.
Amaniu-ho amb força oli i sal.

Albergínia amb peix

Ingredients:

- 2 albergínies tallades a rodelles
- 400 g de peix (el peix pot ser bacallà, castanyola o rajada)
- 2 cebes
- 3 tomàquets
- 1 gra d'all
- Farina
- Oli
- Sal
- Aigua

Per fer la picada:

- Un grapatet d'avellanes
- 1 gra d'all
- 2 llesques de pa fregit

Elaboració:

Fregiu les albergínies i reserveu-les.
Enfarineu i fregiu el peix, i reserveu-lo.
Feu un sofregit amb la ceba, l'all i els tomàquets.

Afegiu-hi les albergínies, el peix, la picada i l'aigua, i ho deixeu coure una estona tot junt.

Aquestes receptes estan incloses al Corpus de la Cuina Catalana.

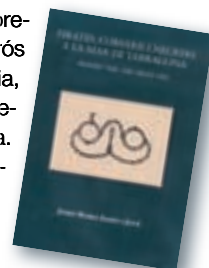
LLIBRES

Pirates, corsaris i negrers a la mar de Tarragona. Primer terç del segle XIX

Josep M. Sanet i Jové

Museu del Port de Tarragona - Silva Editorial

Per primera vegada es presenta un estudi força rigorós sobre el tema de la pirateria, dels corsaris i del comerç negrer a la zona de Tarragona. És un important recull de documentació notarial de marina conservada a l'Arxiu Històric de Tarragona. Josep M. Sanet, historiador local i entès en el món marítim, ens apropa a un període històric rellevant, al voltant de la Guerra del Francès, i ens defineix la terminologia precisa sobre aquesta temàtica amb rerefons comercial.

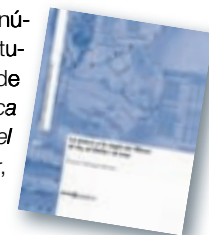

Entre la terra i la mar

Emeteri Fabregat Galcerà

MMB

Ha estat publicat, amb el número 16 de la col·lecció Estudis del Museu Marítim de Barcelona, el llibre *La pesca a la regió de l'Ebre: el riu, el Delta i el mar*. El seu autor, ofereix una visió de l'evolució històrica de la pesca a la regió i a la mar de l'Ebre. El llibre fa una panoràmica des de les primeres referències del segle XII fins a la desaparició dels sectors tradicionals, ja al segle XX. Aquest treball va ser guardonat amb el 9è premi de recerca Josep Ricart i Giralt l'any 2008.

Cançoners del rai

Marcel Fité

Associació de Raiers de la Ribera del Segre - Pagès Editors

Marcel Fité, nascut a Coll de Nargó, ret un homenatge en forma de poemes als raiers de Coll de Nargó i a la seva dura feina riu avall, i a les poblacions de Coll de Nargó i Barcelona. D'aquest llibre s'han musicat alguns poemes (una cançó ha estat versionada com a havanera) i en la presentació, que es farà el dia 1 de juliol a l'Ateneu Barcelonès, es podrà gaudir de les cançons interpretades pel grup El Darrer Tram i dels poemes recitats per Laura Fité.

Fes-te amic de la Xarxa d'Amics de la Mar (**xam**)

Invitació a les inauguracions,
entrades gratuïtes,
visites guiades exclusives,
descomptes i molt més...

Per a més informació consulteu el
nostre web: **www.mmb.cat**

mmb MUSEU MARÍTIM DE
BARCELONA

DRASSANES REIALS
Av. de les Drassanes, s/n. 08001 Barcelona
www.mmb.cat m.maritim@diba.cat

xam XARXA D'AMICS DE
LA MAR

Amb el patrocini de:

elCONSORCI
barcelona CONSUMIDORS

Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana

15 museus i entitats de Catalunya

al servei de la preservació del patrimoni marítim català

Collioure
Château Royal de Collioure

L'Escala
Museu de l'Anxova i de la Sal

Torredella de Montgri
Can Quintana Museu de la Mediterrània

Palamós
Museu de la Pesca

Sant Feliu de Guíxols
Museu d'Història de la Ciutat

Mataró
Museu de Mataró

Lloret de Mar
Museu del Mar de Lloret

El Masnou
Museu Municipal de Nàutica del Masnou

Vilassar
Museu de la Marina de Vilassar de Mar

Barcelona
Museu Marítim de Barcelona

Barcelona
Consorci el Far

Vilanova i la Geltrú
Ajuntament

Tarragona
Museu del Port de Tarragona

Cambrils
Museu d'Història

Ampostà
Museu Comarcal del Montsià

mmb MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona

Xarxa
museus marítims
costa catalana

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació